

Kriminalita klientů nízkoprahových zařízení

Bc. Radomír Jež

Diplomová práce
2022

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
Ústav elektroniky a měření

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Radomír Jež**
Osobní číslo: **A20584**
Studijní program: **N1032A020003 Bezpečnostní technologie, systémy a management**
Specializace: **Bezpečnostní management**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Kriminalita klientů nízkoprahových zařízení**
Téma práce anglicky: **Crime of Clients of Low-Threshold Facilities**

Zásady pro vypracování

1. Zpracujete rešerši literatury a pramenů, které se vztahují ke zpracovávanému tématu.
2. Vymezte fenomenologické a etiologické otázky včetně právního rámce, spojené s kriminalitou klientů nízkoprahových zařízení.
3. Zpracujte metodiku výzkumné části kvalifikační práce.
4. Proveďte analýzu a výzkum současného stavu v dané problematice, včetně kriminogenních faktorů, působících na klienty nízkoprahových zařízení.
5. Výstupy z analytické části aplikujte při zpracování vlastního návrhu opatření, včetně posouzení preventivních opatření. Získaná data vyhodnoťte a zpracujte do grafů a tabulek.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. MATOUŠEK, O.: *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
2. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J.: *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
3. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A.: *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
4. JEDLIČKA, R.: *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
5. MOULISOVÁ, M., ZOUBKOVÁ, I.: *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. ISBN 80-86795-05-5.
6. KOUDELKOVÁ, A.: *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-022-6

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Mgr. Stanislav Zelinka**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **3. prosince 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. května 2022**

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Milan Navrátil, Ph.D. v.r.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 7. února 2022

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá rolí nízkoprahových zařízení v životech klientů. Konkrétně v oblasti jejich kriminální činnosti. Teoretická část práce pojednává jednak o tom, co to nízkoprahová zařízení jsou, pro koho jsou, o jejich historii a o ukotvení této služby v zákoně. Ale také pojednává o kriminalitě a o tom, co je to trestný čin, jak trestné činy dělíme a jaké máme druhy prevence, které by měly trestné činnosti zamezit.

V praktické části jsou pak definovány výzkumné otázky, z jejichž odpovědí lze zjistit, jakou roli plní nízkoprahová zařízení v oblasti kriminality. Jako výzkumné metody byly zvoleny dotazníkové šetření a strukturované rozhovory. Konkrétněji dotazníkové šetření pro klienty a rozhovory pro zaměstnance těchto zařízení. Výsledky tohoto výzkumu pak byly zpracované do grafů a tabulek. Na základě výzkumu jsou následně zpracovaná vlastní preventivní opatření, kterými by bylo možné odradit klienty nízkoprahových zařízení od trestné činnosti.

Klíčová slova:

Nízkoprahové zařízení, role, klient, sociální pracovník, sociální intervence, kriminalita, trestný čin

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the role of low-threshold facilities in the lives of clients. Specifically in the area of their criminal activity. The theoretical part of the thesis deals on the one hand with what low-threshold facilities are, for whom they are, their history and anchoring in the law. But it also discusses crime and what a crime is, how we divide crimes and what types of prevention we have that should prevent crime.

In the practical part, research questions are defined, from the answers of which it is possible to find out what role low-threshold facilities play in the field of crime. A questionnaire survey and structured interviews were chosen as methods. More specifically, a questionnaire survey for clients and interviews for employees of these facilities. The results of this research were then processed into graphs and tables. Based on the research, our own

preventive measures are subsequently elaborated, which could be used to deter clients of low-threshold facilities from criminal activity.

Keywords:

Low - threshold facility, role, client, social worker, social intervention, crime, criminal offense

PODĚKOVÁNÍ

Předně bych na tomto místě rád poděkoval respondentům dotazníkového šetření a pracovníkům nízkoprahových zařízení. Bez jejich ochoty a chuti spolupracovat by totiž tato práce nemohla vzniknout. Dále bych rád poděkoval svému vedoucímu práce panu PhDr. Mgr. Stanislavu Zelinkovi za jeho četné rady, ale i ponechanou „volnou ruku“ při tvorbě práce. Díky si zaslouží také má rodina a přátelé, kteří mě poskytli patřičné zázemí pro koncentraci na tvorbu práce. A v neposlední řadě bych rád poděkoval své spolužačce Martině, která pro mě byla podporou, vzorem pilného studenta a je pro mě ten nejlepší člověk, kterého jsem na škole mohl potkat.

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ	7
ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ	12
1.1 OBECNÉ POJMY K PROBLEMATICE NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍ	12
1.2 CÍLOVÁ SKUPINA KLIENTŮ	14
1.3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ	16
1.4 VYMEZENÍ SLUŽBY DLE ZÁKONA.....	17
1.5 KONCEPT SLUŽBY	18
1.6 PROCES VYUŽÍVÁNÍ SLUŽEB	20
1.6.1 Pracovníci těchto zařízení	23
1.6.2 Historie nízkoprahových zařízení.....	24
1.6.3 Intervence realizované ve prospěch klientů	26
1.6.4 Pracovník v terénu – tzv. práce streetworkera	29
1.7 NÍZKOPRAHOVOST A JEJÍ VÝZNAM	29
2 KRIMINALITA	33
2.1 KRIMINALITA A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH DRUHŮ KRIMINALITY	33
2.2 TRESTNÉ ČINY	33
2.2.1 Dělení trestných činů:	34
2.3 PŘESTUPKY PÁCHANÉ NEJČASTĚJI KLIENTY NZ	35
2.4 KRIMINALITA U KLIENTU NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍ.....	36
2.5 PREVENCE KRIMINALITY REALIZOVÁNA V NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍCH	40
2.5.1 Primární prevence	40
2.5.2 Sekundární prevence	41
2.5.3 Terciální prevence	41
2.6 INTERVENCE KLIENTŮM NZ PO SETKÁNÍ S TRESTNÝM ČINEM	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
3 STANOVENÍ CÍLŮ A VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ	46
4 KVANTITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU – DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	47
4.1 PRŮBĚH VÝZKUMU A VÝSLEDKY	48
4.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PŘEVEDENÉ DO GRAFICKÉ PODOBY	49
5 KVALITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU – ROZHOVORY	65
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL	65
5.2 OTÁZKY ZVOLENÉ PRO DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	65
5.3 RESPONDENTI.....	66
5.4 JEDNOTLIVÉ ROZHOVORY	67
5.4.1 Rozhovor s respondentem R1	67
5.4.2 Rozhovor s respondentem R2	68
5.4.3 Rozhovor s respondentem R3	69
5.4.4 Rozhovor s respondentem R4	70
5.4.5 Rozhovor s respondentem R5	71

5.4.6	Rozhovor s respondentem R6	73
5.4.7	Rozhovor s respondentem R7	74
5.4.8	Rozhovor s respondentem R8	75
6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ A ROZHOVORŮ – ODPOVĚZENÍ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	77
7	NÁVRH VLASTNÍHO OPATŘENÍ	81
7.1	KRÁTKODOBÁ OPATŘENÍ – CHOVÁNÍ KLIENTA V RÁMCI NZ	81
7.1.1	Pravidla v nízkoprahovém zařízení	81
7.1.2	Komunikace s klienty.....	84
7.1.3	Seznamovací hry	84
7.1.4	Společné akce.....	85
7.1.5	Komunikace NZ se školou a dalšími organizacemi	85
7.1.6	Turnaje a individuální ocenění klientů.....	86
7.1.7	Ostatní opatření	86
7.2	DLOUHODOBÁ OPATŘENÍ – CHOVÁNÍ KLIENTA VE SPOLEČNOSTI.....	86
7.2.1	Preventivní programy realizované v nízkoprahových zařízeních	86
7.2.2	Spolupráce nízkoprahového zařízení s klientem i nadále, co jej přestane navštěvovat	94
	ZÁVĚR	95
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	96
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	99
	SEZNAM OBRÁZKŮ	100
	SEZNAM TABULEK.....	101
	SEZNAM GRAFŮ	102
	SEZNAM PŘÍLOH.....	103

ÚVOD

Téma pro svou diplomovou práci jsem si vybral z důvodu, že mě problematika nízkoprahových zařízení dlouhodobě zajímá. A taky jsem se jim věnoval již ve své bakalářské práci. Ve své bakalářské práci jsem téma nízkoprahových zařízení pojal z pohledu pedagogicko-sociálního. Cílem mé práce bylo zjistit, jakou roli hraje nízkoprahové zařízení jednak pro jeho pracovníky, ale také pro klienty, kteří jej navštěvují. Jelikož však z výzkumu, který jsem prováděl u své bakalářské práce, jsem zjistil, že tato zařízení navštěvují i osoby s ne úplně beztréstnou minulostí, rozhodl jsem se v této práci věnovat právě kriminalitě klientů. A to i protože jedním z úkolů těchto zařízení je také prevence proti kriminalitě.

V první části práce bych rád objasnil základní pojmy související s nízkoprahovými zařízeními a popsal o jaký typ zařízení jde, jaká je jeho cílová klientela, jaké služby nabízí a jaká preventivní činnost se v něm provádí. Samozřejmě bude v této části práce uvedena i legislativa těchto zařízení. Ve druhé polovině teoretické části bych se rád věnoval kriminalitě a vyjmenoval kriminální činnost, se kterou se klienti nízkoprahových zařízení nejčastěji potýkají buď jako oběti nebo jako pachatelé. Teoretická část by mi zároveň měla sloužit jako metodologická příprava pro tvorbu výzkumného šetření uvedeného v praktické části práce.

V praktické části práce budou nejprve definovány výzkumné otázky, po jejichž zodpovězení získáme odpovědi na to, jakou roli hrají nízkoprahová zařízení v oblasti kriminality a jaká je kriminalita jejich klientů. Na základě výzkumných otázek bude vytvořen dotazník pro klienty těchto zařízení a také otázky pro strukturované rozhovory, které budou vedeny s pracovníky nízkoprahových zařízení. Odpovědi z dotazníků budou vyhodnoceny a zpracovány do přehledných grafů a tabulek tak, aby měl každý možnost se v nich vyznat, aniž by potřeboval znát zbytečné detaily práce. Součástí práce budou také rozhovory s jednotlivými pracovníky z nízkoprahových zařízení, které by měly do této problematiky vnést zase trochu jiný pohled. Na základě dotazníkového šetření a rozhovorů s pracovníky budou v předposlední části práce zodpovězeny výzkumné otázky. Z nich pak bude vycházeno při tvorbě opatření, která by měla zamezit kriminalitě klientů těchto zařízení. Tato opatření navíc budou rozdělena na krátkodobá a dlouhodobá.

V závěru práce pak bude shrnut průběh šetření a můj vlastní názor na tato zařízení v oblasti prevence kriminality.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ

Úplně na úvod této práce, ještě předtím, než si podrobně rozepíšeme, co jsou nízkoprahová zařízení (zkráceně NZ), bych rád rozepsal některé základní pojmy, které budeme pro zbytek této práce potřebovat.

1.1 Obecné pojmy k problematice nízkoprahových zařízení

Mládež

Tato věková skupina je neodmyslitelně spjata s NZ. Je to i z toho důvodu, že právě mládež nízkoprahová zařízení využívá nejčastěji. Přesnou definici mládeže, včetně věku jsem stanovil v podkapitole níže. Přesto je velmi těžké tuto kategorii obyvatel jednoznačně definovat, jelikož se to v průběhu let mění. Jinak by ji definoval sociolog Mácha, jinak zase paní socioložka Skalková. Nejčastěji se shodují v charakteristice, jako je iniciativnost, sebedůvěra, chuť riskovat, zájem o školní a společenský život.

Riziková mládež

Je to taková mládež, u které by se mohly projevit různé negativní jevy nebo by se u ní mohlo vyvinout sociálně patologické chování. Je to i z toho důvodu, že mládež je často ovlivňována svým okolím, především rodinou a přáteli. To, jak se mladý člověk začlení do společnosti, může mít pro něj vliv i do budoucna. A to jak pro něj samotného, tak pro jeho okolí, ve kterém se pohybuje. Mládež je ohrožená především v těchto třech oblastech, které se mohou propojovat:

- alkoholismus a drogové závislosti,
- rizikový sex,
- rizikový psychosociální vývoj osobnosti. [24]

První skupina obsahuje chování, kdy jedinec nadměrně užívá návykové látky, ve druhé skupině zase chování, které vede k roznášení pohlavních nemocí a do třetí skupiny můžeme zařadit osoby, které se mohou v budoucnu chovat agresivně.

Vrstevnické skupiny

Jedná se o skupiny obyvatel, které jsou v rozmezí několika mála let – tedy přibližně stejného věku. Vrstevnické skupiny se často objevují i v nízkoprahových zařízeních. A to především z toho důvodu, že tato zařízení cílí na klientelu určitých věkových skupin. Tyto skupiny jsou významné především pro mládež. Mnohdy totiž tyto skupiny mladiství staví na stejnou úroveň, jako pedagogy nebo rodiče, proto mají vrstevnické skupiny i výchovnou roli.[24] Účast členů v těchto skupinách je dobrovolná a bez účasti rodičů, pedagogů, psychologů nebo sociologů. Ve vrstevnických skupinách se provádí především volnočasové aktivity, ale i nejrůznější vzdělávací činnost.

Volný čas

Pojem volný čas je spjatý s nízkoprahovými zařízeními mnohem více než kterýkoliv jiný. Tato zařízení jsou totiž určena pro osoby, které je navštěvují ve svém volném čase. Samotný volný čas je podle mnoha definic označován jako: „časový interval, kdy člověk nemusí řešit práci, školu, rodinu a ani jiné své fyziologické potřeby (spánek, jídlo)“. Můžeme rozlišovat tři druhy volného času: relaxační, zábavní a vzdělávací či sebevzdělávací.

Sociální prevence

Prevence prováděná v nízkoprahových zařízeních má hlavní cíl, a to zabránit sociálnímu vyloučení osob. Osoby, které tato zařízení navštěvují jsou totiž často ohrožené nebo by jim do budoucna mohlo hrozit právě toto sociální vyloučení. A pak i život na okraji společnosti.

Hlavními důvody jsou

- způsob života, který daná osoba vede,
- prostředí, které na osobu bezprostředně působí,
- krizová situace, která může jedince ohrozit do budoucna.

Prevence v nízkoprahových zařízeních má tedy dva hlavní cíle, a to, jak už jsme uvedli, zabránit vyčlenění osoby ze společnosti, ale také ochránit společnost před nežádoucími jevy, které by u této osoby mohly nastat. Sociální prevenci kromě nízkoprahových zařízení poskytují i linky bezpečí, domy na půli cesty, azylové domy nebo psychologické poradny.

Sociální poradenství

Jedna ze složek sociální prevence, která probíhá i v nízkoprahových zařízeních. Toto poradenství poskytuje informace osobám, které se ocitly v nepříznivé životní situaci nebo jsou

jinak sociálně ohrožené. Provádí ho nejčastěji sociální pracovník při takzvaných sociálních intervencích a jsou zcela dobrovolné. Navíc může tento pracovník dále spolupracovat s poradnami občanskými, manželskými, rodinnými nebo psychologickými. Toto poradenství zahrnuje i práci s osobami se specifickými potřebami.

1.2 Cílová skupina klientů

Jednou z cílových skupin, která navštěvuje nízkoprahová zařízení jsou děti a mládež. Tato skupina je definována především věkem mezi 6 a 21 let. Nízkoprahová zařízení však mohou poskytovat zázemí i věkově starším osobám. To vše záleží na jejich poskytovatelích a zaměření jednotlivých zařízení. Jsou určena především pro osoby s psychickými i socio-kulturními problémy. Mezi klienty tak jsou osoby, které se dostaly do složité životní a společenské situace, osoby s nevyhovujícími životními podmínkami nebo osoby vyčleněné ze společnosti.

Nyní se podíváme na jednotlivé skupiny navštěvující nízkoprahová zařízení definované dle věku:

Věková skupina 6-15 let

Tato věková fáze lidského života je v literatuře definována nejčastěji jako školní věk. Jedná se pro dítě o období, kdy nastupuje do školy a mění se jeho sociální skupina ve které se pohybuje. Školní období bývá časově nejčastěji rozdělené na mladší a střední školní věk. V mladším školním věku dochází k rozvoji smyslů a poznávání. Na dítě jsou kladeny nové požadavky. Musí udržet pozornost, rychleji zpracovávat informace, pamatovat si více věcí a rozšiřuje se u něj slovní zásoba. Dítě přebírá nové studijní strategie a dodržuje první, školní pravidla. Logické myšlení školáka je nově vázáno na poznávání skutečného světa a logiku dokáže používat i ve složitých životních situacích. Dítě se časem ve škole stává emočně stabilním a nově chápe pojem viny a pomoci. Také se u něj časem vyvíjí spolupráce a kooperace se spolužáky. Nově je také hodnoceno za své předvedené výkony pochvalami a poznámkami. Nachází nové autority v osobách učitelů a vychovatelů. To, jak se na jednotlivé změny dokáže adaptovat, má pak vliv na jeho postavení mezi spolužáky a kamarády. Velkými změnami však v tomhle období prochází i vztah mezi dítětem a rodiči nebo sourozenci. Je potřeba, aby rodina dítě v tomto období podporovala a kladla na něj přiměřené nároky na úspěch. V neposlední řadě pak zdravé zázemí, kde bude moct plnit své školní povinnosti. [13]

To období středního školního věku se nejčastěji nazývá jako puberta. Toto období bývá právem označováno jako bouřlivé a turbulentní období v životě jedince. Mění se vztah k rodičům, spolužákům, kamarádům a ke všem dospělým. Tyto změny jsou patrné nejen v komunikaci, ale i v reakcích na ně. Jedinci se často chovají labilně a své emoce projevují s vysokou intenzitou. Změnou však prochází nejen po psychické, ale i po fyzické stránce. Důležitost kladou na přátelství a příslušnost k nejrůznějším sociálním skupinám. V tomto období se jedinec začíná genderově diferencovat a navazuje první intimní vztahy. V pubertě také může docházet k prvním zkušenostem se společensky nevhodným chováním. Proto je potřeba s preventivními programy začít už v tomto období života. [13]

Věková skupina 15-21 let

Období jedince ve věku od 15 do 21 let se nazývá období adolescence, někdy také dospívání. V tomto období prochází jedinec jak fyzickými, tak psychickými i sociálními změnami. Mladiství mají své vzory, kterým se chtějí podobat jak fyzicky, tak i chováním. Z toho pak může být problém, především pokud si za vzorce svého chování vezmou záporné osobnosti. Postupem času tak může dojít k rozporu mezi jeho ideály a skutečností. Z počátku tohoto období je dospívající stále ještě emočně labilní, časem však i díky nabraným zkušenostem dochází ke stabilizaci emocí a chování a jedinec se naopak začíná ovládat, získává vytrvalost a sebereflexi. Dochází také k rozvoji v logickém přemýšlení, což dospívajícímu pomáhá v rozvoji svých schopností, vědomostí i s plánováním své budoucnosti. [13]

Pro adolescenty není tak důležitý prospěch, jako spíše vrstevníci. Stále odmítají své postavení vůči autoritám, tedy dospělým, rodičům a pedagogům. V tomto období prohlubují své vztahy s vrstevníky a hledají si své partnery. Vztahy později mění v manželství a plánování rodiny. [13]

Za jakýsi oficiální vstup do dospělosti je považován nástup do zaměstnání. Role zaměstnance je pro adolescenta významnou součástí jeho identity a mnohdy ovlivňuje i jeho vztahy k jiným lidem včetně přátel, partnerovi nebo rodičům. Často jde o vzorec chování, který je pro sociální skupinu, ve které se pohybuje typický. Důležitý je v tomto období také rozvoj ega dospívajícího. To mnohdy způsobí, že pro něj není dospělost příliš atraktivní a nechce se podřízovat zodpovědnosti ani omezením, která přináší. To pak může vyústit v kritické situace v životě jedince, které mnohdy přechází v konání trestné činnosti.

Střední věk (22-62)

Tato věková skupina obyvatelstva je, co se do počtu osob týče, nejpočetnější. Jednak je také nejvíce věkově rozptýlená a zároveň plní ty nejdůležitější funkce pro společnost. Je z některých hledisek přirozeným centrem společnosti, optimálně diferencován a hierarchizován. Může být v některých ohledech brán za základ sociální kultury. Osoby této věkové skupiny vytváří sociální aktivity pro ostatní věkové skupiny a zároveň tyto skupiny i chrání. Ze sociálního hlediska je tato skupina největším producentem jak kladných, tak i záporných sociálních zkušeností. Zároveň má také za cíl pomáhat a předávat své zkušenosti mladším generacím. V této věkové skupině je také nejvíce osob páchajících trestnou činnost, ovšem nejsou tyto osoby tak napravitelné jako ty v předchozích kategoriích. Zároveň je v této skupině taky největší zastoupení sociálních pracovníků a dalších pracovníků pomáhajících se socializací osob. U osob této věkové skupiny je samozřejmě také nejvyšší počet rodičů, kteří dále vychovávají a utvářejí děti a mladistvé.

1.3 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se začala v České republice postupně objevovat na přelomu tohoto tisíciletí. Proto se jedná o poměrně neprozkoumanou etapou v oblasti práce s mládeží. Na západ, za hranicemi naší země, ale fungují taková zařízení daleko delší dobu a mají velice dobrou pověst a tradici. Nízkoprahová zařízení nebo i kluby se u nás poprvé objevují v 90. letech 20. století. Úplně jako první vzniklo komunitní centrum Krok v Praze – Modřanech, kde se zabývali realizací streetworku v oblasti práce s mládeží. Součástí nízkoprahového zařízení pro děti a mládež byl i klub, pro nějž bylo základní myšlenkou: „dostupnost pro všechny bez rozdílů“. Charakteristické pro něj bylo minimum překážek pro vstup, tedy takzvaný „nízký práh“, což dalo také klubu název „nízkoprahové zařízení“. [27]

Dnes sdružuje tyto „Nízkoprahové kluby“ v naší zemi Česká asociace Streetwork. Asociace zastřešuje nízkoprahové sociální služby v České republice, vytváří klima pro rozvoj oboru, pomáhá k profesionalizaci oboru (vymýšlí definice, standardy, kvalitativní měřítka), ale zároveň také lobuje ve prospěch svých členů i samotného oboru. Pro své členy a zaměstnance realizuje vzdělávání v tomto oboru a pořádá odborná a profesní setkávání a konference. Dá se tedy obecně říct, že organizace Česká asociace Streetwork sdružuje profesionální pracovníky v oblasti kontaktní práce. [14]

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – NZDM jsou určeny pro děti a mládež, co tráví svůj volný čas touláním na ulici, či bez jakékoliv další organizace. Slouží tedy především pro zkvalitnění volného času. Díky jejich nízkoprahovosti je mohou navštěvovat všichni – od jedničkářů z gymnázia až po problémové žáky ze zvláštních škol. Kromě toho, že poskytují jakýsi sociální servis a poradenství v dalších životních oblastech, nabízí tato zařízení i širokou paletu volnočasových aktivit ve všech oblastech. Vstup do nízkoprahových klubů není zpoplatněn ani omezen časově. Klienti těchto zařízení zde tak mohou chodit na jak dlouhou dobu chtějí a vykonávat zde činnosti podle své libosti a možností zařízení. Některá nízkoprahová zařízení mají také svá pravidla, která musí klienti dodržovat a v případě porušení jsou „sankcionováni“ - například zákazem některých činností v nich. [14]

Nezastupitelnou roli v těchto zařízeních mají sociální pracovníci. Ti jednak plní funkci dohledovou a výchovnou, ale zároveň je jejich náplní práce také funkce jakýchsi poradců. Díky tomu tak mohou s klienty aktivně pracovat na tom, aby zkvalitnili jejich využití volného času, ale také jim mohou být nápomocni při řešení složitých životních situací. To vše pak probíhá v rámci intervencí, které si klient s pracovníky předem plánuje. Vše probíhá samozřejmě na principu dobrovolnosti. Důležité jsou také jednoduché aktivity, které v zařízení probíhají, a to z pohledu navázání vztahu mezi klientem a pracovníkem.

1.4 Vymezení služby dle zákona

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou sociální služba, spadají tedy kompetenčně pod zákon: č.108 sb./2006 o sociálních službách.

Zákon č. 108 sb./2006 o sociálních službách vymezuje Nízkoprahová zařízení pro mládež jako :

„§62 (1) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.

§62 (2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,

- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
  - c) sociálně terapeutické činnosti,
  - d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“
- [4]

Jako součást tohoto zákona se uvádí vyhláška, kde se uvádí:

„Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež obsahují tyto úkony:

- Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:
  - zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,
  - pracovní výchovná práce s dětmi,
  - nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
  - zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:
  - aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí
- sociálně terapeutické činnosti:
  - socioterapie, jejíž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:
  - pomoc při vyřizování běžných záležitostí
  - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob“ [3]

1.5 Koncept služby

Tyto zákony tedy popisují služby nízkoprahového zařízení, které nabízí svým klientům. A to včetně jejich detailního popisu a rozsahu. Z citace pana Chrást můžeme zjistit, že to jakým způsobem bude nízkoprahové zařízení poskytovat své služby je zcela na zřizovateli za

předpokladu, pokud se bude pohybovat v mezích zákona: „Zákon nechává prostor a styl činnosti pro tyto zařízení zcela otevřený, samozřejmě při dodržení základních pravidel platných pro celý systém sociálních služeb (dodržování standardů soc. služeb, kvalifikace pracovníků atd.“ [19] Tento prostor pro „volné ruce“ pracovníkům NZ umožňuje vést zařízení takovým způsobem, který by vyhověl potřebám klientů a byl pro ně přijatelný. Toho lze dosáhnout například umístěním zařízení do vhodné lokality, pořádáním atraktivních aktivit pro klienty a dalšími strategiemi včetně nejrůznějších marketingových tahů. [14] Dle sociologa Klímy, který se zabývá přímo klientskými skupinami NZ, můžeme rozdělit potenciální klienty těchto zařízení na dvě kategorie. V té první jsou nositelé patologických jevů. Mezi ně můžeme zařadit zloděje, násilníky, závislé nebo vandaly. Ve druhé jsou pak osoby, u nichž se vyskytuje nebo vyskytovalo sociálně deviantní chování. Z pohledu NZ to jsou například záškoláci nebo nezaměstnaní. Tento způsob dělení můžeme do jisté míry nazvat jako „nálepkování sociálních skupin“. Díky tomu se ale také společnost může zaměřit na tyto skupiny a pokusit se zamezit jejich možnému rizikovému chování. [19]

Tento přístup, někdy také nazývaný jako „normativní přístup“ dle sociologa Klímy může bránit původním záměrům kontaktní práce, což by negativně ovlivnilo i socializaci jedinců. V některých případech může „normativní přístup“ vést k záměrnému vyhýbání se a odmítání potřebných služeb. [14]

Klíma také vidí dost nešťastně definování cílové skupiny v pojmu „neorganizované a sociálně ohrožené skupiny dětí a mládeže“, kdy NZ mnohdy mají v programech různé služby a aktivity, které však v konečném důsledku mohou mít původní záměry pro původně předpokládanou skupinu.

Z tohoto důvodu se mnohdy nabízí i tzv. antropologický přístup. Tento přístup mění postoj majoritní společnosti k odlišným sociálním skupinám. Pro lepší pochopení uvádím následující citaci od pana Matouška: „Antropologický přístup navazuje popisně nezaujatý – nemoralizující – vztah ke způsobu, jakým někteří lidé uspokojují své potřeby a zájmy či rozvíjení své možnosti a dosahují cíle.“ [19]. Dle různých sociologů může tento přístup zabránit diskriminaci a marginalizaci osob z odlišných sociálních skupin. Jde tedy i o jednu z metod, díky které můžeme zabránit případným patologicko-psychologickým jevům, které by se u těchto osob jinak projevíly. [14]

Aby zaujala tato zařízení co nejširší okruh klientů ze všech možných věkových skupin, kruhů společnosti i sociálních tříd, je potřeba aby našla ty správné univerzální hodnoty.

Dříve byl chod některých nízkoprahových zařízení závislý na různých církvích. To však vyčleňovalo mnoho klientů, kteří nechtěli své volnočasové aktivity spojovat s církevními aktivitami či do něj odmítali chodit už jen na základě toho, že jeho chod zajišťují církve. Jak zdůrazňuje i samotné Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: „Moderním trendem, co se týče vývoje dětí i mládeže, je klesající vliv sociálně duchovních a náboženských systémů. Význam těchto systémů od začátku devadesátých let neustále klesá“. [19] Z tohoto pohledu je vhodné zvolit pro zařízení a případně marketingovou reklamu takový popis, aby na první pohled neodrazoval i sociální skupiny z různých oblastí sociálního spektra.

1.6 Proces využívání služeb

V této kapitole je popsán celý proces využívání služeb od prvního kontaktu, až po ukončení služeb. Dále zde budou popsáni pracovníci těchto zařízení, historie NZ a česká asociace streetwork, která většinu nízkoprahových zařízení zastřešuje a poskytuje jim podporu.

Celý proces služby využívání nízkoprahového zařízení si můžeme představit následovně:

Obrázek 1. Proces služby (vlastní zpracování)

Před prvním kontaktem

Z předešlé kapitoly víme, že cílová skupina osob pro tato zařízení je poměrně různorodá a nemusí se jednat o klienty, kteří mají nutně problém, ale i osoby, co nemají vhodný způsob, jak využívat volný čas. Nebo by svůj volný čas trávily jinak nevhodným způsobem. Existuje spousta možností, jak se potenciální klient může o zařízení dozvědět. Může to být ideálně ve škole při nějaké besedě pracovníků NZ, v městských novinách nebo třeba na sociálním úřadě. Ve větších městech existují i služby terénních pracovníků, kteří se pohybují v přirozeném prostředí těchto klientů a klienty aktivně oslovují. O jejich službách bude však psáno v dalších kapitolách. Nezřídka se také stává, že si o zařízení řeknou lidé mezi sebou, popřípadě si klienti do zařízení přivedou své přátele. Pokud se klient rozhodne zařízení aktivně využívat, vše probíhá v následujících krocích:

První kontakt

Ten proběhne hned v úvodu, kdy potenciální klient přijde do zařízení. Tedy ještě předtím, než začne využívat jakýchkoliv služeb. Cílem takového kontaktu je, aby pracovník NZ zjistil potřeby a důvody, proč potenciální klient přišel do zařízení. Hned na úvod musí být seznámen s charakterem služeb, které zařízení poskytuje a také na pravidla a řád, který musí každý klient v zařízení dodržovat. Klient taky musí být seznámen se svými právy a právy na služby, které mu zařízení může poskytnout. Taktéž musí být uvědomen, co se stane, pokud pravidla poruší a jaké sankce ho za to čekají. V případě, že by na něj byly nějaké sankce uvaleny, tak musí být také seznámen s tím, na koho se může odvolat, případně komu má vznést stížnost.

V případě, že se jedná o ještě nezletilou osobu, tak dostane budoucí klient pro své rodiče nebo zákonné zástupce informační materiály o zařízení, případně mohou rodiče nebo zákonní zástupci požádat o schůzku nebo telefonát přímo s pracovníky NZ.

Dohoda o poskytování služeb

V případě, že je budoucí klient seznámen s pravidly zařízení a souhlasí s nimi, může poté s pracovníky NZ uzavřít smlouvu o provádění služeb. Ta může být i ústního charakteru, ale nejčastěji je v písemné formě. A to především kvůli důkazům pro obě strany. Smlouva by měla standartně obsahovat tyto náležitosti:

- název nízkoprahového zařízení,
- strany, které smlouvu uzavírají – nemusí být jménem,
- místo, kde byla smlouva uzavřena,
- služby, které mohou být klientovi poskytnuty,
- případná cena za tyto služby – většina služeb je zdarma,
- pravidla, která je potřeba dodržovat,
- způsob, jakým mohou obě strany smlouvu vypovědět a ukončit proces využívání služeb.

Pokud osoba smlouvu podepíše, souhlasí se vším, co je v ní uvedené, stává se tak klientem zařízení. Smlouva se musí uzavírat i v případě, že osoba chce jen pobývat v zařízení a další služby nechce využívat. I to je totiž považováno za minimální adaptační cíl. Smlouvy bývají často uzavírány pouze na rok, s tím, že se vždy obnovují. V případě, že se uzavírá na

dobu neurčitou, tak může být v případě, že klient více než rok nenavštíví zařízení, zrušena. Je to kvůli tomu, aby pracovníci měli přehled o aktivních klientech zařízení.

Individuální plánování

Individuální plánování můžeme pochopit jako nějaký proces, který probíhá mezi klientem a pracovníky od podepsání smlouvy o využívání zařízení. V rámci smlouvy totiž klient souhlasí s tím, že pracovníkům NZ sdělí své potřeby a představy. Tedy také to, jak by chtěl, aby jeho působení v zařízení probíhalo a co vše by chtěl využívat. Individuální plán klienta se pak sestavuje v rámci kontaktní práce, nejčastěji po rozhovoru s klientem. Plán může být jak ve formě krátkodobé, tak dlouhodobé zakázky. Celý proces individuálního plánování musí pracovníci NZ v průběhu času revidovat a v případě potřeby přehodnocovat a upravovat podle potřeb klienta. Výstupem procesu plánování pak je individuální plán na míru klienta. Ten má podobu jakéhosi harmonogramu, kde jsou zaznamenávány problémy a úspěchy klienta a jeho využívání služeb.

Individuální plán

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, tak individuální plán je výstupem individuálního plánování. Má nejčastěji písemnou podobu, ale může být domluven i ústně. V individuálním plánu se uvádí tyto položky:

- cíl plánu,
- to, jak bude cíle dosaženo,
- termíny revizí a jejich průběh,
- kritéria pro zhodnocení úspěšnosti plánu,
- pracovník, který plán vymýšlel, popřípadě ten, který bude zodpovědný za průběh.

Jako výstup pro individuálního plánu je složka s výsledky pokroků klienta nebo karta uživatele, kde je uvedena počáteční smlouva, případně záznam o ukončení využívání služby. Individuální plán je ukončen naplněním potřeb klienta, přehodnocením individuálního plánu nebo ukončením služeb klienta.

Ukončení služby

Služba může být ukončena ústní dohodou nebo písemně mezi pracovníkem zařízení a jeho klientem nebo také jednostranně pracovníkem nebo klientem. V případě, že proběhne dohodou, je to nejčastěji z důvodu, že byly naplněny klientovy představy a individuální plány a dále nemá již potřebu zařízení navštěvovat. V takovém případě mu také mohou být na-

bídnuty další služby a nový individuální plán, který buď může přijat nebo odmítnout. V případě, že ukončení proběhne jednostranně, tak je potřeba vše pečlivě zaznamenat a vyřešit na poradě s kolegy nebo majitelem zařízení. Nejčastější důvody jednostranného ukončení mohou být tyto [13]:

- porušení pravidel zařízení ze stran pracovníků,
- nedodržení individuálního plánu ze stran pracovníků,
- pracovníci porušují práva klienta NZ,
- nespokojenost klienta s poskytnutými službami,
- klient již nemá zájem zařízení navštěvovat,
- klient začal využívat služby jiného NZ.

O případném ukončení využívání služeb ze strany NZ by měl rozhodnout odborný garant nebo supervizor. Proti tomuto rozhodnutí se však klient může odvolat. Nejčastější důvody, pro vyřazení klienta ze zařízení jsou [13]:

- porušení pravidel NZ,
- neplnění sankcí uložených NZ,
- klient více než rok nenavštívil zařízení,
- klient napadl pracovníka nebo páchal trestnou činnost v NZ,
- zařízení nemá kapacitu pro další klienty, případně musí omezit své kapacity,
- uzavření zařízení.

O ukončení poskytování služeb klientovi je potřeba vést záznam, který je dále archivován. Klientovi by měly být nabídnuty kontakty na alternativní zařízení nebo služby, kde by mu mohly pomoci. [13]

1.6.1 Pracovníci těchto zařízení

Pracovníci nízkoprahových zařízení jsou nejčastěji sociální pracovníci, kteří provádí intervence s klienty přímo v místě zařízení. V některých případech mohou být pracovníci NZ částečně zaměstnáni také jako terénní pracovníci, kteří klienty kontaktují přímo na ulici. O nich si ale povíme až v následující kapitole. Sociální pracovník NZ by měl mít vystudovanou vysokou školu v oblasti sociální práce nebo i jinou vysokou školu, ale to za předpokladu, že si dodělá kurz pro pracovníky nízkoprahových zařízení. V takovém kurzu se mimo jiné učí sociologie, psychologie, pedagogika a terapeutické metody. V zákoně je dáno, že se sociální pracovník musí účastnit minimálně 24 hodin ročně vzdělávacích kurzů nebo

přednášek. I díky tomu pak může využívat nejnovějších metod a poznatků při své práci s klienty. [13]

Pracovník nízkoprahového zařízení by měl plnit roli jakéhosi průvodce klientova života. Měl by být schopen klienta vyslechnout, pochopit jeho chování a navrhnout mu řešení problému, případně mu takové řešení umožnit. Neměl by klienta do ničeho nutit, ani za něj cokoliv řešit. V případě pohovoru s klientem je vázán mlčenlivostí. To však neplatí, pokud se jedná o vážný přestupek proti zákonu – ublížení na zdraví, vraždu, znásilnění, krádeže. Nemůže tedy klientovy problémy probírat s nikým jiným. Případně může se radit s kolegy, ale jen pod podmínkou anonymity. Pokud k tomu nemá aprobaci, tak nemůže vést s klientem ani psychologická či diagnostická sezení. V případě potřeby by však měl klientovi poskytnout pro intervence tolik času, kolik jen dle pracovní vytíženosti bude moci. Klientovi může pomoci v těchto oblastech:

- s vhodným využitím volného času,
- s výběrem školy, brigády nebo práce – doučování, přípravy na pohovor,
- rady, jak se chovat k učitelům, partnerům a přátelům, rodině nebo kolegům v práci,
- v prevenci – alkohol, drogy,
- při bezpráví vůči klientovi – šikana, násilí,
- při problémech se zákonem – jak v případě pachatele, tak v případě oběti. [13]

1.6.2 Historie nízkoprahových zařízení

I. Fáze – Streetwork

Samotná historie nízkoprahových zařízení je možná daleko zajímavější, než by se na první pohled mohlo předpokládat. Už v roce 1994 byla na základě vyhlášky č. 341/94 Programu sociální prevence a prevence kriminality, zavedena práce sociálního asistenta. Ten měl za úkol provádět terénní práci a komunikovat s dětmi a mládeží v jejich přirozeném prostředí. Setkával se hlavně s cílovými skupinami – tedy s ohroženou mládeží nebo s mládeží již zasaženou sociálně patologickými jevy. Velmi důležitou roli v té době hrálo navázání kontaktů se sociálními pracovníky z Německa. Tyto kontakty měly zásadní vliv na rozvoj sociální práce a vzdělávání v oblasti terénní práce. Od roku 1995 se začalo uvažovat o zázemí pro tyto sociální asistenty. O místě, kam by za nimi klienti mohli docházet při špatném

počasí a kde by je mohli najít, když je zrovna potřebují. První z nich vznikla například v Plzni, Karlových Varech aj.

Jedním z nejdůležitějších momentů, které ovlivnily vznik nízkoprahových zařízení byly grantové programy, které na tato zařízení přispívaly penězi. Díky nim, jednak tato zařízení mohla dlouhodobě fungovat a rozvíjet své služby, ale také díky nim mnoho těchto zařízení mohlo vzniknout. Jedná se například Klub kamarád v Pardubicích, Prevcentrum Ulita Blansko a také spousta dalších. Díky nadacím mohl také vzniknout informační portál, který využívali především sociální pracovníci pro sdílení svých zkušeností a také zde získávali informace pro své další osobní vzdělávání. [27]

II. Fáze – Česká asociace streetwork

Tato asociace byla založena v roce 1997. Jejím hlavním cílem bylo organizovat odborníky z praxe, kteří působili jako terénní pracovníci. Ti měli tak možnost nově rozvíjet své další vzdělání a vyměňovat si informace z praxe. Tím se také měla neustále zvyšovat kvalita těchto pracovníků. Postupem času, v roce 2001, pod pracovní skupinu České asociace streetwork spadla i nízkoprahová zařízení. Důvodem a hlavním cílem bylo stanovit měřítko kvality pro tato zařízení a také určit jejich hlavní pracovní náplň. Postupem času se tato pracovní skupina, která se mezitím rozdělila na další čtyři podskupiny, shodla na hlavních bodech náplně těchto zařízení a také sepsala pracovní verzi standardů, která platí jen v málo pozměněné podobě dodnes. [27]

Tento materiál hraje pro dnešní nízkoprahová zařízení zásadní roli. Díky ní totiž máme definované pojmy jako nízkoprahovost a další pojmy spjaté s nízkoprahovými zařízeními. Tohle vše kolem tak přispělo jednak ke zkvalitnění služeb, ale také i k profesionalizaci těchto zařízení. Zvýšila se i kvalita jejich služeb a vzdělání pracovníků. Tyto snahy také umožnily čerpání financí z fondů určených pro sociální služby z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí. V roce 2006 pak byla služba nízkoprahových zařízení ukotvena v zákoně č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Následně pak byl tento zákon upraven vyhláškou č. 505/2006 Sb. [27]

Od roku 2005 začaly vznikat pod záštitou České asociace streetwork první vzdělávací kurzy pro pracovníky těchto zařízení. Kromě toho tato asociace dohlížela i na kvalitu pracovníků a poskytování služeb. I z toho důvodu byla založena Rada pro etiku, která se stará především o následující služby:

- stará se o etiku nízkoprahových zařízení,

- vyjadřuje se k nejrůznějším tendencím,
- stará se o etický kodex,
- řeší stížnosti na pracovníky a samotná zařízení.

Česká asociace streetwork se svou základnu snaží neustále rozvíjet. Její hlavní sídlo se nachází na Praze 4. [27]

Po roce 2010 vznikla sekce nízkoprahových zařízení u Asociace Poskytovatelů Sociálních služeb České republiky – APSS ČR. Ta se mimo to zabývá všeobecným poskytováním sociálních služeb. Mezi cíle této organizace patří:

- diskuse a výměna informací v oblasti nízkoprahových zařízení,
- zařazení těchto zařízení v rámci sociálních služeb,
- vzdělávání v manažerských technikách pro vybrané pracovníky,
- informování členů a pracovníků o změnách v legislativě,
- pořádání konferencí a seminářů pro sociální pracovníky,
- publikační činnost v této oblasti.

APSS ČR v mnohých oblastech opakuje, ale i doplňuje Českou asociaci streetwork. V současné době spolu zatím nespolupracují, ale do budoucna by to bylo ideální, kdyby se shodovali na společných postupech. [27]

1.6.3 Intervence realizované ve prospěch klientů

V NZ vykonávají sociální pracovníci spoustu činností, které mohou klientům jednak pomoci v tíživé situaci, ale také jejich činnost na klienty působí jako prevence před rizikovým chováním. Pod takovými činnostmi si můžeme představit:

Kontaktní práce

Základní činnost realizována sociálními pracovníky NZ. Je to také hlavní metoda pro realizaci individuálních plánů cílených intervencí. Jejich cílem je vytvoření vztahu mezi pracovníkem a klientem založeným na důvěře a možnosti vytvářet a rozvíjet i jiné podmínky pro poskytování dalších služeb. Součástí by měla být snaha pracovníků zařízení klientovi pomoci při využívání služeb dalších nabídek zařízení, a to včetně těch preventivních. Kontaktní práce je nejčastěji vykonávána přímo v nízkoprahových zařízeních, ale také může být realizována pracovníky v přirozeném prostředí klientů, tedy na ulici. [13]

Situační intervence

Jedná se o sociálně-pedagogickou činnost, jejímž cílem by měl být výsledný výchovný efekt pro klienty. Nejčastěji probíhá tak, že pracovník s klienty simuluje různé situace ze života nebo sleduje vznikající situace v NZ mezi klienty. Pracovník by pak měl celou situaci zmapovat, umět na ni zareagovat, přinést do ní nové podněty a případně použít technik, které pak pro klienty mohou přinést užitek do budoucna. [13]

Informační servis uživateli

Pracovníci zařízení za určitých okolností mohou klientům poskytovat i informace z nejrůznějších specifických oblastí. Tento informační servis probíhá nejčastěji ústní formou, výjimečně i písemnou nebo telefonicky. Nejčastějšími tématy tohoto servisu jsou informace ze školství, trhu práce, úřadů nebo poskytování novinek v právních normách či co se týká návykových látek. Informace, o které má klient zájem, si vybere sám. [13]

Poradenská činnost

Tato činnost může probíhat různými způsoby. Nejčastěji však v oddělené místnosti mezi klientem a pracovníkem. Pracovník nejčastěji řeší s klientem jeho aktuální problémy, nabízí mu pomoc při jejich řešení, případně klienta učí, jak takové problémy řešit do budoucna. Důležité je při této činnosti kritické myšlení sociálního pracovníka a schopnost klientovi nabídnout v danou chvíli tu nejvhodnější radu. Samotné poradenství může probíhat v různých oblastech. Nejčastěji je to v oblasti vztahů, rodiny a sexu, školních problémů, sociální oblasti, ale také v právní oblasti. [13]

Zvládání krize

Zařízení často navštěvují klienti ve špatném psychickém stavu nebo až krizi, proto je hlavním cílem pracovníků jim z tohoto stavu pomoci. Tato pomoc může probíhat v několika fázích. První fáze může probíhat třeba jen tak, že pracovník pozoruje svého klienta. V následující fázi by měl pracovník pomocí rozhovorů od klienta zjistit, jaký jej trápí problém a v poslední fázi mu navrhnout taková opatření, která by jeho problém mohla vyřešit. Celý rozsah krizové intervence se samozřejmě odvíjí od kvalifikace sociálního pracovníka. Ale i pokud není dostatečně kvalifikovaný, tak může klienta odkázat na odborníka. [13]

Další služby

Pracovníci zařízení mohou pro klienty, pokud od nich získají souhlas, zařídit i další návazné služby. Tato situace nastává například v případech, kdy pracovníci již dále nemají, co klientovi nabídnout nebo pro daný typ služby nemají kompetence. Klientovi tak mohou předat kontakt na specialistu nebo ho mohou kontaktovat sami a na klienta ho odkázat. Může se jednat však i o pomoc s kontaktováním úřadů nebo komunikace se školou.

Pobyt v zařízení

Jedná se o situaci, kdy klient pouze navštěvuje zařízení, ale nijak v něm nečerpá žádné služby a ani neprobíhá žádná kontaktní práce se sociálními pracovníky. Klientovi je pouze poskytováno teplo, bezpečí, místo k odpočinku a zázemí, kde může realizovat své osobní aktivity, které však nesmí být v rozporu s pravidly NZ. [13]

Skupinová práce

Jde o aktivitu, která je zaměřená na celou skupinu uživatelů. Tyto aktivity slouží především k socializaci klientů a k rozvíjení jejich sociálních dovedností. Tyto aktivity mohou probíhat například formou her, kolektivních sportů, táborů a kreativních prací. Mohou být jak krátkodobé – v řádech minut, tak i dlouhodobé – týdenní. [13]

Preventivní programy

Tyto programy jsou přímo vyvedené na míru pro cílovou klientelu a danou lokalitu, ve které se zařízení nachází. Bývají jak pedagogického, tak i výchovného charakteru. Preventivní programy mohou provádět a organizovat jak klienti nízkoprahového zařízení, tak externí specialisté. Tyto prevence bývají nejčastěji na téma alkoholismus, drogové závislosti, gamblerství, práce, školy, sexu a vztahů.

Vzdělávání

Jde o doučování jak školní, tak mimoškolní. Využívají jej především mladší klienti. A může probíhat buďto dlouhodobě – v rámci školního roku nebo krátkodobě – příprava na zkoušky. Nejčastěji jde o individuální aktivitu mezi klientem a pracovníkem nízkoprahového zařízení, ale také může probíhat i ve skupinkách. Při doučování se také rozvíjí komunikační a sociální schopnosti klienta. [13]

Volnočasové aktivity

Mezi volnočasové aktivity spadají všechny aktivity, které lze vykonávat v nízkoprahovém zařízení, ale nezařadíme je ani do jedné z výše uvedených skupin aktivit. Volnočasové aktivity můžeme rozdělit do těchto podskupin:

- Jednoduché volnočasové aktivity – poslech hudby a četba.
- Složitější volnočasové aktivity – výtvarná dílna nebo hudební činnost.
- Akce iniciované samotnými uživateli – sportovní turnaje nebo sběr papírů.
- Akce pro zpestření a dílny – spadají sem i akce pro propagaci zařízení a akce prospěšné pro veřejnost.

1.6.4 Pracovník v terénu – tzv. práce streetworkera

Terénní sociální pracovník je takovým pracovníkem, jehož pracovním prostředím je zároveň prostředí jeho klientů. Nejčastěji se tak jedná o ulice nebo parky. Základním cílem jeho práce je navázání kontaktů s jedinci nebo celými skupinami u kterých by mohlo dojít v budoucnu k patologickým jevům. Po navázání prvotního kontaktu je jeho cílem těmto osobám zprostředkovat pomoc nebo nabídnout alternativní využívání volného času, například v NZ. Jsou to především osoby, které nechtějí nebo se bojí navštívit nízkoprahová zařízení. [11]

Největší problémy tito pracovníci musí řešit u osob, které jsou závislé na drogách nebo alkoholu, konají trestnou činností, popřípadě mají problémy psychologického nebo sociologického charakteru. Nesmíme zapomenout ani děti a mládež, které mají nejčastěji problémy spojené se školou nebo rodinou.

Často tito pracovníci pomáhají osobám přímo v terénu mimo NZ. Ale většinou se snaží, aby tyto osoby, alespoň jednou za čas NZ navštívily a oni měli tak lepší přehled o jejich potřebách a více možnostech, jak s nimi pracovat. Ale i na ulici mohou těmto klientům nabízet poradenství, kontakty na úřady nebo poskytnout psychologickou nebo sociologickou pomoc. Z tohoto důvodu hraje tato služba důležitou roli v oblasti prevence, tedy i v oblasti prevence kriminality. [11]

1.7 Nízkoprahovost a její význam

Podle Slovníku sociální práce z roku 2016 se definují NZ (v anglickém překladu low threshold facilities) jako „zařízení která jsou dostupná klientům bez jakékoliv nutnosti se pro

jeho vstup objednávat, popřípadě i bez potřeby prokazovat vlastní totožnost nějakým průkazem“ [16]

Nízkoprahovými zařízeními se ve své práci věnoval i sociolog Herzog. Dle něj vznikla NZ z toho důvodu, že potenciální klienti těchto zařízení nemohli z důvodu bariér využívat jiné sociální služby. Pojmem bariéra, je zde myšlen jako překážka pro vstup. [6] Ty se mohou objevovat jak na straně klienta, tak na straně poskytovatele. Pro lepší přehled a pochopení pojmu bariéra uvádím některé z nich zde v tabulce:

Tabulka 1. Bariéry ze strany uživatelů služeb (vlastní zpracování)

Bariéry ze strany uživatelů služeb
Porušování pravidel NZ nebo neochota se jim přizpůsobit.
Strach z odsouzení okolí, pokud by vyhledali sociální služby.
Lenivost a pasivita klientů vyhledávat NZ.
Úplná neznalost nebo příliš malá informovanost o NZ.

Tabulka 2. Bariéry ze strany poskytovatelů služeb (vlastní zpracování)

Bariéry ze strany poskytovatelů služeb
Necitlivý nebo stigmatizující přístup ke klientům.
Nedostatek prostředků pro rozvoj zařízení (jak finančních, tak i personálních).
Nedostatek informací o tom, jak provozovat sociální služby a odmítavý přístup k tomu dále se zdokonalovat.

Nízkoprahovost můžeme dále definovat z několika různých aspektů:

Prostorový aspekt – toto stanovisko je vůbec jedním z nejdůležitějších pro návštěvnost zařízení. Zařízení by mělo být umístěno vhodně tak, aby bylo co nejbližší klientovu přirozenému prostředí. Protože špatné umístění by mohlo znamenat, že se klientům nebude chtít toto zařízení navštěvovat. A to z důvodu například lenosti klientů urazit za službou větší vzdálenost nebo naopak obav z veřejného mínění, pokud jej okolí uvidí zařízení navštěvovat.

Aspekt časový – čas otevírací doby zařízení patří hned po umístění k těm nejdůležitějším faktorům návštěvnosti. Provozní doba by měla být stabilně pevně daná tak, aby se nejvíce odpovídala potřebám cílové skupiny. U zařízeních určených pro děti a mládež je to nejvhodněji nastavit na odpolední hodiny pracovního týdne. Je zbytečné, aby tato zařízení fungovala dopoledne, když jsou žáci ještě ve škole a nemohou je tak navštívit.

Sociální aspekt – služby NZ se musí nastavit tak, aby po finanční stránce nezatěžovala klienta a byla dostupná pro cílovou skupinu nebo pokud možno úplně bezplatná. Co se týká dalších sociálních aspektů, tak pracovníci zařízení by se měly ke všem klientům chovat stejně, bez ohledu na jeho původ.

Psychologický aspekt – pokud služba nevytváří v klientovi pocit bezpečí, nebude s v takovém prostředí cítit ani příjemně a nebude jej chtít navštěvovat. Proto je vhodné zařízení budovat tak aby se v něm klienti cítili bezpečně.

Aspekt atraktivity – u tohoto aspektu se nejedná jen o atraktivitu prostředí a vybavenost samotného zařízení, ale také o ostatní klienty, kteří zařízení navštěvují, a především o samotné sociální pracovníky zařízení.

Podle sociologa Jiřího Staníčka jde v nízkoprahovosti především: „o skutečnou a reálnou dostupnost. Každý program a každé centrum musí ve své lokalitě i komunitě vědět, co přesně určuje tu skutečnou a jedinou dostupnost. V praxi to tedy znamená, že každý program má nějaký minimální práh a taky nějaká základní pravidla.“ [6].

Česká asociace streetwork vymezuje NZ takto: „NZMD se hlásí k principům, které definují poskytování sociálních služeb. Specifická jsou tím, že jejich hlavním principem je princip nízkoprahovosti. Z toho vyplývá, že tato zařízení realizují své služby tak, aby byly co nejvíce přístupné. Tedy snaží se odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční

bariéry, které by mohly bránit cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít některé z poskytovaných služeb.“[27]

Z výše uvedených citací bychom tedy měli vnímat nízkoprahovost jako nadstandardní dostupnost. A samotné nízkoprahové zařízení je pak takové zařízení, které umožňuje cílovým klientům jej využívat za cenu co nejvyšší možné dostupnosti. Jsou zde tedy téměř pro všechny, kteří by jej chtěli využít a jsou ochotni splňovat minimální pravidla nastavená samotným zařízením a spadají do té či oné cílové skupiny.

2 KRIMINALITA

2.1 Kriminalita a vymezení základních druhů kriminality

Kriminalitu dle policejních statistik dělíme na:

- obecnou kriminalitu (násilná, majetková a mravnostní),
- hospodářskou kriminalitu,
- zbývající kriminalitu.

Kriminalita tu s námi je už od samotného vzniku lidské společnosti, jen se s postupem času měnily způsoby a oblasti jejího páčání. Kriminalita se vyvíjí s lidskou společností a proniká stále do nových oblastí (počítačová kriminalita, kriminalita internetu). Velký vliv na kriminalitu má i zvyšování populace, hospodářský vývoj, ekonomika a další sociální jevy. Informace spojené jak s kriminální činností, ale také s řešením kriminální činnosti jsou závislé na poznatcích získaných z různých oblastí lidské společnosti. Obecně však lze říct, že díky vědě a moderním technologiím jde řešení kriminality mnohem rychleji dopředu než kdykoliv dříve. [20]

Výsledkem mnohafaktorového působení výše uvedených příčin je pak trestná činnost. Jako podmínky vhodné pro konání trestné činnosti považujeme zejména situace a okolnosti, které taktéž přímo usnadňují její páčání. Mezi příčinou kriminality a podmínkou kriminality však existuje i užší vztah, vzájemně se podmiňují. To znamená, že se neřešené podmínky kriminality mohou stát příčinou kriminality (tedy např. volně položený telefon). A naopak. V kriminologii označujeme příčiny a podmínky trestného činu jednotným pojmem, a to pojmem kriminogenní faktory. Kriminogenní faktory mají tedy zásadní vliv na páčání trestného činu. [20] Termínem zvaným kriminogenní situace můžeme označit všechny zvláštnosti společenského prostředí, které jsou ve vztahu mezi prostorem a časem, které mohou usnadnit nebo doprovázet vznik trestné činnosti. [26]

2.2 Trestné činy

Dle trestního zákona č. 40/2009 Sb. je: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“ [1]

Sankce za trestné činy:

- “Za sankce, které se udělují za trestnou činnost se považují tresty a ochranná opatření.“ [1]
- “Trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele.“ [1]
- „Tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.“ [1]
- „Při ukládání trestních sankcí se přihlédne i k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem. „[1]

Ve druhé části tohoto zákona jsou pak ve zvláštní části rozděleny trestné činy dle jednotlivých oblastí života. Tedy například trestné činy proti životu a zdraví, trestné činy proti majetku, trestné činy hospodářské, aj. Třetí část se pak zabývá přechodnými a závěrečnými ustanoveními.

2.2.1 Dělení trestných činů:

Zločin

Jedná se o zvláště závažný trestný čin, jehož autor je po odsouzení postaven do pozice zločince a následně by měl nést i trest. Zločin je v českém právním řádu považován za závažnější trestný čin, než je přestupek nebo přečin. Proto bývá trestán tresty odnětí svobody až ve výši pěti a více let. Zvláštní kategorií zločinů jsou pak zvláště závažné zločiny, ty se trestají mnohem vyššími tresty.[20]

Přečin

V případě přečinu můžeme uvažovat to, že je méně závažnější než zločin, ale závažnější než přestupek. Do našeho právního řádu se přečin vrátil dle zákona č. 40/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010. Trestá se většinou menšími tresty, maximálně však trestem odnětí svobody do pěti let. V některých právních řádech v zahraničí není přečin považován za trestný čin. [20]

Přestupek

Patří mezi ty méně závažné protiprávní činy. Páchají je jak fyzické, ale tak i právní a podnikající osoby. Přestupky jsou trestány nejčastěji pokutou, propadnutím věci, zákazu čin-

nosti nebo napomenutím. Přestupky rozlišujeme na ty vzniklé z nedbalosti a ty konané úmyslně.

Trestnou činnost lze rozdělit dle typu činnosti na:

- trestné činy spáchané za využití násilí (násilné přepadení, znásilnění),
- činy spáchané při podnikání a zároveň na úkor jiného subjektu – hospodářské trestné činy (podvody při obchodních stycích),
- dále činy spáchané vojenskými činiteli ať už při válce nebo vojenském cvičení (vojenské rozkazy),
- činy, při kterých se osoba obohatí na daních nebo si daně krátí,
- a verbální trestné činy. Ty jsou spáchané tak, že pachatel vyjádřil trestný názor (zvolávání zakázaných hesel nebo podpora spolků, které utlačují lidská práva a svobody). [20]

2.3 Přestupky páchané nejčastěji klienty NZ

Jak jsem již psal výše, tak přestupek patří mezi ty méně závažná provinění. Podle zákona č.250/2016 Sb. můžeme říct, že: „Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“ [2] Za přestupek nejsou zodpovědné osoby mladší patnácti let. „K odpovědnosti fyzické osoby za přestupek se vyžaduje zavinění. Postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění.“ [2]

Přestupky můžeme dělit podle jejich charakteru například na:

- přestupky konané na pozemních komunikacích,
- ve zdravotnictví a farmakologii,
- přestupky pod vlivem alkoholismu a drog,
- přestupky ve veřejném prostranství (znečištění veřejného místa, rušení klidu po 22. hodině),
- přestupky konané proti spoluobčanům (slovní urážky, fyzická agrese),
- přestupky majetkového charakteru (krádeže a ničení majetku).

2.4 Kriminalita u klientu nízkoprahových zařízení

V této kapitole by bylo také vhodné se rozepsat o kriminální činnosti, do které se klienti nízkoprahových zařízení mohou připlést ať vlastní nebo cizí vinou. Jsou to také takové činy, s jehož následky jim může pomoci sociální pracovník nízkoprahového zařízení. A to ať už je klient oběť nebo o pachatel činu.

Šikana

Šikana je proces, kdy se pachatel pokouší získat převahu nad obětí, pokouší se ji zastrašit nebo ohrozit. Nabývá jak fyzických, tak slovních forem. U dětí je nejčastěji pachatelem starší, fyzicky zdatnější jedinec. A šikanu provádí buď z důvodu posílení postavení ve skupině nebo z důvodu vnitřního uspokojení. Základní preventivní programy proti šikaně probíhají už na školách. Prevence proti šikaně probíhá i v nízkoprahových zařízeních a mnohdy i pracovníci těchto zařízení spolupracují se školním psychologem, což usnadňuje spolupráci s oběťmi či pachateli. Následky šikany se u oběti šikany objevují jako nepozornost, deprese, horší koncentrovanost nebo vyhýbání se školním povinnostem. Pachatelé šikany se často vyhýbají zodpovědnosti a nelze u nich předpovídat jejich chování.

Rizikové chování v dopravě

Chování, při kterém dochází k dopravním kolizím, ze kterých plynou úrazy anebo i úmrtí. Týká se jak starších osob, které již mají řidičské oprávnění, tak i mladších osob, které se dopravního provozu účastní pouze jako chodci. Rizikové chování v dopravě může být způsobeno například neopatrností, požíváním alkoholu, návykových látek nebo neznalostí dopravních pravidel. S dopravní výchovou se začíná již na prvním stupni základních škol, kdy učitelky vysvětlují žákům, jak se chovat v různých dopravních situacích. Stejně tak v nízkoprahových zařízeních mohou na toto téma probíhat různé besedy nebo preventivní programy. Pro tyto situace lze také využít pomoci policistů, či dalších profesionálů z BESIPu. Pracovníci NZ také mohou se svými klienty v rámci preventivních programů navštěvovat dopravní hřiště, kde si různé dopravní situace mohou vyzkoušet v praxi.

Návykové látky

Podle zdravotnické organizace WHO je návyková látka droga, po které lidé mohou ztrácet kontrolu nad svým chováním, zanedbávat jiné činnosti svého života a tyto látky mají negativní vliv na jejich zdraví. Zároveň s tím přichází i chuť pokračovat v požívání látky i přes její nežádoucí účinky. Mnoho mladých lidí tyto látky užívá pro předvádění se v partě nebo

jako snahu vyrovnat se svým idolům. Většina tvrdých drog je u nás nelegální, takže již obchodování s nimi je považován za trestný čin. Již ve škole je kladen velký důraz na zdravý životní styl a s tím spojenou prevenci proti drogám. Stejně tak pracovník nízkoprahového zařízení by měl mít kompetence a schopnost vyzorovat, zda klient užívá drogy. A pokud tomu tak je, tak by měl vědět, jak se v takové situaci zachovat. Samozřejmostí je také prevence a s ní spojené vysvětlování o škodlivosti drog, kterou může provádět jak pracovník NZ, tak i jiná odborná osoba – například policista nebo lékař.

Alkoholismus a rizikové chování s ním spojené

Požívání alkoholových nápojů při různých příležitostech je v naší společnosti hluboce zakořeněno. Mladé děti a mladiství toto chování nejčastěji vidí u svých rodičů nebo starších spolužáků. Mnohdy se také pitím alkoholu chtějí přiblížit svým idolům z filmů nebo z reklam, kde je mnohdy na alkohol pohlíženo taky pozitivně. Alkohol je i díky ceně a dostupnosti považován za nejrozšířenější návykovou látku. Pro dítě nebo mladistvé není problémem říct plnoletému, ať mu alkohol v obchodě obstará. Proto se s ním většinou osoby setkávají již v pubertě. U těchto osob je ale alkohol obzvláště nebezpečný, jelikož krom okamžitých rizik, které jsou s ním spojené, jako jsou dopravní nehody a rvačky, z něj plynou i rizika do budoucna, která se mohou naplno projevit až v dospělosti. To mohou být psychické problémy nebo zdravotní problémy. Nízkoprahová zařízení mají v pravidlech vyloženě zakázaný vstup pro podnapilé osoby a ani konzumace alkoholu nesmí probíhat v prostorách tohoto zařízení. Velká pozornost je samozřejmě věnována prevenci a všichni zaměstnanci neustále prezentují, jak je alkohol škodlivý.

Homofobie a fobie z dalších pohlaví

Homofobie je strach z homosexuálních osob a homosexuality obecně. Samotný strach pak může přerůst až k nenávisti k těmto osobám. To pak může probíhat tak, že tyto osoby zesměšňuje nebo jim v dokonce ubližuje. Tato fobie je také úzce spjatá s xenofobií. Tedy ze strachu ze všeho neznámého, což tak na mladistvou osobu může působit. V dnešní době, kdy už máme i skupinky transsexuálů, bisexuálů a dalších pohlaví, tak tuto problematiku můžeme vztáhnout nejen k osobám homosexuálním, ale i ke všem osobám, které nejsou heterosexuální nebo se nedefinují jako muž anebo žena.

Kyberšikana a internetový zločin

V dnešní době, kdy postupně přechází do počítačového světa jak naše pracovní záležitosti, tak i naše osobní životy, se stále častěji do internetového světa přenáší i zločin. Může se

jednat jak o šikanu jedince, tak o krádeže uživatelských dat nebo přímo peněz. Hlavními prostředky pro tento zločin jsou mobilní telefony, tablety a počítače. O tom, že se kyberšikana a internetový zločin objevuje stále častěji dokládají i zprávy z policie a médií všeobecně. Mezi nejčastější krádeže v internetovém prostředí patří: krádeže bankovních účtů, rozesílání falešných emailů s cílem vylákat z obětí peníze, krádeže firemních dat, hesel a účtů nebo také krádeže osobních dat s cílem obět' vydírat.

Prevence proti tomuto druhu kriminality by měla probíhat už v hodinách informatiky na základní škole. Kromě toho existuje spousta preventivních programů a výchovných filmů, které se tímto typem zločinu zabývají. Prevence probíhá částečně i v nízkoprahových zařízeních, a to například buď formou debat s policisty nebo v předávání informací přímo od pracovníků. Pokud se pracovníci setkají s obětí kyberšikany, mohou klienty odkázat jak na specializované poradny, tak na weby, které se touto tematikou zabývají.

Záškoláctví

Záškoláctví neboli chození za školu je jeden z nejzávažnějších přestupků školního řádu. Za školu chodí především děti na druhém stupni základní školy a mladiství na středních školách. Tento stav pak může přerůst až v takzvanou školní fobii. Úplně zvláštní případ jsou pak studenti, kteří berou záškoláctví jako zábavu anebo se tímto způsobem pokouší začlenit do nové sociální skupiny.

Rasismus, xenofobie

Rasismem můžeme chápat negativní chování k osobám nebo skupinám odlišné národnosti, barvy pleti, kultury nebo náboženství. Rasismus je založen na principu, že skupina lidí, nejčastěji národ, je na základě různých fyzických nebo psychologických dispozic nadřazen jiné skupině osob. Rasismus se nejčastěji projevuje vulgárními výrazy, urážkami, ale může dojít až k šikaně nebo fyzickému násilí. Na podobném principu je založena i xenofobie. Zde však k negativním postojům dochází z důvodu strachu z neznámého nebo přetrvávajících stereotypů ve společnosti. K projevům rasismu i xenofobie dochází i na školách, potažmo nízkoprahových zařízeních. Nejčastěji dochází k vyčlenění jedinců z kolektivu nebo jejich diskriminaci při nejrůznějších aktivitách. V NZ i na školách jsou proto zavedeny preventivní programy pro předcházení těmto jevům a také pro tvorbu pozitivních postojů k diverzitě, tedy odlišnostem.

Krádeže

Krádeže jsou jedním z nejčastěji páchaných trestných činů klientů nízkoprahových zařízení. Mladý delikvent začíná s krádežemi nejčastěji v období puberty, tedy mezi dvanáctým a patnáctým rokem života. Nejčastěji je páchá ve vrstevnické sociální skupině. Mnohdy je za touto činností alkohol nebo jen prostě chuť mladistvého se zalíbit vrstevníkům. Osoby v tomto věku nejčastěji začínají s krádežemi mobilů, počítačů a podobných drobností, které poté směňují za peníze. Za ty si pak ve skupině kupují alkohol nebo drogy. Tito delikventi většinou neplánují dokonale a pokud jsou při krádeži přichyceni, tak se vymlouvají na partu nebo složitou situaci v rodině. Mnohdy jsou však ke krádežím opravdu naváděni rodiči nebo partou. Přesně kvůli tomu jsou v nízkoprahových zařízeních nastavena pravidla, které mají krádežím zabránit. Krádežím se taky věnuje pozornost při preventivních programech a různých aktivitách.

Vandalismus

Pod pojmem vandalismus si můžeme představit chování, které je charakterizováno pro ničení přírody, budov, soukromého a veřejného prostranství. Vandalismus je většinou způsobený frustrací nebo depresemi u osob, které potřebují tuto nahromaděnou energii někde vybit. Důležitou roli v tomto případě hraje rodina, škola i sociální skupina, ve kterém se osoba pohybuje. Je totiž důležité už u dětí budovat vztah k přírodě a veřejným věcem. Pokud se v tomto ohledu něco zanedbá, dá následně velkou práci osobu napravit.

Rizikové sexuální chování

Za rizikové sexuální chování můžeme považovat takové chování, které je spojené se zdravotními riziky sexuálních aktivit. Zařadit zde však můžeme i psychické a sociální následky předčasně zahájeného sexuálního života. Prevence probíhá už na základní škole v předmětech rodinné výchovy nebo biologie. Ani nízkoprahová zařízení však v problematice sexu a vztahů nezůstávají pozadu. Pro klienty jsou pravidelně připravovány přednášky, navíc jsou pro klienty k dispozici nejrůznější materiály, specializovaná literatura nebo kontakty na poradny a linky bezpečí.

Domácí násilí

U domácího násilí je klient spíše v roli svědka nebo oběti, než že by sám nějaké násilí činil. Může k němu docházet jak ve fyzické formě, tak ve formě psychické a dochází k němu v soukromí rodiny, takže je skryté veřejnosti.

K nejtypičtějším projevům domácího násilí patří: zastrašování, zvýšená kontrola, sexuální násilí nebo bití. Ale i sociální izolace od přátel a rodiny, ekonomické - odříznutí od peněz nebo nemovitostí. Velmi často se různé druhy domácího násilí kombinují. V případě, že sociální pracovník narazí na klienta, který je obětí nebo svědkem domácího násilí, tak ho může odkázat na specialisty.

2.5 Prevence kriminality realizována v nízkoprahových zařízeních

Prevence, často označována jako sociální prevence ovlivňuje proces socializace a sociální integrace osob. Sociální prevence je zaměřena na změnu nepříznivých sociálních, či ekonomických podmínek, které vedou ke vzniku a šíření poruch sociálních procesů. To vede k negativním jevům v životě jedince.

Prevence je tedy určena k ochraně společnosti a samotných jedinců před negativními jevy v jejich životě. Negativní jev si můžeme představit jako kriminální chování, vandalismus, rasismus či xenofobii k jiným osobám. Prevenci můžeme rozdělit na tři základní druhy: primární, sekundární a terciární prevenci.

2.5.1 Primární prevence

Tato prevence se zabývá především preventivními programy. Je určena především pro cílovou skupinu, u které se dá riziko ohrožení předpokládat, ale u níž ještě nedošlo k negativní činnosti. Primární prevence je tedy zaměřena především na fungování společnosti jako celku a na eliminaci negativních faktorů, jak u dětí a mládeže, tak u dospělých. Jednou z cílových skupin primární prevence jsou tedy děti a mládeže, u níž se dá negativním činům nejlépe zamezit. Pracovníci provádějící prevenci by měli být v této problematice dostatečně kvalifikovaní.

Specifická primární prevence pracuje s tou částí populace, u níž je v budoucnu pravděpodobný další negativní vývoj. Tyto programy jsou vytvářeny na míru pro jednotlivé cílové skupiny. Jde o jednu z možností, jak předcházet vzniku a rozvoji rizikových projevů chování. Specifická profilace těchto programů zaměřená na určitou formu rizikového chování

odlišuje tyto programy od programů nespecifických. Tyto programy tedy nejsou určeny pro všechny lidi, ale především pro ty, kteří by do budoucna byli ohroženi rizikovým chováním. A to jak sami pro sebe, tak pro společnost.

Naopak od specifické prevence není ta nespecifická zaměřena pouze na některé sociální skupiny, ale na celou populaci. Nespecifická prevence probíhá u osob všech věkových kategorií, ale největší účinnost má u dětí a mládeže. Proto probíhá hlavně na školách, ale také v NZ. Přispívá k rozvoji harmonické osobnosti, ale zároveň jsou důležité i pro zdravý vývoj společnosti. Tyto programy je proto důležité podporovat a dále rozvíjet. [24]

2.5.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence pracuje se skupinami osob, u kterých už téměř došlo k rizikovému chování, ale zatím jen v malé míře. Tento druh prevence má za hlavní cíl u osob zamezit dalšímu rozvoji rizikového chování a tím i zabránit případnému dopadení klienta policií, následnému soudu a odsouzení. V případě odsouzení pak trestu v podobě finančních postihu či vězení.

Odsouzení a následný trest má na osobu negativní vliv i do budoucna. Tyto osoby totiž dostanou následně negativní nálepkou a zároveň na ně změní pohled i lidi z jejího okolí, například rodina. Mnohdy se tak doporučuje, především u mladistvých, v některých případech jiný druh trestu než ústavní péče nebo vězení. [24]

2.5.3 Terciální prevence

Terciální prevencí, na rozdíl od předchozích dvou typů, prochází osoba až po vzniku nějakého nežádoucího jevu. Tuto prevenci podstupují osoby, které například v minulosti spáchaly trestný čin či jsou závislé na návykových látkách. Terciální prevenci provádí kompetentní odborníci, a to ve specializovaných zařízeních. Tito odborníci (psychologové, psychiatři, aj.) mají za cíl postiženou osobu napravit a zároveň zajistit, aby se u ní podobné problémy neobjevovaly do budoucna. Daná osoba do zařízení musí buď pravidelně docházet nebo je v něm umístěná trvale po celou dobu průběhu prevence. Cílem této prevence je napravit danou osobu a následně ji co nejvíce pomoci s návratem do společnosti. [24]

Terciální prevence může mít jednu z následujících podob:

1) Rady od odborníků – probíhá tak, že dotčená osoba vyhledá odborníka (například psychologa, sociologa), který ji poskytne pomoc v podobě rady, popřípadě ji odkáže dále. Může se jednat například o linky bezpečí nebo školní psychology.

2) Ambulantní péče – probíhá způsobem, kdy dotčená osoba zůstává ve svém domácím prostředí a pouze pravidelně navštěvuje zařízení, kde je jí poskytnuta odborná pomoc. Ambulantní péče může být krátkodobého, ale i dlouhodobého charakteru, kdy může trvat i několik let. Její možnou výhodou, ale zároveň i nevýhodou je, že daná osoba zůstává doma, takže na ni mohou působit jak rodina, tak přátelé. Proto je pro její úspěšnost potřeba i patřičná podpora okolí. Jako příklad nám zde může sloužit i zmíněné nízkoprahové zařízení nebo psychologické poradny.

3) Ústavní péče – dotčená osoba je v tomto případě umístěna v zařízení, kde se ji odborníci nepřetržitě věnují. To je výhoda především případech, kdy na osobu negativně působí okolí a náprava neprobíhá tak, jak má. Nebo také v případech, kdy hrozí, že osoba bude vykonávat negativní činnost i v průběhu léčby. Nevýhoda pak může být ztráta podpory rodiny nebo případné nálepkování od okolí při návratu z ústavu. Jako příklad pro ústavní péči mohou být zmíněné protialkoholní a protidrogové léčebny nebo nápravná zařízení pro děti a mládež.

Terciální prevence probíhá buď na základě dobrovolného rozhodnutí nebo pokud ji uloží soud. Tu může uložit, pokud by byla osoba nebezpečná sobě nebo svému okolí. V takovém případě má tato prevence podobu nejčastěji ústavní péče, kdy je osoba pod neustálým dohledem. Naopak dobrovolná prevence probíhá nejčastěji tak, že osoba dochází do poradenského centra nebo využívá speciálních telefonních linek. U mládeže se pak mohou do prevence zapojit i tzv. kurátoři mládeže, ti dohlíží na pokroky svých svěřenců, kontrolují, v jakém se pohybují prostředí a dělají vše pro to, aby je navedli na správnou životní dráhu. [24]

2.6 Intervence klientům NZ po setkání s trestným činem

Jak jsem popsal už v předchozí části práce, situační intervence probíhají na základě dohody mezi sociálním pracovníkem a klientem, který provedl nějaký přestupek nebo u něj hrozí, že by do budoucna mohl nějaký provést. Probíhají nejčastěji v oddělených prostorách v nízkoprahovém zařízení formou rozhovorů. V rámci prevence mohou být i formou nácviku modelových životních situací a toho, jak by se v nich měl klient zachovat. Její přesné znění dle zákona nalezneme v zákoně „o sociálních službách“ ve vyhlášce číslo 505/2006 Sb. [29] Intervence se většinou plánují dopředu a zřídka kdy se jedná pouze o jediný poho-

vor. Spíše jde o systematickou dlouhodobou práci. Proces sociální intervence probíhá ve třech následujících fázích:

Úvod – zahájení intervence

Tato fáze je velmi důležitá, protože v ní pracovník navazuje důvěryhodný vztah s klientem. Pokud tedy v téhle fázi selže, tak velmi obtížně bude s klientem pracovat dál. Proto je důležité v něm vzbudit pocit bezpečí a soukromí. To se dá zajistit například v oddělené místnosti, kde je klid a nikdo třetí v ní není. Důležité je, aby taky klient znal průběh intervence dopředu, včetně jejího časového plánu.

Realizace krizové intervence

Pokud je úvodní část intervence splněna, tak se může přejít k samotné realizaci. Pracovník zjistí, jaká je nastalá situace, jestli v ní klient už někdy byl, jak se do situace dostal a jaký je současný psychický stav klienta. Důležité je také zjistit, jak se na situaci dívají a jestli mu s ní jsou ochotni pomoci přátelé nebo rodina. V případě, že má pracovník všechny potřebné informace, přechází do režimu plánování a vytváří strategii, jak klientovi pomoci.

Závěr – ukončení intervence

Každé intervenční sezení by mělo být zakončeno buď vyřešením problému nebo domluvou dalšího setkání. Důležité je, aby klient odcházel po každém setkání s plánem budoucího postupu nebo s konkrétním řešením nastalé situace.

Obecná pravidla, čeho by se měl sociální pracovník vyvarovat:

- klientovi nastalou situaci vyčítat nebo ho z ní obviňovat,
- neměl by dávat najevo přílišný údiv nebo zděšení,
- používat nevhodné fráze typu „jsou na světě i horší věci“, „to nic není“,
- používat odborná slova, kterým klient nemusí rozumět,
- slibovat věci, u kterých je jasné, že nemůže splnit,
- dělat předčasné a nevhodné diagnostiky stavu typu „následky budou velmi vážné“, „lepší už to nebude“,
- nevhodně komentoval chování klienta hláškami „nebuď hysterický“, „tvé chování není normální“.

Intervence by tedy klientovy měla poskytovat:

- nezkreslený pohled na aktuálně nastalou situaci,
- možnost emoční „ventilace“,

- podporu jak psychickou, tak fyzickou,
- zhodnocení dosavadních postupů klienta,
- případné zajištění pomoci profesionálů, pokud o ni klient bude stát,
- informace o tom, jak by mohl klient těmito situacím přecházet,
- vytvoření vhodné strategie nebo plánu, jak klientovi pomoci.

Pokud pracovník chce dělat s klientem sociální intervenci, musí být k tomu náležitě proškolen. V opačném případě by hrozilo, že by se situace mohla ještě zhoršit a vést k tomu, že klient poškodí druhé lidi nebo sám sebe. Na to, jak správně provádět sociální a krizovou intervenci existuje v dnešní době již spousta odborných kurzů nebo stáží. Mnohé z nich pořádá Česká asociace streetwork nebo lékařská fakulta v Praze.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 STANOVENÍ CÍLŮ A VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ

Cílem šetření je zjistit, do jaké míry je využíváno nízkoprahové zařízení jeho klienty v oblasti prevence kriminality a jaká je vůbec kriminalita těchto klientů. Proto se ve výzkumu obracím na samotné klienty nízkoprahového zařízení a jeho pracovníky. U klientů se snažím zjistit, jestli se už setkali s kriminální činností, jestli využívají nabídku preventivních přednášek nebo besed a zdali využívají služeb sociálních pracovníků. Dále je mým cílem zjistit, jak často a jak pravidelně navštěvují zařízení a jakých služeb v něm využívají. U pracovníků jsem se pak zaměřil na to, jaký pohled mají oni na problematiku kriminality klientů nízkoprahových zařízení, co pro zlepšení situace mohou udělat a jakým způsobem u nich v nízkoprahovém zařízení probíhá prevence kriminality. A také na jejich interní pravidla a jestli není páchána trestná činnost přímo v nízkoprahovém zařízení. Abych mohl dosáhnout těchto výzkumných cílů, stanovil jsem si následující výzkumné otázky. Na ně se pak při svém výzkumu budu snažit najít odpověď.

Výzkumná otázka VOT1: Činí klienti zařízení trestnou činnost mimo zařízení ve svém volném čase?

Výzkumná otázka VOT2: Je tomu tak, že většina klientů zařízení má už zkušenosti s nějakou trestnou činností? Ať už jako spolupachatel či pachatel.

Výzkumná otázka VOT3: Páchá se nějaká trestná činnost, ať už ničení majetku nebo krádeže i v těchto zařízeních?

Výzkumná otázka VOT4: Jsou v NZ nastavená taková pravidla, aby v nich trestné činnosti nedocházelo?

VOT5: Řeší klienti zařízení své problémy s trestnou činností s pracovníky nízkoprahového zařízení?

Výzkumná otázka VOT6: Jak velké množství klientů má zájem o preventivní programy a přednášky proti kriminalitě? A co si o tom myslí pracovníci?

Výzkumná otázka VOT7: Je tu možnost, že by klienti, co navštěvují NZ měli mnohem nižší pravděpodobnost páchání trestné činnosti do budoucna?

Výzkumná otázka VOT8: Mají možnost klienti využívat služeb sociálního terénního pracovníka? A je vůbec o jeho služby mezi nimi zájem?

Výzkumná otázka VOT9: Nachází se tato zařízení v lokalitě s vyšší kriminalitou?

4 KVANTITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU – DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Pro realizaci výzkumné části A jsem zvolil dotazníkovou metodu. Dotazníková metoda je jednou z nejpoužívanějších metod při výzkumném šetření. Dotazníky se zpravidla skládají z vhodně vybraných otevřených či uzavřených otázek na které respondent odpovídá. Otázky by měly být formulovány tak, aby jim respondent rozuměl a také, aby co nejlépe dokázaly postihnout podstatu výzkumu. Tedy, aby z nich bylo možné získat co nejvíce potřebných informací od dotazovaných. Velkou výhodou takového výzkumu je jeho poměrně rychlá realizace a shromáždění odpovědí od velkého množství dotazovaných. Navíc pokud se v dotazníku použijí uzavřené otázky, tak je docela snadné i odpovědi zpracovat a vyhodnotit. Pokud jsou však otázky špatně formulované nebo nepřiměřeně zvolené věku a schopnostem respondenta, mohou být jeho výsledky takovouto chybou snadno ovlivněny a tím celé šetření znehodnoceno. Dotazníkové šetření se v dnešní době provádí buď ve fyzické – papírové formě nebo elektronické formě. Taková forma je pak cenově výhodná a ekologická. U dotazníkové metody je však dle literatury uváděná nízká návratnost dotazníků – kolem 30 %.

Jelikož ve svém výzkumu pracuji s klienty nízkoprahových zařízení, z nichž někteří nemají mobilní telefony nebo počítače na kterých by mohli dotazník vyplnit, rozhodl jsem se zvolit papírovou formu dotazníků. Nespornou výhodou tak je, že klienti dotazník vyplní přímo v nízkoprahovém zařízení a vrátí jej osobně do rukou přímo mě nebo pracovníkovi zařízení. Tím bude také vyšší návratnost dotazníků a také v případě potřeby mohou být v případě nejasností klientovi jednotlivé otázky dovysvětleny. Ve svém dotazníku jsem zvolil pouze uzavřené otázky. Je to z toho důvodu, že by se tím mohla zvýšit ochota respondentů odpovídat. A to jednak tím, že pro ně dotazník bude jednodušší, ale také tím, že ho budou mít rychleji vyplněný. V dotazníku respondent nejčastěji odpovídá na jednu z mnoha odpovědí a pak zde mám uvedené také škálové otázky, kde klient vybírá ze škály 1 – 10. To znamená, že tato odpověď vyjadřuje lépe pocity respondenta k dané tématice. V dotazníku mám uvedeno 16 otázek rozčleněných do tří kategorií. V první kategorii jsou uvedeny obecné otázky o osobě respondenta – například věk, pohlaví, vzdělání. Ve druhé jsou pak uvedeny otázky o vztahu klienta k nízkoprahovému zařízení. Ptám se v nich tedy například: proč jej využívá, jaké služby v něm využívá, jak často a jestli někdy využil služeb sociálního pracovníka v terénu. V poslední třetí kategorii jsou pak uvedeny otázky přímo ke kriminalitě. Tedy o vztahu klienta k ní, klientově kriminální minulosti, zda si myslí, že tato zařízení mohou předcházet kriminalitě nebo zda by využíval preventivních programů

v nízkoprahových zařízeních. Jednotlivé otázky a jejich výpovědní hodnoty budu rozebírat při jejich vyhodnocování v následujících kapitolách.

Dotazníky použité při šetření můžete vidět v příloze diplomové práce.

4.1 Průběh výzkumu a výsledky

Celé dotazníkové šetření probíhalo v období od začátku února do poloviny března. Dotazníky byly rozdány do šesti nízkoprahových zařízení v celkovém počtu 150 kusů. Tato zařízení jsou umístěna v různých velkých městech, v různých krajích, každé má jiné zaměření, a dokonce má každé NZ jiného zřizovatele.

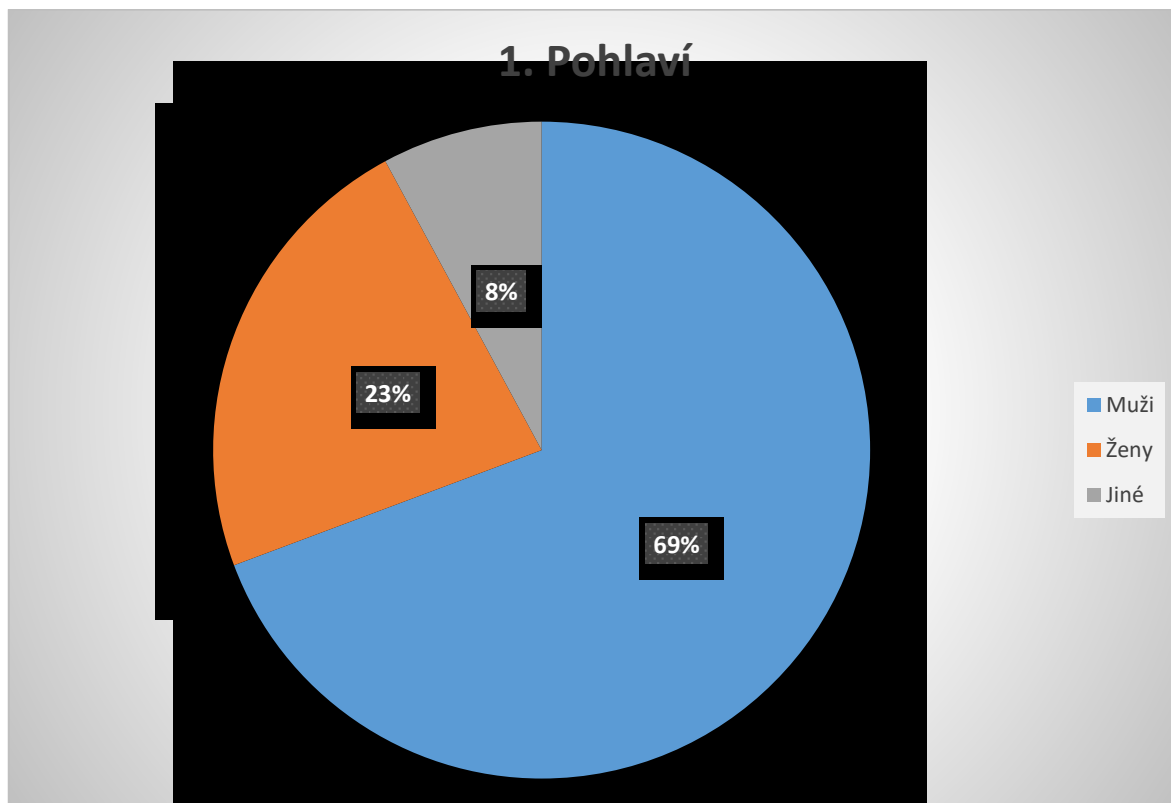
Vyplňování dotazníků v každém zařízení probíhalo různým způsobem, a to především z časových důvodů. Tedy někde jsem asistoval klientům při vyplňování dotazníků sám, někde si to vzali na starost samotní pracovníci zařízení a někde byly dotazníky rozdány klientům a pak už bylo na nich samotných, jak je vyplní. I z tohoto důvodu se nepodařilo sesbírat úplně všechny dotazníky, některé byly vráceny neúplné a některé byly vyplněné tak, že se nedaly pro výzkum vůbec použít. Z celkového počtu 150 kusů se jich tak vrátilo 122 kusů. Ovšem jak jsem uvedl výše, po vyřazení neadekvátních dotazníků jsem jejich počet zaokrouhlil na rovných 114 kusů. Je to však stále daleko lepší návratnost, než jakou uvádí literatura, kde se uvádí pouhých 30 %. V našem případě je návratnost použitelných dotazníků skvělých téměř 76 %. Je to ale určitě dáno také tím, že byly vhodně použité otázky s odpověďmi, bylo jich poměrně málo, část dotazníků byla vyplněná za asistence mé nebo pracovníků a samotné téma mohlo být pro klienty NZ lákavé.

Na jednotlivě vyhodnocené otázky převedené do grafů s vlastním komentářem se můžeme podívat v následující kapitole. Avšak sdělení výsledků dotazníkového šetření vybraným nízkoprahovým zařízením kvůli časové prodlevě neproběhlo podle původního plánu, tedy během rozhovorů s pracovníky, ale bylo jim zasláno nebo osobně sděleno až následně.

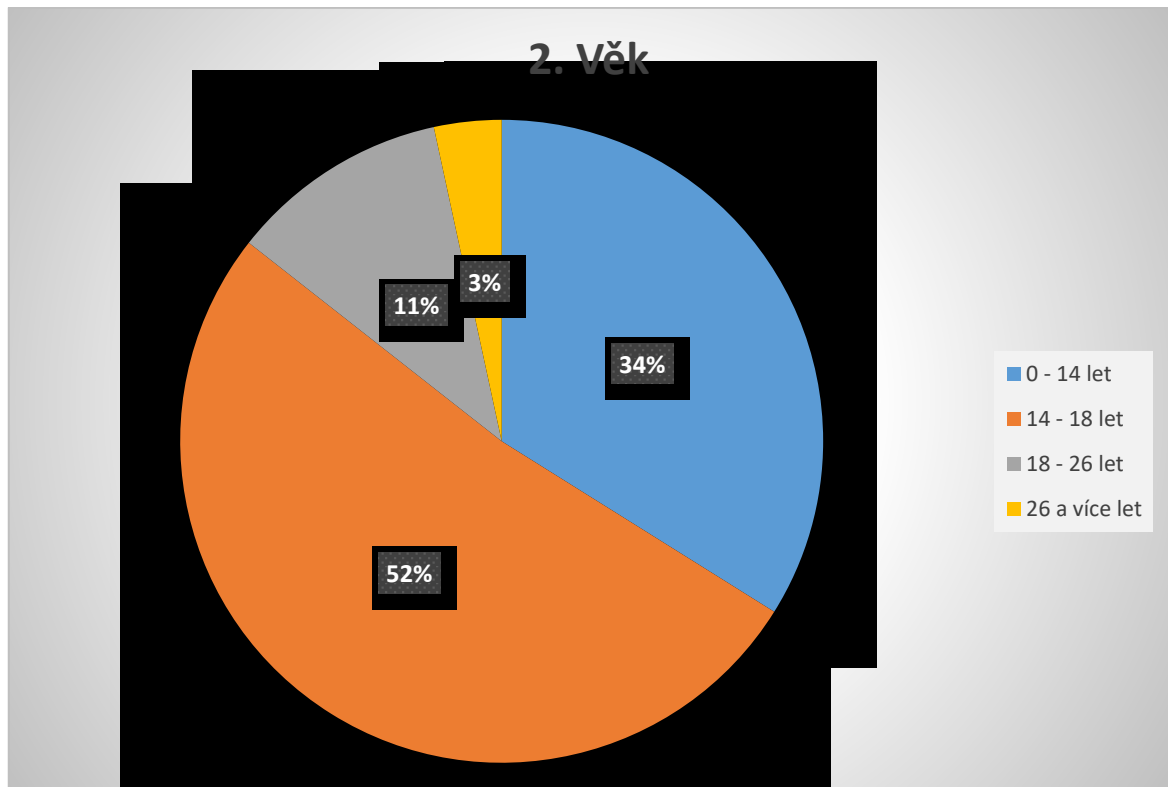
4.2 Výsledky dotazníkového šetření převedené do grafické podoby

V první sadě otázek dotazníku jsou uvedeny obecné otázky. A to hlavně z toho důvodu, abychom si udělali představu o tom, jaký vzorek respondentů nám v šetření odpovídal.

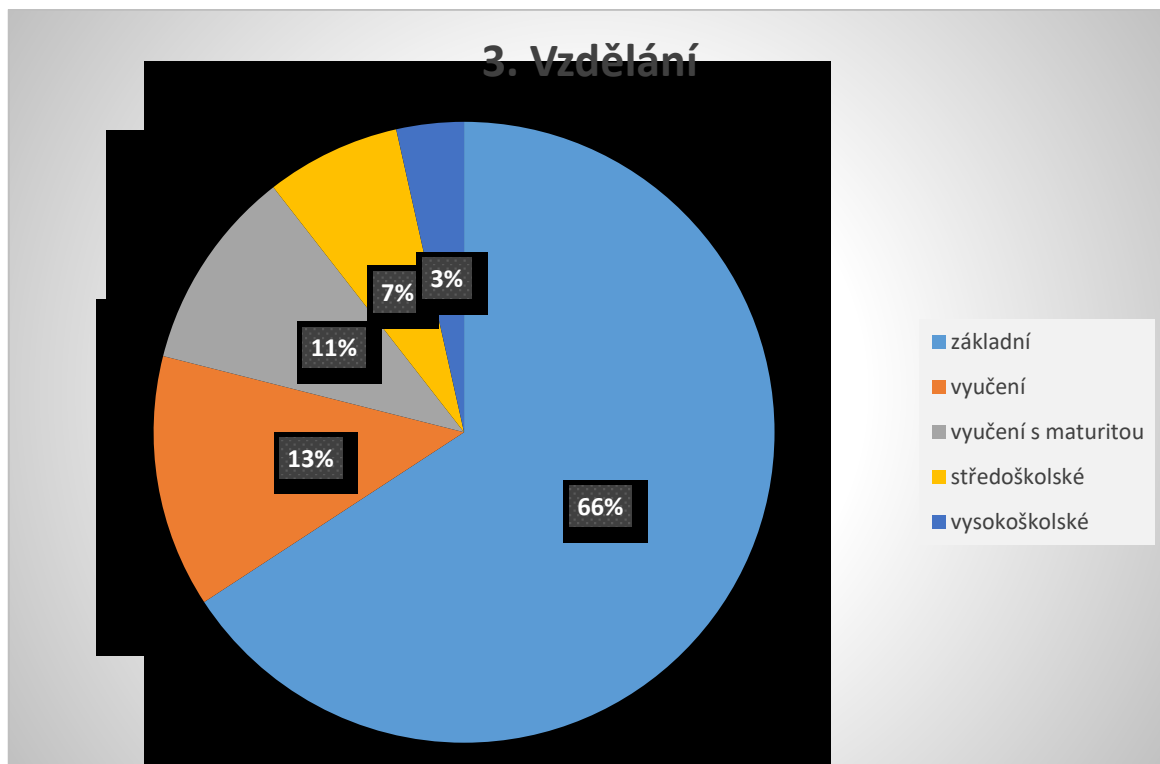
Graf 1. Pohlaví klientů (vlastní zpracování).

Z odpovědí na první otázku můžeme vyčíst, že ve většině případů nám odpovídali muži, a to z 69 %. Ženy byly v tomto šetření pouze v menšině, tedy ve dvaceti tři procentech. Takovýto výsledek byl očekávatelný, jelikož mi pracovníci už předem avizovali, že zařízení navštěvuje menší množství dívek a žen. Sám jsem se o tom také mohl přesvědčit při návštěvách a rozdávání dotazníků. Překvapil mě však poměrně vysoký počet možnosti „jiné“, kterou vybralo 8 % respondentů.

Graf 2. Věk klientů (vlastní zpracování).

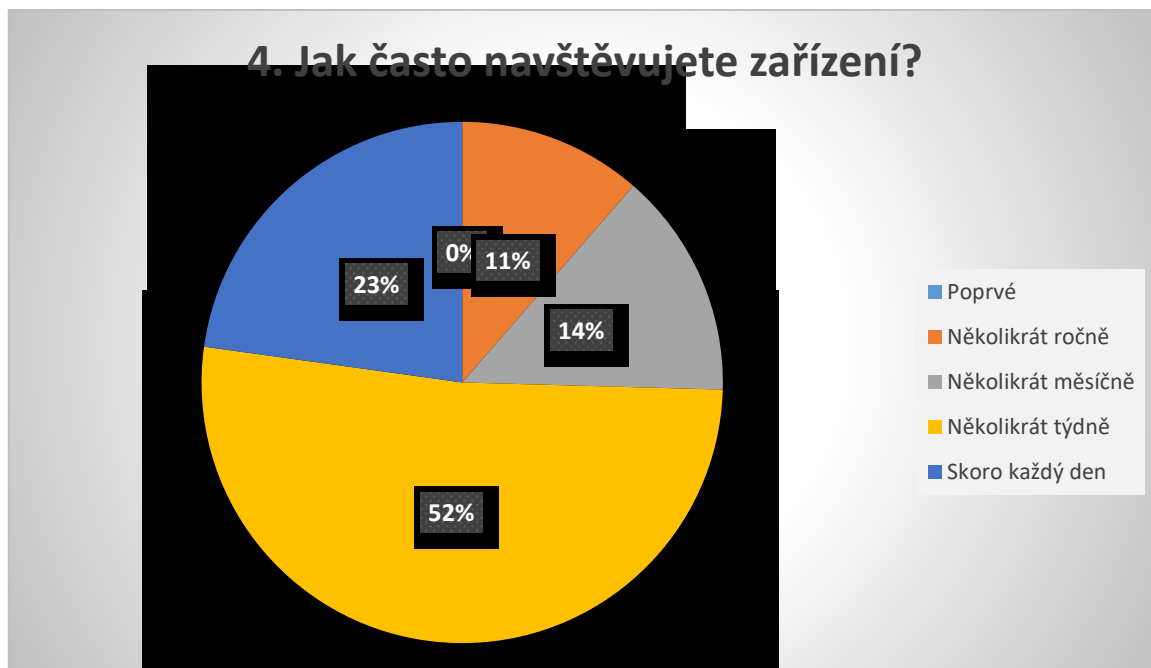
U otázky na věk klientů poměrně očekávatelně nejvíce klientů zvolilo možnost 14–18 let. Je to především z toho důvodu, že pro tuto věkovou skupinu mají NZ největší výběr aktivit a také tato věková skupina má nejvíce volného času, který chtějí trávit se svými vrstevníky. Na druhém místě pravděpodobně ze stejných důvodů skončila skupina 0–14 let. V daleko menším počtu pak zařízení navštěvují osoby ve věku 18–26 let a v úplně minimálním počtu pak 26 let a výše. Je to především z důvodu, že osoby v těchto věkových skupinách již mají své stálé koníčky, mnohdy práci, chodí na vysoké školy nebo budují rodiny.

Graf 3. Vzdělání klientů (vlastní zpracování).

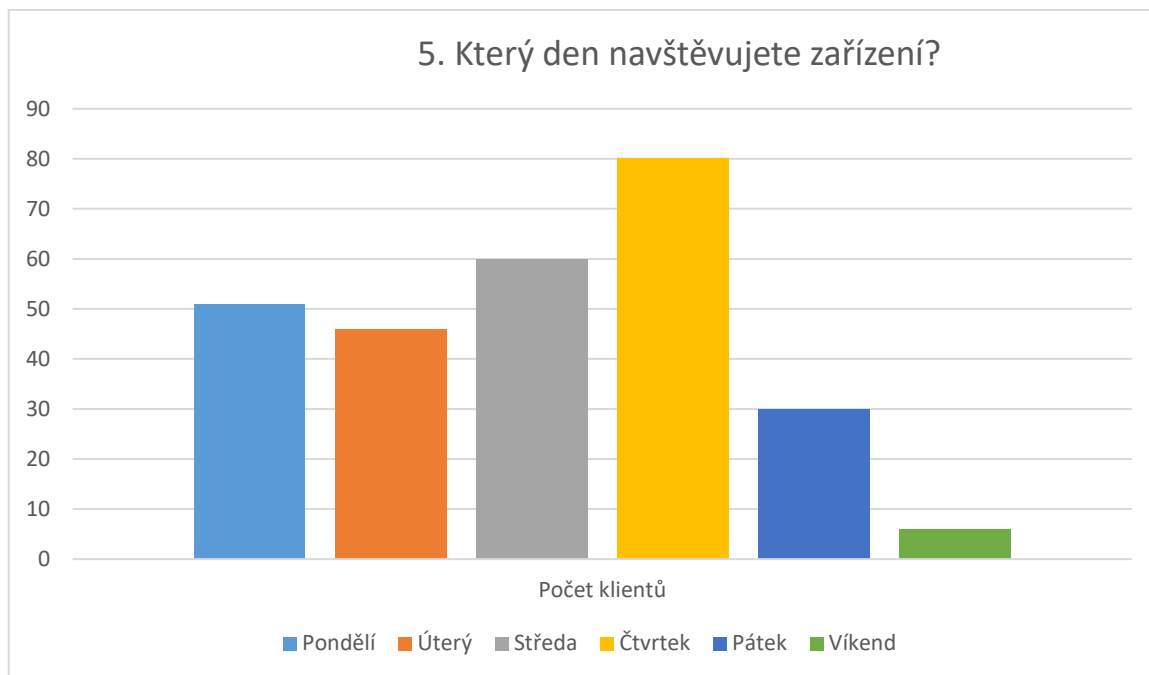
Mezi základní obecné otázky jsem zařadil i otázku, ve které jsem se dotazoval na dosažené vzdělání klientů. Odpovědi pak dopadly celkem očekávaně, tedy přímo úměrně jednotlivým věkovým skupinám, které zařízení navštěvují. Tedy nejvíce klientů potvrdilo, že má dostudovanou nebo studuje základní školu a zhruba třetina z nich má dodělanou nebo stále ještě dělá střední školu nebo učiliště. Zaujaly pak ještě tři procenta vysokoškoláků, kteří zařízení navštěvují.

V následující sadě otázek jsem se pokoušel zjistit jak často a které dny klienti zařízení navštěvují, jak v nízkoprahovém zařízení tráví svůj volný čas, případně jestli využívají všech služeb, které tato zařízení mohou nabídnout. Tyto otázky jsou zároveň poměrně zajímavé pro samotná NZ, ve kterých probíhal dotazníkový průzkum. Ta pak na základě jejich výsledků mohou uzpůsobit svou nabídku služeb, případně tyto služby mohou doplnit do své nabídky.

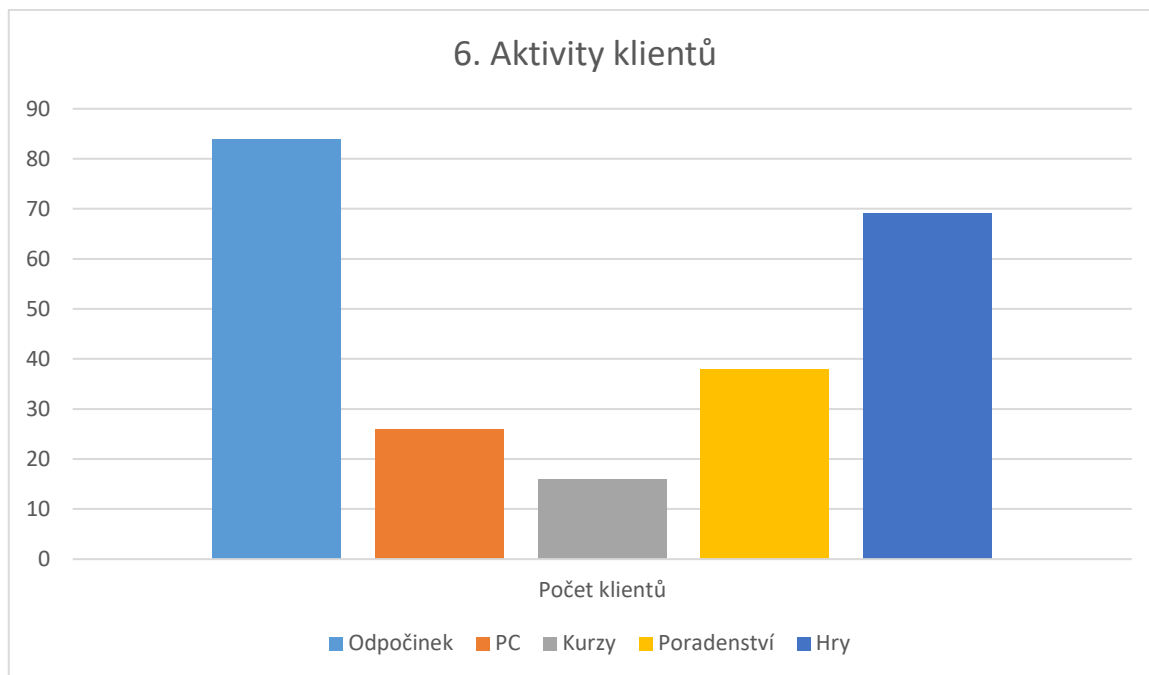
Graf 4. Pravidelnost návštěv (vlastní zpracování).

V první otázce této sady jsem se dotazoval klientů, jak často navštěvují zařízení. A to z toho důvodu, abych věděl, zda se průzkumu účastní pravidelní klienti nebo i úplní nováčci. Z tohoto pohledu výběr respondentů dopadl velice dobře, protože 89 % z nich se minimálně jednou za měsíc v zařízení ukáže, takže o nich mají pracovníci přehled. Pouze 11 % z nich uvedlo, že zařízení navštíví jen párkrát do roka a nikdo nevedl, že by byl v zařízení poprvé. Tyto výsledky docela odpovídají úvodnímu rozhovoru s pracovníky, kteří říkali, že jejich NZ navštěvují pravidelně stálí klienti, což pracovníkům usnadňuje sociální práci s klienty.

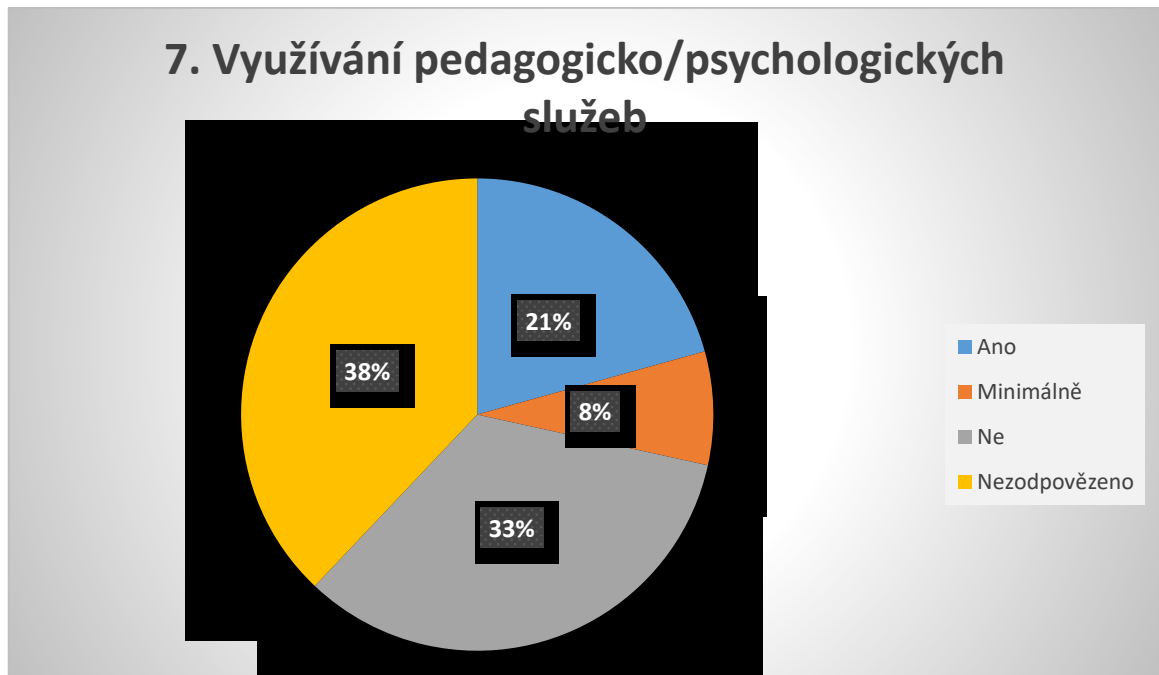
Graf 5. Dny návštěv (vlastní zpracování).

U této otázky měli klienti zaškrtnout dny, ve kterých zařízení pravidelně navštěvují. Samozřejmě mohli zaškrtnout i jeden den nebo naopak dny všechny. Výsledky ve sloupcovém grafu pak uvádí počet klientů, kteří v jednotlivé dny zařízení navštěvují. Podle výsledků to vypadá, že v pondělí až středu navštěvuje zařízení přibližně stejný počet respondentů, ve čtvrtek pak ze všech dnů úplně nejvíce. Nejvyšší návštěvnost zrovna v tento den bude podle mě dána blížícím se víkendem, případně tím, že spousta z nich na pátky nemají úkoly. Naopak v pátek je návštěvnost úplně nejnižší a o víkendech téměř žádná. Zde musíme zase brát v potaz to, že někteří z respondentů se vrací z internátu na víkend domů, cestují na víkend někde s rodiči nebo mají vlastní program. O víkendech je naopak většina NZ zavřených nebo pořádá maximálně sportovní či jiné dobrovolné akce, proto tak nízký počet klientů uvedlo v odpovědích víkend. Návštěvnosti klientů v jednotlivé dny také přizpůsobují NZ svou otevírací dobu. Tudíž pondělí až čtvrtek bývá nejdéší. Naopak pátky mívají otevřené jen na pár hodin, některá zařízení nemívají otevřeno třeba vůbec.

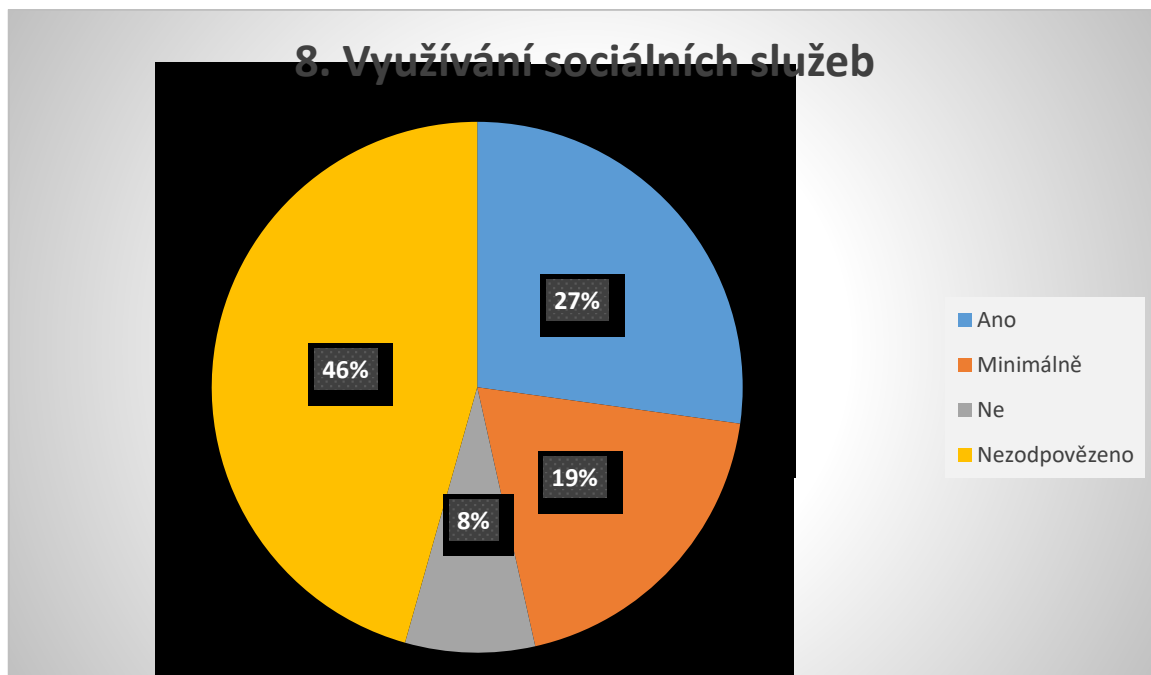
Graf 6. Aktivity klientů (vlastní zpracování).

Tato otázka byla opět v dotazníku spíše jako doplňková a zajímavá hlavně pro pracovníky zařízení. Respondenti u ní opět mohli, stejně jako u předchozí otázky, vybírat jednu až všechny možnosti. Výsledek byl zpracován do sloupcového grafu, kde jsou jednotlivé sloupce pro každou činnost a na vertikální ose je zobrazen počet klientů, kteří se této činnosti věnují. Z výsledného grafu je patrné, že nejvíce z dotazovaných chodí do zařízení za odpočinkem či pobavit se s přáteli nebo si s nimi zahrát hry. Hry se v těchto zařízeních hrají od deskových, až po ty sportovní venku na hřištích. Stejně tak si klienti mohou hrát hry sami nebo naopak v kolektivu s přáteli nebo s pracovníky, kteří tak mají lepší možnost je poznat. Přibližně třetina respondentů také uvedla, že zařízení navštěvují z důvodu poradenství, a to ať už sociálního, pedagogického nebo z úplně jiného oboru. Čtvrtina respondentů odpověděla, že do zařízení chodí kvůli počítači nebo internetu. Může se to zdát jako poměrně vysoké číslo, ale musíme brát v potaz to, že mnoho z klientů počítač s internetem doma vůbec nemusí mít. Takže pokud jej využívají v zařízení, vůbec to nemusí znamenat, že na něm hrají hry nebo prochází sociální sítě. Klidně jej mohou využívat pro školní účely nebo pro komunikaci s úřady. Úplně nejmenší počet klientů zařízení navštěvuje kvůli kurzům, které se v nich konají. Zde si pod tím můžeme představit třeba skupinové doučování jazyků, matematiky, ale třeba také kurz modelování nebo vaření.

Graf 7. Využívání pedagogicko – psychologických služeb (vlastní zpracování).

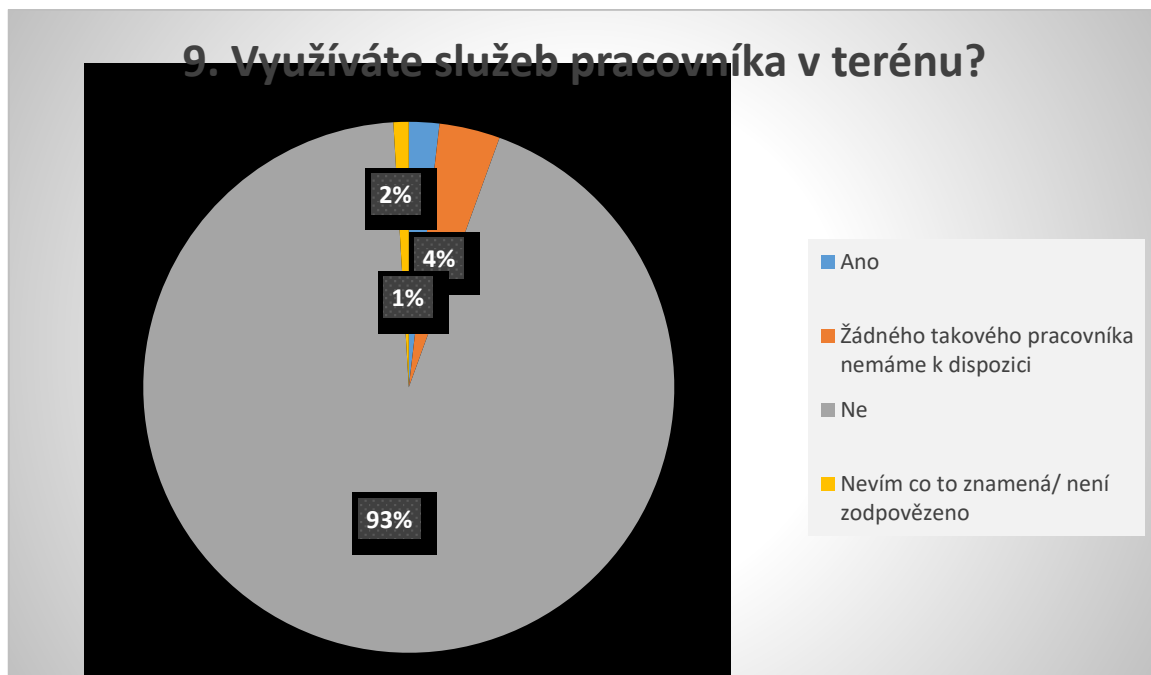
V dotazníkové otázce číslo sedm jsem se ptal respondentů, jestli v zařízení využívají i pedagogicko-psychologických služeb. Pod tímto termínem si můžeme představit například i pomoc v oblasti školy, včetně dovysvětlení látky nebo pomoc s domácím úkolem. Spadá sem však i komunikace mezi NZ a školou. V psychologické oblasti si zase můžeme představit komunikaci s klientem při tíživé životní situaci v rodině nebo mezi přáteli, ale třeba i obyčejnou komunikaci, při které se pracovník NZ pokouší klientovi zlepšit náladu – například duševní očista. Dle výsledků šetření si můžeme představit, že téměř třetina respondentů tyto služby využívá nebo je minimálně alespoň jednou využila. Naopak třetina respondentů je vůbec nevyužívá. Třicet osm procent z nich však na otázku nechtělo odpovědět. Můžeme se jen domýšlet, jestli to bylo třeba tím, že nechtěli nebo se stydí uvést, že tyto služby využívají.

Graf 8. Využívání sociálních služeb (vlastní zpracování).

Otázky číslo osm se stejně jako předchozí otázka ptala na využívání služeb. Tentokrát však sociálních. Zde už si můžeme představit přesně ty služby, o kterých bylo psáno v teoretické části. Tedy intervence s klienty, různé poradny, začlenění klientů do kolektivu, poskytování zázemí a místa k hledání přátel, poskytování dalších služeb z hlediska úřadů a podobně. Jsou to tedy služby, na kterých princip NZ stojí. Proto jsem zde byl rád, že 46 % respondentů uvedlo, že tyto služby využívají, i když někteří nepravdělně. Pouze 8 % uvedlo, že je nevyužívají a téměř polovina na otázku neodpověděla. Důvody proč to tak je, mohou být stejné nebo velice podobné jako u otázky číslo sedm.

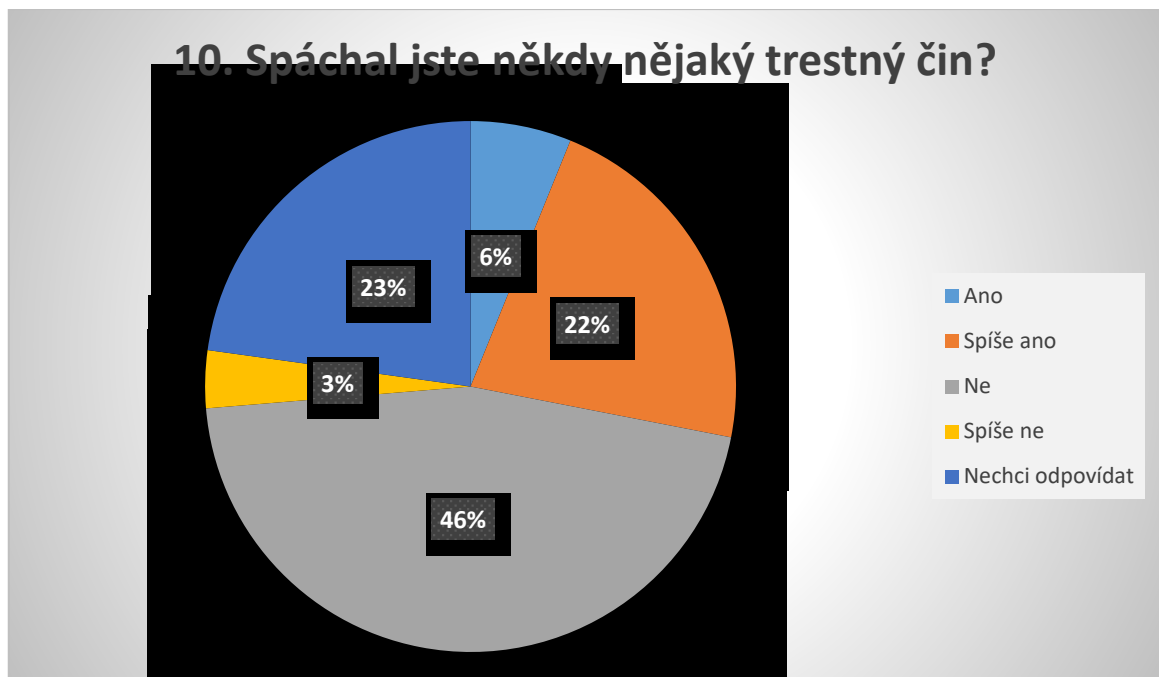

Graf 9. Služby pracovníka v terénu (vlastní zpracování).

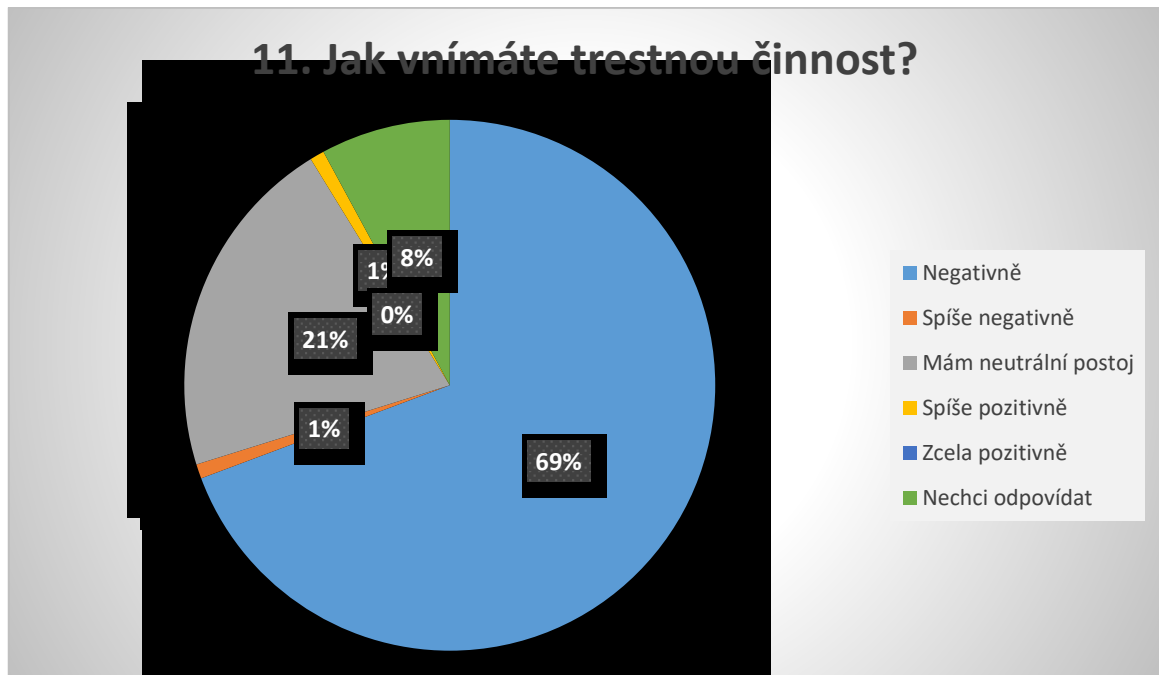
Další otázka se ptala na využívání služeb pracovníka v terénu. O tom, kdo tento pracovník je a co dělá jsem se již rozepsal teoretické části, proto to tu nebudu dále zmiňovat. Většina zařízení, ve kterých probíhal výzkum tohoto pracovníka navíc ani neměla. Proto mě nepřekvapuje, že 93 % z respondentů uvedlo, že těchto služeb nevyužívá. Naopak jen 1 % uvedlo, že těchto služeb využívá. Zbytek buď nevěděl o co jde nebo uvedl, že takového pracovníka nemají k dispozici. Takový výsledek ovšem nemusí znamenat, že by takový pracovník byl k ničemu. Jak mě upozornili pracovníci NZ, i přes to že terénní pracovníci „lákají“ klienty do NZ, tak mnoho klientů využívá pouze těchto pracovníků v terénu, protože do samotného zařízení chodit nechtějí nebo nemohou. Tudíž se ani výzkumu nemohli účastnit.

V poslední sadě otázek mého dotazníku jsem směřoval otázky přímo na kriminalitu a vše, co by ji mohlo s klienty spojovat. Ptal jsem se tedy například na otázky typu: jaký na ni mají názor, jestli už někdy trestný čin spáchali, ale také například na prevenci kriminality v NZ a jakou si myslí, že hrají NZ v oblasti kriminality roli. Dotazník byl samozřejmě anonymní, takže respondenti nemuseli mít strach na jednotlivé otázky odpovídat. Ty byly navíc voleny tak, aby je mohly pochopit i mladší ročníky respondentů.

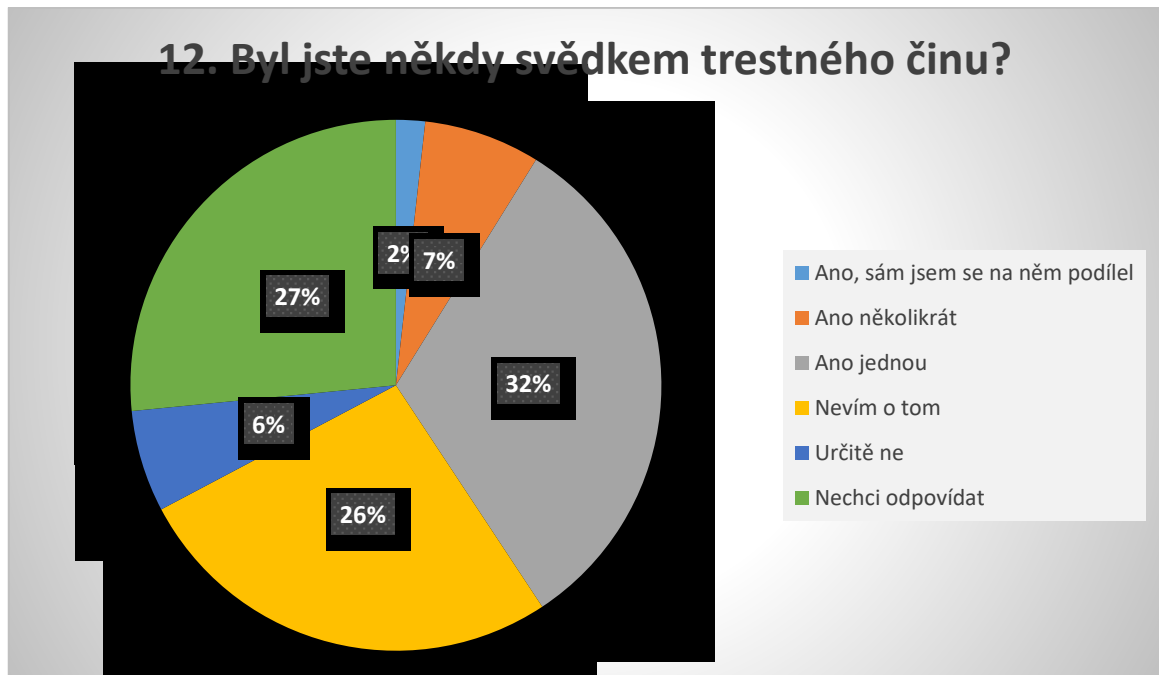
Graf 10. Páchání trestné činnosti klientem (vlastní zpracování).

Hned v úvodní otázce této části jsem se ptal klientů, jestli už někdy spáchali nějaký trestný čin. Měl jsem na mysli třeba krádeže nebo ničení veřejného majetku. Docela mě v tomto ohledu překvapilo, že téměř třetina dotazovaných se k nějakému trestnému činu přiznala. Téměř čtvrtina pak na otázku nechtěla odpovídat, takže se jen můžeme domýšlet, jestli to bylo z důvodu, že se k činu nechtěli přiznat nebo si jen nebyli jistí, zda to, co provedli se dá kvalifikovat jako trestný čin. Ovšem to by mohli použít možnost spíše ne popřípadě spíše ano, takže se osobně přikláním k první možnosti. Skoro celá polovina respondentů pak uvedla, že trestný čin nespáchala nebo spíše nespáchala.

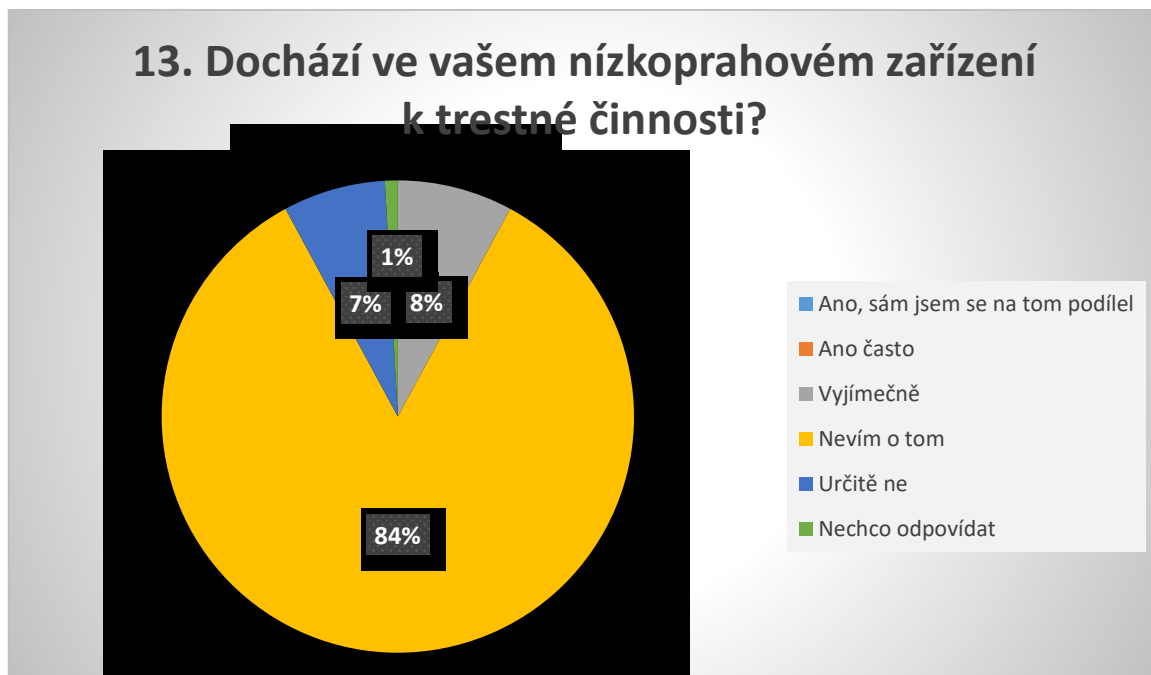
Graf 11. Vnímání trestné činnosti (vlastní zpracování).

Tato otázka je úzce spjatá s tou předchozí, protože se v ní respondentů ptám, jaký mají názor na kriminalitu. Odpovědi na ni však považuji za mnohem důležitější, neboť jak jsme si psali v teoretické části, spousta klientů provede trestný čin v mladické nerozvážnosti nebo aby se začlenili do party, kdežto názor na trestnou činnost v nich zůstane po celou dobu. Proto mě velmi potěšilo, že 69 % klientů odpovědělo, že trestnou činnost vnímá negativně a 1 % spíše negativně. Téměř čtvrtina pak měla k trestné činnosti neutrální postoj a osm procent na tuto otázku nechtělo odpovídat. Nikdo se však nevyjádřil, že by trestnou činnost bral pozitivně. Jen jedno procento uvedlo spíše pozitivně. I z tohoto důvodu tak můžeme usoudit, že většina klientů trestný čin spáchala někdy v minulosti, třeba pouze jednou a od té doby už takové věci dál nedělá.

Graf 12. Přítomnost u trestného činu (vlastní zpracování).

Další otázka týkající se trestné činnosti, se respondentů ptala na to, jestli někdy byli svědci trestné činnosti. Tuto otázku jsem zvolil z důvodu, abych věděl, v jakém prostředí se klienti pohybují. Tedy jestli jsou například členy party nebo rodiny, která pravidelně trestnou činnost páchá nebo naopak jestli pochází z prostředí, kde se tyto věci prakticky nedějí. Když bychom tedy sečetli odpovědi ano, tak se dostaneme k číslu 41 %. To je sice vysoké číslo, ale vzhledem k tomu, že u první otázky této sady otázek třetina respondentů uvedla, že už ji někdy provedli, tak byl takový počet docela očekávatelný. Že by se s ní vůbec ne-setkali nebo by o tom nevěděli uvedlo 6 % a 26 % respondentů. Je to sice nízké číslo, ale v dnešní době se s kriminalitou setkáváme možná až příliš často. A také nezapomínejme na to, že se výzkum prováděl v nízkoprahovém zařízení, kde jsou takové cifry očekávatelné. Na tuto otázku nechtělo odpovědět 27 % klientů. Zde se tak pravděpodobně můžeme domnívat, že takto odpovídali stejní respondenti, jako ti, co takto odpovídali u první otázky na kriminalitu.

Graf 13. Trestná činnost v NZ (vlastní zpracování).

U třinácté otázky jsem se ptal respondentů na to, jestli k trestné činnosti dochází i v jejich NZ. Měl jsem zde na mysli například ničení a krádež majetku zařízení, popřípadě krádeže mezi klienty. Celých 84 % uvedlo, že o ničem takovém neví a jen 8 % uvedlo, že k tomu dochází výjimečně. Tuto zprávu tedy můžeme považovat za velmi dobrou, protože nikdo neodpověděl, že by k tomu docházelo často nebo že by se na tom sami podíleli. To jistě potěší především pracovníky zařízení, kteří mi ovšem tyto odpovědi mohou sami potvrdit, protože jsem se na stejnou otázku ptal i jich.

Graf 14. Nastavená pravidla v NZ (vlastní zpracování).

Jak jsem se již zmiňoval v teoretické části, tak každé nízkoprahové zařízení má své interní pravidla, jako třeba zákaz pití alkoholu nebo užívání drog. Tato pravidla mají právě zamezit například výtržnictví nebo krádežím. Proto jsem se i samotných klientů na tato pravidla ptal v otázce číslo čtrnáct. Stejně jako u předchozí otázky 88 % respondentů uvedlo, že tato pravidla jsou nastavená tak, aby trestné činnosti v NZ zamezila nebo ji snížila. Pouze 8 % respondentů si myslí, že ji tato pravidla zamezí částečně a čtyři procenta uvedla, že neví nebo spíše nejsou. Velice pozitivní pak je, že si nikdo nemyslí, že by tato pravidla vůbec nedokázala trestné činnosti v NZ zamezit. Odpovědi na tuto otázku nám nicméně potvrzují výsledky z předchozí otázky a také potvrdily to, že pravidla v zařízeních jsou nastavená správně, aby k těmto negativním jevům nedocházelo. I tyto odpovědi si pak budeme moci ověřit z druhé strany. Tedy od samotných pracovníků zařízení, protože se jich na stejnou otázku ptám v rozhovoru.

Graf 15. Možnost zamezení zvyšování kriminality (vlastní zpracování).

U posledních dvou otázek jsem zvolil možnost škálových odpovědí. Tedy odpovědí, u kterých respondenti vybírají ze škály 1 až 10. Tato možnost jim usnadní výběr odpovědi a mě také vyhodnocení otázky. Pro prezentaci výsledků jsem zvolil sloupcový graf, kde úplně vlevo začínáme u možnosti určitě ne a postupně procházíme celou škálu až úplně doprava po odpověď určitě ano. Jednotlivé sloupečky pak uvádí počet respondentů, kteří tuto možnost zvolili. Z grafu je na první pohled patrné, že skoro polovina respondentů volila obě krajní možnosti. Když se však podíváme na další výběr možností, tak už tu jakýsi rozdíl je. Čím se totiž budeme blížit možnosti určitě ano, tím se počet odpovědí respondentů zvyšuje. Takže zatímco odpovědi 1 až pět vybralo jen něco málo přes třetinu respondentů, odpovědi 6 až 8 to byla téměř také třetina a odpovědi 9 až 10 to byla více než třetina. Z toho můžeme usuzovat, že většina respondentů se domnívá, že pravidelné navštěvování NZ má na ně pozitivní vliv a díky tomu také dochází ke snižování pravděpodobnosti, že někdy spáchají trestný čin. Samozřejmě musíme brát ohledy také na věk některých respondentů a na to, že ne každý dokáže tuto věc posoudit. Ostatně pro srovnání jsem tuto otázku položil i pracovníkům zařízení.

Graf 16. Využívání prevence v NZ (vlastní zpracování).

U poslední otázky jsem stejně jako u té předposlední zvolil možnost volby odpovědí ze škály 1 až 10. U této otázky jsem se respondentů tázal, zdali využívají nebo by využívali možnosti účastnit se programů zaměřených na prevenci kriminality. Princip zobrazení v grafu jsem ponechal stejný, tedy sloupce zobrazují počet respondentů, kteří danou odpověď volili a na přímkce jsou pak zobrazeny možnosti od určitě ne až po určitě ano. Již při prvním pohledu na graf je zřejmé, že možnost určitě ano volil více než dvojnásobný počet respondentů, co volilo možnost určitě ne. Je z něj taky zřejmé, že nerozhodných respondentů, kteří by volili střední možnost je zde po málu. Většina je buď rozhodnutá, že by se těchto programů spíše zúčastnila nebo naopak spíše nezúčastnila. Přičemž počet respondentů volící tyto možnosti je zhruba stejný. Můžeme tak usoudit, že ze strany klientů je o přednášky nebo preventivní programy týkající se kriminality poměrně zájem. To, jak to s preventivními programy v současné době v NZ je a jaký je výhled do budoucna se dozvíme v rozhovoru s pracovníky těchto zařízení.

5 KVALITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMU – ROZHOVORY

Pod pojmem kvalitativní výzkum můžeme chápat jakýkoliv výzkum, při kterém nedosahujeme výsledků pomocí statistických nebo jiných způsobů kvantifikace. Tyto metody používáme především v situacích, kdy se snažíme porozumět danému jevu a v situacích, kdy o samotném jevu moc nevíme. Může to být například výzkum týkající se chování lidí nebo výzkum o vzájemném chování a vztahů mezi lidmi. Nejčastějšími metodami kvalitativního výzkumu jsou rozhovory nebo pozorování, ale spadá sem například i studování knih nebo filmů.

Další definice pojednává o tom, že kvalitativní výzkum je proces hledání a porozumění založený na zkoumání vybraných sociálních a lidských problémů. Na začátku výzkumu si vybereme téma a určíme otázky, na které chceme získat odpovědi. Následně se analyzují texty, rozhovory, filmy nebo chování účastníků výzkumu.

Pro můj sběr dat kvalitativního výzkumu jsem využil strukturovaný rozhovor, pro který jsem si předem vymyslel otázky, o které jsem se pak během rozhovorů mohl opřít. Poznámky během rozhovorů jsem si zapisoval v písemné podobě, a to za souhlasu dotazovaných. Všechny uskutečněné rozhovory probíhaly anonymně.

5.1 Výzkumný cíl

Mým hlavním výzkumným cílem kvalitativního výzkumu bylo zjistit, jak pracovníci nízkoprahových zařízení vnímají kriminalitu klientů těchto zařízení a jakou roli hraje téma kriminality v těchto zařízeních. Snažil jsem se ale například zjistit i jejich názor na prevenci kriminality a jakým způsobem se prevence rizikového chování a patologických jevů v jejich zařízeních realizuje. Z jednotlivých rozhovorů by mi pak měly vyplynout odpovědi na otázku, jaká je kriminalita klientů NZ a předpoklady správné prevence proti kriminalitě.

5.2 Otázky zvolené pro dotazníkové šetření

Otázky pro dotazníkové šetření jsem volil především s ohledem na své předem určené výzkumné otázky a odpovědi dotazovaných by na ně měly poskytnout odpověď. Zároveň jsem je volil tak aby v mnoha případech mohly potvrdit, či vyvrátit tvrzení respondentů dotazníkového šetření, tedy klientů. Některé otázky jsem pak volil čistě ze zajímavosti a z důvodu, že se mi pak budou hodit pro tvorbu vlastních preventivních opatření. Kostru strukturovaného rozhovoru tvoří následující otázky:

- Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?
- Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?
- Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?
- Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?
- Jak vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?
- Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?
- Máte nějaké informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?
- Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?
- Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činnost?

5.3 Respondenti

Jako respondenty jsem si pro moji diplomovou práci vybral osm pracovníků, ze čtyř různých nízkoprahových zařízení. Všichni tyto pracovníci ještě před rozhovorem souhlasili s písemným záznamem rozhovoru, a i s tím, že rozhovor bude použit pro tvorbu diplomové práce. Z každého zařízení jsem tedy vybral po dvou zkušených a trvalých pracovnících, žádná z osob neodmítla rozhovor poskytnout, ale jedna z osob z důvodu pracovní vytíženosti mi na otázky odpověděla písemně. Podařilo se mi tedy sestavit výzkumný soubor, který tvořilo celkově osm osob. Z těchto osmi osob byly dvě ženy a zbytek byli muži. Se všemi respondenty jsem se seznámil už dříve při mých seznamovacích návštěvách nízkoprahových zařízení nebo při komunikaci ohledně dotazníkového šetření a při spolupráci při rozdávání dotazníků.

Metoda otevřeného kódování

Jednotlivé rozhovory, které jsem měl napsané v textové podobě, jsem dále zpracoval procesem otevřeného kódování. Toto kódování je část analýzy, která je typická označováním a kategorizací pojmů. Pro to, abychom mohli kategorie pojmů vytvořit, musíme pečlivě prostudovat všechny odpovědi na jednotlivé otázky. Tedy všechny odpovědi na otázky jsou

rozebrány a pečlivě prostudovány. Tímto procesem jsem zjistil podrobnosti, kterých bych si za normálních okolností nevšiml.

5.4 Jednotlivé rozhovory

5.4.1 Rozhovor s respondentem R1

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Ne, naše zařízení se nachází v poměrně klidné lokalitě v centru města.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Ještě jsme nic takového nezaznamenali. Samozřejmě se občas něco rozbije, ale nevím o tom, že by to někdo dělal schválně.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Ano, máme daná pravidla se kterými se každý náš uživatel musí seznámit. Jsou uvedena jak na webu, tak na nástěnce při vstupu do zařízení. Jde například o zákaz požívání alkoholu nebo omamných látek před vstupem nebo uvnitř zařízení.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Ne, tak o tomhle nic nevíme. Uživatelé s námi řeší spoustu věcí, třeba trable v rodině nebo problémy ve škole, ale kriminalitu ne.

5. Jak vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Žádné osvědčené programy nemáme. Většinou nabízíme klientům poradenství na základě jejich zájmů. Žádné přednášky ale zatím neděláme. Nechceme klientům nic nutit.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Spoléháme čistě na rozhovory s jednotlivými klienty s ohledem na jejich potřeby.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

Ne, zatím o ničem takovém nevíme.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Ne, tuto službu nenabízíme a ani ji do budoucna neplánujeme zavést. Ale vím, že některá zařízení tuto službu využívají.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činností?

Doufáme že ano, proto taky tuto práci děláme.

5.4.2 Rozhovor s respondentem R2

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Nevím o tom.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Zatím jsme tu takový případ neměli.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Ano, nějaká pravidla máme. Jsou to takové ty standardní, zákaz alkoholu, kouření, vulgarit nebo urážek uvnitř zařízení. Asi nic, čím bychom se odlišovali od jiných nízkoprahových zařízeních.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činností ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činností řešit?

Momentálně ne, ale co já si pamatuji, tak tady takoví byli. Ale jednalo se jen o přestupky typu krádeží v obchodech nebo rozbití školního majetku.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Ano, máme tu standardně letáčky a plakáty o následcích pití alkoholu, kouření a podobně. Přibližně jednou ročně máme i besedy s místním pracovníkem městské

policie, vždycky před prázdninami se nám podaří zajistit i hasiče, který pak přednáší o nebezpečí rozdělávání ohně ve volné přírodě nebo žhářích.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Když tedy pomínu propagaci v podobě letáčku, tak většinou se domluvíme na určitý termín s preventistou, dáme echo naší mládeži a vyčleníme dostatečně velkou místnost, aby kdo chtěl se mohl zúčastnit. Celý program pak probíhá formou dialogu mezi preventistou a mládeží.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

Žádná taková informace se ke mně zatím nedostala. Nevím, jestli kolegové, ale já zatím o tom, že by se něco chystalo, nic nevím.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Měli jsme, ale už nemáme. A co tedy dělal? Většinou kontaktoval potulující se mládež v různých částech města a bavil se s nimi o jejich volném čase, případně jim nabídl služeb našeho zařízení. Ono takhle s dospívající mládeží se toho venku moc dělat nedá. Z hlediska prevence jim mohl rozdat letáčky o škodlivosti kouření, drog, alkoholu nebo bezpečném sexu.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činností?

Tím si úplně jistý nejsem. Do budoucna je může ovlivnit ještě spousta negativních faktorů, na které nemusíme být schopni zareagovat.

5.4.3 Rozhovor s respondentem R3

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Ne nenachází.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Ne, máme teď mladší klienty a s nimi nejsou problémy.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Máme pravidla a musím říct, že zatím fungují líp, než jsme čekali.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Ne, takové informace nemáme.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Momentálně nemáme žádné programy prevence proti kriminalitě.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Většinou dostaneme osnovy a pokyny a podle nich postupujeme.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

O ničem takovém nevíme.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Terénní službu nyní nemáme.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činnost?

Mají smysl, ale je také velmi důležité, v jakém prostředí se klient bude pohybovat i mimo zařízení.

5.4.4 Rozhovor s respondentem R4

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Ne, bydlíme kousek od policejní stanice, takže máme docela klid.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Nyní nedochází.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Máme nízkoprahové desatero a za jeho porušení hrozí klientům různě přísné tresty.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Mám informace o tom, že klienti se mimo zařízení chovají velice slušně. Takže není důvod, aby s námi řešili trestnou činnost.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Prevenci provádíme v rámci her nebo rozhovorů. Pokud s námi klient přijde něco řešit, tak to s ním samozřejmě řešíme. Stejně tak, když vidíme, že klient není úplně v pořádku, tak mu nabídneme pomoc. Ale to většinou vyplyne až časem, co klienty trápí. Jde to v ruku v ruce s důvěrou. A tu si s klientem vybudujeme až po čase.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Jeto většinou na principech konzultací. Občas klientům pustíme film nebo dokument.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

Nemáme.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Měli jsme, ale momentálně nemáme.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činnost?

Myslíme, že ano. Nízkoprahová zařízení jsou tu od toho, aby klientům nabízela kvalitní využití volného času a světlé časy do budoucna.

5.4.5 Rozhovor s respondentem R5

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Naše lokalita je docela klidná. Takže ne.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Ne dochází.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Ano máme, jsou vylepená přímo u vstupu, aby je každý viděl, než do zařízení přijde. Stejně je ale musíme klientům pravidelně opakovat.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Co mám informace, tak ne. Tady jsme v malém městě, tady by se nic takového neutlalo.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Máme různé preventivní programy, ale moc o ně zájem není. Sám dělám prevenci na školách a tam je to lepší.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Přednášky klienty moc nebaví, proto se je snažíme navést různě hrami nebo diskuzemi.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

Nedávno mi kolega něco takového říkal, ale na podrobnosti si nevzpomínám.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Máme a s klienty se venku pravidelně setkává. Je to spíše o tom s nimi venku trávit čas a povyprávět si o jejich problémech.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činnost?

Já z osobní zkušenosti mohu říct, že ano. Měli jsme tu spoustu klientů, kteří už sem kvůli věku chodit nemohou, ale když je venku potkám, tak vždy se ke mně hlásí a vypadá to, že dnes žijí docela pořádané životy.

5.4.6 Rozhovor s respondentem R6

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

V sousedství máme fotbalový stadion, takže občas tu máme rušno.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Občas se nějaké hry nebo vybavení rozbije, ale nemyslím, že by to dělali klienti záměrně.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Ano máme, každý klient se s nimi při vstupu do zařízení musí seznámit a dodržovat je. Zatím je až na výjimky všichni dodržují.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Občas se nám s něčím klienti svěří. Většinou ji nepáchají oni, ale kamarádi nebo příbuzní.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Chodí k nám jak preventisté nebo děláme i vlastní programy pro klienty. Hodně je zajímaví programy ohledně sexu a alkoholu.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Většinou jsou to diskuze s preventisty. Ale pouštěli jsme jim videa nebo máme i hry zaměřené na prevenci.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

Momentálně nevím.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Máme, ale nepracuje každý den. Někteří klienti jej aktivně sami vyhledávají.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činností?

Já v to doufám. Ale je docela složité to posoudit, protože máme jen málo informací o klientech, kteří zde přestali chodit nebo už sem chodit kvůli věku nemůžou.

5.4.7 Rozhovor s respondentem R7

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Z vlastní zkušenosti vím, že ne. Žijeme v poměrně klidném městě.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Co já jsem tady, tak nikdy k ničemu takovému nedošlo. Maximálně nadávky nebo urážky klientů navzájem, ale to si řešíme interně tresty.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Máme, například zákaz kouření v okolí zařízení nebo zákaz vstupu podnapilým nebo zdrogovaným. Klienti to dodržují i sami od sebe, naopak mám pocit, že když je s pravidly moc „prudíme“, tak nás schválně popichují.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činností ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činností řešit?

Co já vím, tak naši klienti se ve volném čase vesměs chovají slušně. A ti, co se chodí svěřovat, tak řeší spíše jen takové „prkotiny“.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

Preventivní, ve stylu přednášek, zde v zařízení neděláme. Klienti by sem schválně nechtěli přijít, kdyby věděli, že se něco takového chystá.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Řešíme záležitosti, co se týče drog, alkoholu, sexu a násilí na základě intervencí s klienty. Tedy především osobními rozhovory podle toho, co je aktuálně zajímavá.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

To nemám.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Nemáme.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činnost?

Myslím, že my tady všichni v to doufáme. A nejen v to, aby nepáchali trestnou činnost. Snažíme se, aby z návštěvy v zařízení měli klienti užitek i do budoucna. Pomáháme jim zjistit, co je baví a také například s výběrem škol. Někteří se tu momentálně učí například na přijímací zkoušky. Naším cílem je, aby klientům návštěva našeho zařízení dávala smysl.

5.4.8 Rozhovor s respondentem R8

1. Nachází se vaše NZ v lokalitě s vysokou kriminální činností?

Ne, naše zařízení se nachází v oblast s nízkou kriminalitou.

2. Dochází ve vašem zařízení k trestné činnosti (ničení majetku, krádežím věcí)?

Jednou u nás došlo k poničení venkovního odpadkového koše, ale nemůžeme s jistotou říct, že by to byli naši klienti.

3. Máte v zařízení nastavená nějaká pravidla, která musí klient dodržovat, aby mohl zařízení využívat?

Ano, máme nastavená pravidla jako každé jiné zařízení. Každý nový klient je s nimi seznámený a pokud je poruší, tak je za to „potrestán“. Ale nestává se až tak často, že by je klienti porušovali.

4. Máte nějaké informace o tom, že by klienti z vašeho zařízení páchali trestnou činnost ve svém volném čase? Pokud ano, tak chodí s Vámi svou trestnou činnost řešit?

Pokud si u nich vybudujeme důvěru, tak se za námi chodí svěřovat i s tímto. Ale není jich mnoho, kteří by trestnou činnost páchali.

5. Jak Vaše NZ pracuje s prevencí proti kriminalitě? Máte nějaké preventivní programy, které se osvědčily a používáte je?

My tady považujeme za prevenci už jen to, že k nám klienti chodí, dodržují nějaká pravidla, začleňují se v zařízení do kolektivu a mají zájem zkvalitnit svůj volný čas. Jinak prevenci proti alkoholu, drogám a trestné činnosti řešíme individuálně, a především na základě zájmů klientů.

6. Jak takové preventivní programy v NZ vypadají?

Je to řešeno na základě individuálních pohovorů na základě toho, co kterého klienta zajímá.

7. Máte informace, že by se pro NZ připravovaly nějaké nové preventivní programy?

O ničem takovém momentálně nevím.

8. Máte v NZ nějakého pracovníka, který by se za klienty vydával i do terénu? Jak pak s klienty v terénu pracuje?

Ne nemáme.

9. Myslíte si, že děti, které zařízení navštěvují mají do budoucna menší pravděpodobnost, že by páchaly trestnou činností?

V to doufáme, to je smysl naší práce. Z vlastní zkušenosti vím, že klienti, kteří zařízení navštěvují, tak s nimi nejsou problémy. Ale byli tady i takoví, kteří poté, co přestali zařízení navštěvovat, tak se dostali na scestí. Každopádně smyslem naší práce je, aby k těmto situacím vůbec nedocházelo.

6 SHRnutí VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ A ROZHOVORŮ – ODPOVĚZENÍ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V úvodu praktické části jsem si zvolil devět výzkumných otázek, které by mi v konečném důsledku měly odpovědět na to, jaká je kriminalita klientů nízkoprahových zařízení. Na tyto otázky mi měly být poskytnuty odpovědi od samotných klientů těchto zařízení v anonymním dotazníkovém šetření, přičemž jsem počítal s tím, že mi pracovníci těchto zařízení jejich odpovědi buď potvrdí nebo vyvrátí. Při vyhodnocování takového výzkumu musíme brát v potaz mnoho okolních vlivů, které na respondenty působí. Musíme se smířit například s tím, že i když byly dotazníky anonymní, tak se klienti mohli stydět odpovídat popravdě nebo naopak neměli náladu odpovídat a vybrali z odpovědí to, co se jim zrovna hodilo. Proto jsem také ty nejvíce nevyhovující dotazníky ze šetření vyloučil a pro vyhodnocení mi jich ze 150 zůstalo pouhých 114. Naopak u pracovníků jednotlivých zařízení musíme vzít v potaz to, že se budou snažit popsat vše (klienty i prevenci) v o něco lepším světle, než ve skutečnosti může být. S těmito faktory se však musíme smířit a nevyhne se mu v žádném šetření, kde pracujeme s lidmi.

Celkově však výzkum můžeme brát za úspěšný, protože se nám podařilo získat a ověřit odpovědi na všechny výzkumné otázky. Ty zněly následovně:

- VOT1 Činí klienti zařízení trestnou činnost mimo zařízení ve svém volném čase?
- VOT2 Je tomu tak, že většina klientů zařízení má už zkušenosti s nějakou trestnou činností? Ať už jako spolupachatel či pachatel.
- VOT3 Páchá se nějaká trestná činnost, ať už ničení majetku nebo krádeže, i v těchto zařízeních?
- VOT4 Jsou v NZ nastavená taková pravidla, aby v nich trestné činnosti nedocházelo?
- VOT5 Řeší klienti zařízení své problémy s trestnou činností s pracovníky nízkoprahového zařízení?
- VOT6 Jak velké množství klientů má zájem o preventivní programy a přednášky proti kriminalitě? A co si o tom myslí pracovníci?
- VOT7 Je tu možnost, že by klienti, co navštěvují NZ měli mnohem nižší pravděpodobnost páchání trestné činnosti do budoucna?
- VOT8 Mají možnost klienti využívat služeb sociálního terénního pracovníka? A je vůbec o jeho služby mezi nimi zájem?

- VOT9 Nachází se tato zařízení v lokalitě s vyšší kriminalitou?

Hned na první výzkumnou otázku VOT1 nám odpověděla v dotazníkovém šetření otázka číslo 10, potažmo otázka číslo 11. V otázce číslo deset jsem se totiž klientů přímo ptal, jestli někdy spáchali nějaký trestný čin a v následné otázce číslo jedenáct jsem se jich zase dotazoval, jaký mají názor na trestnou činnost. U pracovníků NZ můžeme odpověď na VOT1 nalézt u otázky číslo 4, kde jsem se ptal na to, jestli klienti páchají trestnou činnost mimo NZ. Co se týče odpovědí klientů, tak zde je to celkem jasné, třetina z dotazovaných uvedla, že trestný čin provedla, většina tedy pouze jednou, ale téměř všichni se shodli na tom, že zaujímají k trestné činnosti negativní postoj. Pracovníci zařízení pak vesměs odpovídali, že se klienti většinou mimo zařízení chovají slušně a když už mají nějaké problémy, tak to řeší přímo s nimi. Celkově si tak na první výzkumnou otázku můžeme odpovědět takto: klienti sice páchají nebo páchali trestnou činnost, ale jsou si toho vědomi a takovou situaci řeší s pracovníky nízkoprahového zařízení, ke kterým cítí důvěru a jsou ochotni přistoupit na jejich rady.

Na druhou výzkumnou otázku VOT2 pak můžeme nalézt odpověď v dotazníkovém šetření u otázky číslo 10. a 12. Odpovědi na otázku číslo 10 jsme si už uvedli. Tedy téměř třetina klientů alespoň jednou spáchala trestný čin. U otázky číslo 12 jsem se klientů ptal, jestli se k nějakému trestnému činu připletli, a to buď jako svědci nebo spolupachatelé. Zde z odpovědí celkem jasně vyplývá, že skoro až polovina dotazovaných se k trestnému činu připletla alespoň jako svědek a další třetina na otázku neuvedla odpověď, takže v návaznosti na otázku číslo 10 můžeme spekulovat, že se taky k nějakému trestnému činu připletli alespoň jako svědci. I z rozhovorů s pracovníky pak vyplynulo, že klienti se mnohdy nepohybují nebo nepohybovali v úplně zdravém prostředí. Tudíž se mnohdy nechtěně zapletli nebo byli svědky nějaké trestné činnosti. A také z toho důvodu mnozí z nich začali navštěvovat toto zařízení. Tedy aby se dostali do zdravějšího prostředí a trávili svůj čas smysluplněji.

Další výzkumná otázka VOT3 navazuje na ty předchozí a ptá se, jestli klienti schválně páchají trestnou činnost v NZ. Na tuto otázku můžeme v dotazníkovém šetření nalézt odpověď v otázce číslo 13. Zde většina klientů odpověděla, že o ničem takovém neví a pouze minimum z nich uvedlo, že se to děje pouze výjimečně. Od všech pracovníků se mi na tuto otázku dostalo odpovědi, že v současné době zařízení nenavštěvují klienti, kteří by schválně páchali trestnou činnost v zařízení. Celkově tak můžeme říct, že nízkoprahová zařízení

jsou poměrně poklidná místa, kde si klienti mohou odpočinout a realizovat se do budoucna.

Výzkumná otázka číslo VOT4 zjišťuje, jak jsou nastavená pravidla v nízkoprahovém zařízení. Na tuto výzkumnou otázku můžeme v dotazníkovém šetření najít odpověď u otázky číslo 14. Zde jsme se dočkali zcela jasné odpovědi, tedy drtivá většina respondentů uvádí, že pravidla jsou správná a zbytek si myslí, že částečně ano nebo neví. Pracovníci v rozhovoru odpovědi klientů potvrdili. A většina z nich uváděla, že klienti pravidla dodržují, pro mnohé z nich jsou dokonce přirozené. Na výzkumnou otázku číslo 4. si tak můžeme odpovědět, že ve všech zařízeních jsou nastavená obdobná pravidla, která plní svůj účel a přispívají ke kvalitě služeb v nízkoprahových zařízeních.

Na výzkumnou otázku VOT5, tedy jestli klienti řeší s pracovníky svou trestnou činnost jsem se ptal pouze pracovníků zařízení v rozhovoru. V tomto případě je to naprosto dostatečující, protože pracovníci si o svých intervencích dělají záznamy a mají zcela jistě přesnější údaje o tom, kolik klientů a jak často s nimi jejich trestnou činnost probírají. Nejčastěji se mi dostalo odpovědi, že s nimi klienti sdílí jakékoliv problémy, ale musí si navzájem důvěřovat, což lze vybudovat časem. Můžeme to tedy shrnout tak, že pokud klient zařízení navštěvuje pravidelně a spáchá nějaký trestný čin, je pravděpodobné, že tuto skutečnost sdělí i svému sociálnímu pracovníkovi v NZ.

U výzkumné otázky VOT6 jsem zjišťoval, jaký je zájem o preventivní programy proti kriminalitě u klientů a jaký názor na to mají pracovníci. Na tuto výzkumnou otázku nalezneme v dotazníku odpověď z otázky číslo 16. Zde jsem zvolil škálovou možnost odpovědí od určitě ne, až po určitě ano. Dle odpovědí můžeme říct, že nezájem, stejně jako zájem o preventivní programy má stejný počet klientů. Možná o něco málo bylo více kladných odpovědí. U klientů tedy můžeme říct, že výsledek byl přibližně půl na půl. V rozhovorech jsem pak našel odpověď z otázky číslo 5 a 6. A tady se mi dostalo velice podobných odpovědí, jako v dotaznících. Někteří pracovníci uvedli, že mezi klienty je zájem a pořádají i besedy, někteří zase, že zájem není, a tudíž prevenci řeší s klienty individuálně. V každém případě se mi ve všech zařízeních dostalo odpovědi, že nějakým způsobem prevenci proti kriminalitě dělají, a to ať už intervencemi s klienty nebo besedami s profesionálními preventisty.

Výzkumná otázka VOT7 se pak ptala na to, jestli je menší pravděpodobnost konání trestných činů u klientů nízkoprahových zařízení. Na tuto otázku jsem hledal odpovědi jak u

klientů, tak u pracovníků NZ. V dotazníkovém šetření mi na to klienti odpověděli v otázce číslo 15. Klienti vybírali zase ze škály od určitě ano, až po určitě ne a zde byli odpovědi jasně kladné. I když odpovědi určitě ne a určitě ano zvolilo téměř stejný počet klientů. U pracovníků jsem se tuto odpověď snažil získat z otázky číslo 9 a tam byly odpovědi taky téměř jasné. Všichni shodně odpovídali, že pokud klient zařízení navštěvuje, tak trestnou činnost v nějaké neúnosné míře nepáchá, a navíc má i docela slušnou šanci, že ji nebude páchat ani v budoucnu. Můžeme tedy říct, že jak u klientů, tak u pracovníků je minimálně víra v to, že zařízení mají smysl i z důvodu snížení trestné činnosti do budoucna.

Předposlední výzkumnou otázku VOT8 jsem do dotazníku zařadil, jelikož mě zajímalo, jestli probíhá i nějaká práce s klienty, tedy i prevence, mimo nízkoprahová zařízení – v terénu. V dotazníkovém šetření jsem od klientů zjistil odpověď u otázky číslo 9. Zde 93 % uvedlo, že tuto službu nevyužívá, někteří ani nevěděli, že nějaká taková služba existuje. Šest procent však uvedlo, že této službě využívá. U pracovníků, kteří v tomhle ohledu mají větší přehled, jsem získal odpověď z otázky číslo 8. Ti také potvrdili, že většina zařízení terénního pracovníka nemá, a i ti kteří ho mají, tak říkali, že prevence probíhá stejně ve větší míře pouze v nízkoprahovém zařízení.

Poslední výzkumnou otázku VOT9 jsem zvolil z toho důvodu, abych věděl, zda se tato zařízení nachází v oblastech, kde je vyšší kriminalita. Odpověď jsem samozřejmě nezjišťoval u klientů, kteří by ve většině případů neznali odpověď, takže by jen tipovali, ale ptal jsem se přímo pracovníků NZ. A to hned v první otázce rozhovoru. Většina odpovědí byla taková, že se nachází poměrně v klidné lokalitě, kde není kriminálnost větší než ve zbytku města. Tedy až na jedno zařízení, které se nacházelo v blízkosti fotbalového stadionu.

Můžeme tedy říct, že z dotazníkového šetření klientů i rozhovorů s pracovníky se nám dostalo odpovědí na všechny výzkumné otázky. A celkově výzkum proběhl na výbornou.

7 NÁVRH VLASTNÍHO OPATŘENÍ

Nezbytnou součástí diplomové práce by mělo být i nastínění vlastních opatření, jak danou situaci řešit. V tomto návrhu bych rád vycházel nejen z teoretických podkladů získaných z načtené literatury, ale taky především z informací získaných při zpracovávání praktické části této práce. Tedy z dotazníkového šetření a z rozhovorů s pracovníky NZ. Právě potřeby klientů a braní ohledu jak na ně, tak na pracovníky by měl být základ pro má vlastní opatření. Vytvořená opatření bych rád rozdělil na dva typy. A to krátkodobá a dlouhodobá. Ty krátkodobá by měla být v rámci nízkoprahového zařízení a chránit jak klienty, tak pracovníky. Ta dlouhodobá by naopak měla mít pro jedince význam do budoucnosti. Měla by venku chránit před kriminalitou jak jedince samotného, tak veřejnost. Samotné návrhy byly prokonzultovány s vybranými pracovníky NZ a byl bych rád, kdyby byly přínosem i do budoucna a nesloužily pouze jako součást diplomové práce. Jednotlivé návrhy jsou dopodrobna rozepsány v následujících podkapitolách.

7.1 Krátkodobá opatření – chování klienta v rámci NZ

7.1.1 Pravidla v nízkoprahovém zařízení

Každé nízkoprahové zařízení má svá vnitřní pravidla, která jsou více či méně podobná skutečným pravidlům ve společnosti. Podle mě by se však tato pravidla měla lišit. Je potřeba v tomhle ohledu postupovat obzvláště opatrně a snažit se neztratit důvěru klienta. Pak by se totiž mohlo stát, že klient začne svůj čas trávit ve společensky nepřijatelné partě, což může přinést zkázu jak pro společnost, tak pro klienta samotného. V případě přestupků těchto pravidel tedy navrhuji osobní pohovor s klientem, jasně a srozumitelně zdůraznit, že jeho chování bylo nevhodné a apelovat na něj, aby se už neopakovalo. Samozřejmě v případě způsobených škod musí tyto škody nahradit buď peněžitě nebo jinak. Vše se však odvíjí od přestupku, který klient udělal, případně pokolikáté ho udělal. Pokud někoho fyzicky napadne nebo mu bude vyhrožovat, tak je samozřejmě vhodné zvolit jiný postup. Stejně tak, pokud se přestupek i po apelu pracovníků opakuje po x-té. Samotná pravidla by měla zajistit jak komfort a pohodlí klientům, tak i pracovníkům a umožňovat jejich sociální práci. Základní pravidla, která by v zařízení měla platit by pak mohla vypadat asi takto:

Tabulka 3. Pravidla NZ (vlastní zpracování)

Prohřešek	Jeho míra	Řešení
Krádeže	Velmi vysoká	Vysoké sankce, popřípadě vyloučení ze zařízení.
Vandalismus	Velmi vysoká	Vysoké sankce, popřípadě vyloučení ze zařízení.
Šikana	Velmi vysoká	Vysoké sankce, popřípadě vyloučení ze zařízení.
Obtěžování	Velmi vysoká	Vysoké sankce, popřípadě vyloučení ze zařízení.
Klient nespolupracuje	Vysoká	Vysoké sankce, pohovor.
Klient uráží ostatní klienty	Vysoká	Vysoké sankce, pohovor.
Klient je pod vlivem drog	Vysoká	Vysoké sankce, pohovor.
Klient je pod vlivem alkoholu	Vysoká	Vysoké sankce, pohovor.
Klient neudrží pořádek	Standartní	Sankce, napomenutí.
Klient nedodržuje pokyny pracovníků	Standartní	Sankce, napomenutí.
Klient má absence ve škole/ práci	Standartní	Sankce, napomenutí.
Klient kouří v zařízení	Nízká	Napomenutí.
Klient má sex v zařízení	Nízká	Napomenutí.

Kompletní pravidla jsem pak rozvedl v příloze.

Pokud se zde bavíme o nějakých sankcích, měli bychom si uvést, jak takové sankce pro klienty NZ vypadají. Výrazně se totiž mohou lišit od sankcí v opravdovém světě mimo zařízení. Pro přehled jsem sankce uvedl od nejtvrděších po ty nejmírnější:

Ukončení spolupráce s klientem – nejtvrďší možné omezení. Na jeho zavedení se musí pracovníci shodnout a musí být dostatečně podloženo.

Zákaz vstupu pro klienta po x dní – velmi tvrdá sankce. Při jejím použití musí mít pracovník dostatečně promyšlené, že bude mít efekt a nedojde naopak ke zhoršení situace.

Omezení aktivit pro klienta po dobu x dní – tvrdá a účelná sankce. Klient má k dispozici základní služby včetně intervencí. Naopak jsou u něj omezeny odpočinkové aktivity.

Neúčast na akcích pořádaných NZ – klient se nesmí po nějakou dobu účastnit turnajů, táborů a jiných akcí pořádaných NZ.

Omezení odměn klienta – klient nemůže po nějakou dobu sbírat bonusové body, za které by byl odměněn aktivitami jinak nepřístupnými.

Úklidové práce – nejpreferovanější varianta sankcí. Klient se podílí po nějakou dobu na úklidu zařízení. Může se jednat například i o zvelebování prostředí venku kolem zařízení.

Když už se tu bavíme o sankcích, tak bychom se naopak měli bavit i o aktivitách, za které by klient mohl získat nějakou odměnu. Pozitivní motivace pro klienta je přeci jen lepší než ta negativní. Jde jen to, aby pracovníci dokázali klienty motivovat k pozitivním aktivitám. Jako odměny pak mohou sloužit například činnosti, které by klientům jinak byly nedostupné, možnost hrát hry delší dobu než ostatní, sladkosti nebo půjčování filmů domů. Mezi činnosti, za které by klient mohl získat bonusové body patří například ty, uvedené v následující tabulce:

Tabulka 4. Dobročinná činnost klientů NZ (vlastní zpracování)

Činnost	Její popis
Slušné chování	Pokud se klient chová slušně, plní závazky vůči intervencím a dalším službám. Také zde může být to, že se klient chová slušně k lidem mimo zařízení (například pomáhá nemohoucím).
Pomoc s úklidem	Klient pomáhá s úklidem v zařízení nejen po sobě, ale i po ostatních klientech. Případně se účastní úklidových akcí v okolí města.
Rady kamarádům	Pokud klient nabízí rady nebo pomoc přátelům v nouzi. Také se zde mohou radit rady ohledně prevence.
Přivedení nových lidí do NZ	Pokud klient přivede do zařízení osobu, která by mohla být v budoucno ovlivněna negativními vlivy a následně by mohla

	ohrozit společnost.
Vlastní iniciativa	Příprava turnaje v NZ. Zabavení ostatních klientů hrami, případně seznamovacími aktivitami.
Zvelebování zařízení	Například zútulnění zařízení výzdobou. Úprava prostředí kolem zařízení.

7.1.2 Komunikace s klienty

Pravidelná komunikace s klienty je základní způsob, jak předejít jejich trestné činnosti nebo vyčlenění ze společnosti. Je proto velmi důležité, aby pracovníci zařízení pečlivě pozorovali chování svých klientů a v případě nějakého nejasného chování navázali intenzivní a pravidelnou osobní komunikaci. Protože v případě potíží, do kterých by se klient mohl dostat například kvůli problémům s rodiči, problémům ve škole, v partě nebo s partnerem, je komunikace ten nejlepší způsob, jak předejít tomu, aby se klient dostal „na scestí“. Jen včasným odhalením a řešením problémů lze tyto problémy řešit a zabránit tak tomu, aby bylo ohroženo zdraví klienta a následným chováním klienta i celá společnost.

7.1.3 Seznamovací hry

Hry jsou ten nejlepší způsob, jak se seznámit s klientem a jeho přirozeným chováním. To potvrdí téměř každý psycholog nebo sociolog. Při hrách totiž klient působí uvolněně, zapomíná na své problémy a dává najevo i emoce, které by jinak mohl skrývat. Mnohdy tak o sobě může říct víc, než by za jiných okolností řekl. Proto si myslím, že by hry měly patřit k pravidelné činnosti, obzvláště pokud zařízení začnou navštěvovat noví, pravidelní klienti. Celý kolektiv nízkoprahového zařízení se tak zcelí, klienti se mezi sebou lépe poznají a v tom nejlepším případě se spolu spřátelí. Pokud to tak dopadne, tak je pravděpodobné, že by tato nová komunita mohla u mnohých klientů nahradit i jejich původní „nepřizpůsobivou“ partu. Pracovníci v tomto případě mohou sloužit pouze jako zprostředkovatelé hry a následní pozorovatelé, není úplně nutné, aby se do hry zapojovali. Může se jednat o jednoduchou hru pro pár lidí, jako například deskové hry nebo hru pro více lidí, jako například šipkový turnaj. Samozřejmostí je v tomto případě princip dobrovolnosti. Pracovníci nesmí klienty do her nutit, vše musí být založeno na jejich dobrovolném přístupu. V opačném případě by to nemělo až takový efekt.

7.1.4 Společné akce

Jedná se o ten nejideálnější způsob, jak zcelit kolektiv nízkoprahového zařízení. Avšak je velmi složité jej realizovat, a ne vždy je to možné. Pokud se to povede, tak je to ten nejlepší způsob, jak seznámit klienty mezi sebou, a hlavně jim dát pocit, že jsou platní pro okolí. Tento pocit může mnoho klientů postrádat, a tak se u nich projevuje frustrace a mísí se v nich špatné pocity. Pokud je tedy zapojíme do akce, která je prospěšná pro společnost, může to být pro klienta ten správný impuls, který změní jeho myšlení. Nemusí se jednat o žádné velké akce, ale může se jednat například o sběr odpadků po okolí, čištění lesa, dobročinný bazar nebo vaření a prodej punče na vánočních trzích. V některých zařízeních už podobné akce probíhají a mnohdy se jedná i třeba o pořádání sportovních turnajů pro ostatní nízkoprahová zařízení. Účast na takových akcích musí být samozřejmě taktéž dobrovolná a nesmí se do ní nikdo nutit.

7.1.5 Komunikace NZ se školou a dalšími organizacemi

Velmi obtížná a v dnešní době téměř nerealizovatelná praxe. To je komunikace mezi sociálními pracovníky a školou, případně rodinou. Je to složité i kvůli tomu, že zákony neumožňují pracovníkům jednat bez vůle klienta. To je na jednu stranu dobře, protože to umožňuje klientovi být v jisté anonymitě a bez ní by mnohdy zařízení ani nenavštěvoval. Ale někdy by komunikace mezi školou a pracovníky spoustu věcí vyřešila. Pracovník by měl možnost zjistit, kde má ve vzdělávání mezery, co naopak klienta baví a co mu jde. Tím pak individualizovat jeho program v zařízení a daleko lépe pak uspokojit jeho potřeby.

Když se však bavíme o komunikaci mezi školou a nízkoprahovým zařízením nemusí se jednat pouze o jednotlivé klienty, ale i o celé třídy. Myslím, že by bylo dobré, kdyby žáci v jednotlivých třídách věděli, že takové zařízení ve městě je a měli ponětí o tom, co jim všechno umožňuje. Bylo by tedy dobré, kdyby krom plakátů a pozvánek se i jednotlivé třídy vydaly v rámci vyučování na krátkou exkurzi do nízkoprahového zařízení. Žáci by tak věděli, kde se nachází, co v něm je a měli by pak alespoň větší chuť jej navštívit. Lze to udělat samozřejmě i obráceně. Tedy tak, že pracovníci NZ navštíví školu a udělají jim jakousi pozvánku do jejich zařízení. V některých NZ už částečně taková spolupráce funguje, a to velmi dobře ku prospěchu věci.

7.1.6 Turnaje a individuální ocenění klientů

Individuální oceňování, to je mnohdy to, co klientům zařízení chybí a po čem touží. Může to být pro ně také jako jeden z impulzů, jak přesvědčit klienty, aby zařízení navštěvovali pravidelně a také jak získat jejich důvěru. A s důvěrou a čase stráveným v NZ pak roste ochota klienta na sobě dále pracovat a socializovat se. V nadpisu jsem jako příklad uvedl nejrůznější turnaje. Je to jeden z těch nejlepších způsobů. Mohou to být například turnaje v šipkách, člověče nezlob se, stolním fotbálku nebo volejbale. Možností je nepřeberně a vše je dobré přizpůsobit věku a zájmům klientů. Samozřejmě existují i jiné způsoby, jak oceňovat jedince. Může to být například za pomoc s úklidem, za výzdobu zařízení, pokud připraví občerstvení pro ostatní nebo pokud do zařízení přivede další kamarády. Vše závisí na kreativitě pracovníků. Avšak osobní oceňování beru jako jeden z nejdůležitějších způsobů, jak vybudovat vztah mezi klientem a pracovníkem zařízení.

7.1.7 Ostatní opatření

Pokud se bavíme o bezpečnosti klientů a pracovníků v NZ. Můžeme mít na mysli i fyzická bezpečnostní opatření. Třeba mříže v oknech, bezpečnostní dveře, požární hlásičem či bezpečnostní kamery. V případě, že se zařízení nachází ve vyloženě vyloučených lokalitách, kde se vyskytují kriminální živly, lze brát v úvahu i školení sebeobrany u pracovníků NZ, případně, aby pracovníci na směně pracovali ve dvou a nejlépe jeden z nich, aby byl muž. Přeci jen je menší pravděpodobnost, že si klienti budou dovolovat na pracovníka muže, než kdyby tam byla samotná křehká dívka. V případě častých konfliktů je také možné pracovníky vybavit teleskopickými obušky, pepřovým sprejem nebo pracoviště tísňovými tlačítky. Avšak všechna tato opatření jsou až pro případ, kdyby k nějakému konfliktu došlo. Tedy kdyby ta preventivní, která jsou vyjmenovaná výše selhala.

7.2 Dlouhodobá opatření – chování klienta ve společnosti

7.2.1 Preventivní programy realizované v nízkoprahových zařízeních

V nízkoprahových zařízeních by se měli zabývat prevencí v oblastech, které jsem již zmínil v kapitole 2.4, tedy například v prevenci proti šikaně, alkoholismu, krádežím nebo drogové závislosti. To jsou oblasti, které dnešní společnost nejvíce ohrožují, ale zároveň jim lze včasnou a důkladnou prevencí předcházet. Prevenci lze také samozřejmě řešit individuálně pohovory nebo v koordinaci s rodiči, ale já bych v této kapitole rád popsal preventivní programy nebo aktivity pro celé skupinky klientů.

Rozdávání letáčků a plakátů

Úplně ten nejjednodušší program, jak lze v zařízení prevenci řešit, je rozdávání informačních letáčků, popřípadě vylepení plakátů na danou problematiku. Tento způsob prevence však dle mého názoru není příliš vhodný, jelikož letáček nebo plakát zaujme a přečte si ho jen část klientů. A jen velmi malá část z nich si ho přečte natolik důkladně a soustředěně, aby si z nich něco zapamatovala. A to ještě musíme brát v potaz to, že některé termíny mohou být pro klienty příliš náročné, takže je nemusí vůbec pochopit a v konečném důsledku i to je důvod, který je může od čtení letáčků odradit.

A jak to tedy dělat alespoň trochu správně? Ideální varianta je klientům tyto materiály „vnutit“ přímo při jejich příchodu do zařízení. Pak jim dát pár minut čas na prostudování. Pokud jim nebude cokoliv jasné, tak jim vše potřebné dovysvětlit. Druhou možností pak je počkat, až v zařízení bude ideálně velké množství klientů, vytvořit skupinku o vhodném počtu osob, letáčky jim rozdat a společně je přečíst a probrat problematiku daného tématu. Tím dosáhneme toho, že klienti si materiály přečtou, pochopí a snad alespoň část z toho si zapamatují.

Odborné publikace

Téměř každé zařízení má svou vlastní knihovničku, kde jsou nashromážděny knihy od sci-fi až po detektivky. Kromě beletrie by v nich však neměla chybět ani odborná literatura. Tedy alespoň ta, která se týká problematiky klientů NZ. Tato literatura by měla být k dispozici klientům, ať už k zapůjčení domů nebo k nahlédnutí v zařízení. Tyto odborné publikace jsou k dispozici klientům, kteří o danou problematiku mají zájem a chtějí se o ní dozvědět něco více. Není totiž možné nutit tuto četbu všem, obzvláště, když mnoho z nich ještě studuje školy nebo mají jiné povinnosti. Pokud však klient projeví zájem o četbu takové literatury, mělo by mu to být umožněno. A pracovník by v takovém případě měl být nápomocen klientovi odborné pojmy nebo nejasnosti z této literatury vysvětlit. Nebo by je případně měl být schopen někde dohledat.

Videodokumenty

Jeden ze způsobů, jak klientům zajímavým způsobem přiblížit prevenci, je promítnout jim dokument nebo film na danou problematiku. Jedinou podmínkou pro realizování takové prevence je televize, případně jiný přehrávač médií. V dnešní době, kdy jsou téměř v každém zařízení počítače nebo konzolové hry, však tento způsob prevence nečiní na vybavení zařízení ani pracovníky příliš vysoké nároky. Vybrat lze od dokumentů, které byly

natočeny v českém prostředí, přes zahraniční populárně vědecké, až po filmy na danou problematiku. Škála a množství takových filmů je téměř nepřehledná a lze je i vybírat dle jednotlivých věkových kategorií. Většina z nich je zdarma na různých streamovacích platformách nebo volně ke stažení. Jako příklad zde uvádím některé z nich rozdělené dle věkových kategorií:

Tabulka 5. Seznam dokumentů a filmů zaměřených na prevenci (vlastní zpracování)

Věková kategorie	Film nebo dokument
Mladší žáci – děti	<p>S Hurvínkem za lékařem – dokument ČT, zaměření na první pomoc, lékařství.</p> <p>Poradce – dokument policie ČR o trestní činnosti volně k dispozici na internetu.</p> <p>Zebra – videa od BESIPu zaměřená na bezpečnost provozu.</p> <p>Dokumenty dítě z krize – série krátkých dokumentů o násilí nebo šikaně na síti vypracované ve spolupráci s Dětským krizovým centrem.</p>
Starší žáci – dospívající	<p>Virtuální klobouk – dokumenty z dílny od Centra primární prevence.</p> <p>Drogy – krátké dokumenty zaměřené na drogové závislosti s postupy co dělat a jak brání drog předcházet.</p> <p>Nemyslíš – zaplatíš – výuková videa od BESIPu.</p> <p>Bezpečnost na internetu – dokumenty od Kraje pro bezpečný internet pro mládež od KPBI – zaměřené na bezpečné chování mládeže na internetu a řešení těchto situací, od kybergroomingu až po závislosti na PC hrách.</p> <p>Pyramida výživy – série dokumentů od Vím, co jím zaměřené na výživu.</p>

Dospělí od 21 let	<p>Drogová závislost – výukový film.</p> <p>Kyberšikana – výukový film.</p> <p>Alkoholismus – dokument o vyléčených alkoholících z protialkoholní léčebny v Jablonci – vyrobeno JAS abstinenti Jablonec.</p> <p>Dokument o drogové závislosti Katka – film a dokument vyrobený ČT.</p> <p>Dokumenty BBC nebo NG – populárně vědecké dokumenty o různých závislostech nebo látkách.</p> <p>Stop hazardu – dokumenty od stejnojmenné organizace zaměřující se na prevenci proti hazardu.</p>
--------------------------	--

Prevence prováděná profesionálními preventisty

Přednášky, na kterých účinkují profesionální preventisté, policisté nebo hasiči probíhají v nízkoprahových zařízeních úplně stejně jako na školách. Tedy, sejde se skupinka dětí a probíhá přednáška s průběžnou debatou na dané téma. Je to velice efektivní a mnohdy i zábavný způsob prevence. Avšak oproti školám mají nízkoprahová zařízení jednu velikou nevýhodu. A tou je princip dobrovolnosti. Klienty totiž k účasti na přednášce nemůže nikdo nutit, a tak se může stát, že by se jí účastnilo příliš málo lidí nebo dokonce nikdo. Na tento problém jsme už narazili při rozhovorech s pracovníky, kdy mnozí z nich říkali, že o preventivní přednášky je velmi malý zájem a někteří z nich dokonce tvrdili, že by na takovou přednášku nikdo nepřišel. Podobně pak reagovali i klienti, z nich mnozí uváděli, že o preventivní programy by neměli zájem. A i když klienty dostaneme na takovou přednášku, mohou vyvstat další problémy. Ten největší pak může být aktivita klientů při diskuzi a také to, jak zajistit po celou dobu pozornost klientů. V tomhle ohledu je pak velice důležité vybrat vhodný program a téma přednášky. Přeci jen klientela nízkoprahového zařízení je v tomhle ohledu náročnější než žáci ve škole, kde je předpoklad, že se budou soustředit. Naštěstí už dnes existuje velký výběr programů definovaných a uzpůsobených přímo pro tato zařízení. A mnohé jsou k dispozici i na internetu, takže je preventistovi stačí pouze stáhnout. Jeden takový program zaměřený na prevenci proti hazardu uvádím níže:

Tabulka 6. Hazardní hry – preventivní program – dostupné z: www.rvp.cz

Členění prevence	Popis průběhu
Úvod	Seznámení se s klienty, nastínění tématu hazardní hry a seznámení klientů s průběhem preventivní přednášky.
Rozdělení do skupin	Rozdělení klientů do skupin, ve kterých budou po celou dobu pracovat. Doporučení je skupiny rozdělit vyváženě a každá skupina si taky zvolí svého vedoucího – mluvčího.
Zadání práce	Skupiny si vylosují pracovní list, který za určitý časový limit zpracují.
Prezentace	Skupiny prezentují své výsledky pracovních listů. Během toho probíhá kolektivní diskuze na téma hazard.
Závěr	Na závěr shrne preventista, co by si měli klienti z této preventivní přednášky odnést. A co znamenají tyto pojmy: hazardní hry, patologické hraní, prevence ze strany klientů, prevence ze strany rodiny, co je to závislost a kde hledat pomoc.

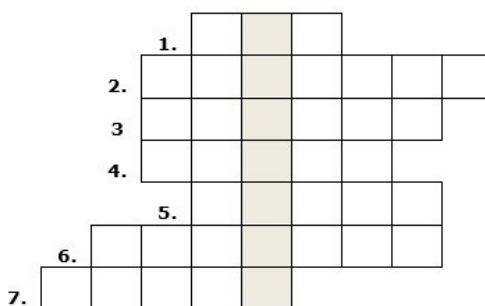
Pracovní listy i včetně tohoto postupu zpracovala paní Mgr. Irena Nemetová a je k dispozici volně ke stažení na metodickém portálu RVP. Materiál je vhodný pro mladší ročníky klientů NZ nebo pro žáky 2. stupně ZŠ.

Program jako takový je velice hezky zpracovaný a líbí se mi i část, kdy si klienti sami zpracují a poté si navzájem prezentují pracovní listy a během toho probíhá diskuze. To je podle mě dobrý způsob, jak klienty aktivně zapojit do práce a při tom zařídit, aby se soustředili a něco si z té přednášky odnesli. Dobré je taky, že preventista závěrem shrne základní pojmy, které by si měli klienti zapamatovat, včetně toho, kde hledat pomoc. Myslím, že podobným způsobem, by se v NZ daly dělat preventivní programy i třeba na užívání drog, alkoholismus a jiné. Jediné riziko vidím v tom, že se v zařízení nemusí sejít dostatečně sourodá skupina pro kterou by byl program určen. Tedy, že by například mladší klienti nemuseli dostatečně vědět, co jsou to hazardní hry, takže by se nemohli tak aktivně zapojit, což by je po chvíli mohlo přestat bavit. Tento problém by se však dal vyřešit krátkou prezentací nebo videem na toto téma úplně na úvod.

Hry jako prevence kriminality

Jeden ze způsobů, kterým lze provádět prevenci v nízkoprahovém zařízení je i v rámci her. Takže klienti se ve svém volném čase zabaví a zároveň se naučí i něco, co se jim bude hodit do života. Na portálu RVP existuje spousta křížovek, doplňovaček nebo omalovánek s tematikou zaměřenou na trestnou činnost. Tento způsob je vhodný i pro ty, co nemají rádi kolektivní hry nebo přednášky, takže jim vyhovuje, když si mohou takhle pracovat podle sebe. Pracovník je může sledovat a být klientům nápomocen, případně si s nimi o daném tématu popovídat.

1) Vyřešte tajenku.

1. Jedná se o halucinogenní drogu syntetizovanou z námelu.
2. Droga je látka, která má negativní účinky na lidskou _____.
3. Jednoletá rostlina rozšířená po celém světě, ze které se získává marihuana.
4. Jedná se o druh závislosti, která vede až k obezitě.
5. Jedná se o zvláštní, spánku podobný stav navozený např. pomocí hypnózy.
6. Jedná se o příjemnou tělesnou a duševní pohodu.
7. _____ se získává z makovic. Jedná se o cennou surovinu pro výrobu léků.

Tajenka: **abstinenční** _____

Obrázek 2 – křížovka slečny Marti. Dostupné z www.rvp.cz

Daleko vhodnější jsou však společenské hry, při kterých klienti spolu mohou diskutovat a navzájem se poučovat. Takže klient zabaví svůj volný čas hraním, něco se naučí a zároveň se socializuje. Pracovník zařízení by v tuto chvíli mohl být něco jako pozorovatel a rozhodčí v jednom, který se do hry vloží v případě sporů nebo když klienti něco nebudou vědět. Mezi takové hry mohou patřit například populární Monopoly, které jsou sice zaměřené na finanční gramotnost, ale také v nich je možné skončit za trestnou činnost ve vězení. Pro mladší klienty lze také pořídit hry vytvořené přímo jako preventivní. Ty je možné nalézt například na stránce www.skolnihry.cz. Při hraních takových her je důležitá i kreativita jednotlivých pracovníků a vysvětlit klientům, co si mají z hraní odnést.

Vlastní preventivní programy

Programy zaměřené na prevenci proti kriminalitě si mohou vytvářet samozřejmě i sami pracovníci. Mají totiž sociologické vzdělání a určitě i v rámci toho probírali, čím a jakými vlivy jsou jednotlivé sociální skupiny ohrožené. Jejich výhodou je také v tom, že znají své klienty, takže vědí, jak mají s každým pracovat. Z rozhovorů s pracovníky vyplynulo, že většina z nich provádí prevenci individuálně podle toho, co každého zajímá nebo s čím potřebuje pomoci. A mnozí také mají vlastní individuální programy. V předchozích podkapitolách jsme si nastínili, jak by taková prevence mohla vypadat, když jej dělají preventisté s předem zpracovaným programem nebo jak vypadá prevence za pomoci her. Teď bychom si mohli nastínit, jaká základní pravidla bychom měli dodržet, kdybychom si chtěli udělat vlastní preventivní program. A také jaké má náš vlastní program výhody a nevýhody. Nejprve tedy k těm pravidlům. Ty jsem shrnul v následující tabulce:

Tabulka 7. Principy pro tvorbu preventivních programů (vlastní zpracování)

Čas	Je jeden z hlavních faktorů, který rozhoduje o úspěšnosti preventivního programu. Je důležité zvolit takový časový úsek, aby nebyl příliš dlouhý, čímž bychom se vystavili únavě a nepozornosti klientů, ale ani moc krátký, kdy bychom zase nestihli probrat vše podstatné.
Náročnost	Je také důležité pro vlastní preventivní program zvolit vhodnou náročnost, jak na schopnosti klientů a pracovníku, tak na finanční možnosti NZ. Celkově je důležité, aby byla náročnost na program vyvážená s informacemi, které klient získá.
Počet klientů	Je dobré si taky předem uvědomit, pro kolik klientů program bude určen. Musíme počítat s tím, že ne všichni klienti, kteří přislíbí účast, dorazí. A pak by se složitě rozdělovala skupinová práce, když by byl nedostatečný počet klientů. Samozřejmě může nastat i opačný extrém, kdy dorazí příliš mnoho klientů a ne na každého by se v programu dostalo.
Zaměření	Je dobré prevenci zaměřit na aktuální témata společnosti, ve které se klienti pohybují. Asi je zbytečné řešit prevenci proti

	kriminalitě, která je rozšířená v jiných státech, když u nás máme kriminalitu úplně jinou než u nich.
Věk	Program i jeho samotné téma je vhodné uzpůsobit věku klienta. Abychom například u mladších neřešili bankovní zločiny a naopak.
Vědomosti	Musíme brát také zřetel na vědomosti, které o daném tématu klienti mají. Nejlepší je udělat takový program, k jehož zvládnutí je potřeba minimum vstupních vědomostí klientů a zároveň po jeho uskutečnění si klient zapamatuje maximum informací.

Výhody:

Jak už jsem psal v úvodu, tak bezesporu největší výhodou, pokud si pracovníci dělají prevenci sami, je to, že znají své klienty. Takže pro ně bude bezesporu jednodušší jim vytvořit program na míru a zaujmout je. Taky už mají s klienty vybudovaný vztah a důvěru, takže bude pro klienty lehčí o tématu hovořit a nebudou se ostýchat, jako by tomu mohlo být u cizího člověka. Výhodou je také dostatek času, takže když se téma nestihne probrat celé, tak je možné v něm pokračovat v následujících dnech. A jako další výhodu vidím možnost další individuální spolupráce. Takže pokud klienta téma bude zajímat hlouběji nebo s ním má sám nějaké problémy, může to s pracovníky dále řešit v rámci individuální konzultace. Těch výhod bude samozřejmě mnohem více, jako například znalost okolního prostředí, znalost rodin klientů aj.

Nevýhody:

Asi největší nevýhodou vlastního preventivního programu, která je patrná už na první pohled, je samotný fakt, že je vlastní. Tedy není ještě nikým odzkoušený, takže klienti budou v roli jakýchsi pokusných králíků. To nese riziko například nepřiměřené náročnosti, ale i nudy. V tomto ohledu je přeci jen výhodou už odzkoušených programů, které jsou mnohdy i na webu hodnoceny. Další možnou nevýhodou je také nezkušenost pracovníka. Tedy pokud nemá pracovník dostatečné zkušenosti s preventivními programy, tak by se mu to mohlo nepěkně zvrhnout. Toto jsou tedy hlavní nevýhody toho, když si pracovník NZ dělá vlastní programy na prevenci proti kriminalitě. Ale i tyto nevýhody lze eliminovat například konzultací se zkušenými pracovníky, ale také hlavně praxí.

7.2.2 Spolupráce nízkoprahového zařízení s klientem i nadále, co jej přestane navštěvovat

Velice často se stává, že jakmile klient přestane navštěvovat NZ, tak už o něm pracovníci ztratí jakékoliv informace a neví, jak se mu dál vede v životě. Tato situace může nastat v případě, kdy klient kvůli věku nemůže zařízení navštěvovat – mnoho jich je omezeno různou věkovou hranicí, ale může to být i v případě, kdy změní bydliště. Myslím si, že je i v takovém případě dobré, když alespoň jednou za čas zařízení „navštíví“. Jednak je to jasný vzkaz pro klienta, který tak ví, že i když už nemá nárok zařízení navštěvovat, tak že se na něj nezapomnělo a „fandí“ se mu i v jeho další životní etapě. Ale také je to i zpětná vazba pro pracovníky, kteří vidí, že odvedli dobrou práci. A také je to pro ně další motivace v tom, co dělají, pokračovat. Řekl bych, že pro většinu pracovníků nízkoprahových zařízení je to i jeden z hlavních důvodů, proč svou práci dělají. Tedy návštěva spokojeného klienta, který našel svou životní cestu, nezatížen jakoukoliv trestnou činností.

ZÁVĚR

Na závěr své práce bych rád shrnul výsledky svého šetření, které až na výjimky proběhlo poklidně a myslím, že i úspěšně. A to hlavně díky ochotě klientů vyplňovat dotazníky a ochotě pracovníků odpovídat na mnohdy nepříjemné otázky. Díky nim tak bylo možné realizovat poměrně rozsáhlý výzkum, který nám dal odpovědi na to, jaká je kriminalita klientů nízkoprahových zařízení. Samotné odpovědi klientů i pracovníků mě v tomto ohledu příjemně překvapily. Dozvěděli jsme se z nich například, že mnoho klientů už někdy spáchalo trestnou činnost nebo se s ní dostalo do kontaktu, ale i díky výpovědím pracovníků dnes víme, že poté, co začali zařízení navštěvovat, se jejich trestná činnost významně omezila nebo úplně vytratila z jejich života. Lze tedy na základě rozhovorů s pracovníky říct, že u klientů, co zařízení navštěvují pravidelně, je nízká pravděpodobnost, že budou v budoucnu konat trestnou činnost. Celkově mají tedy nízkoprahová zařízení v tomto ohledu na jejich klienty velký vliv. A i když mnozí klienti tvrdí, že je prevence proti kriminalitě vůbec nezajímá, tak už jen tím, že zařízení navštěvují a provádí zde libovolné činnosti, ji svým způsobem také absolvují. V tomto ohledu by se dalo uvažovat, že pokud selže škola a rodina, protože přesně pro takové klienty tu tato zařízení fungují, jsou nízkoprahová zařízení pro klienty jednou z posledních záchrán před tím, než se dostanou na okraj společnosti. Toto tvrzení se nám potvrdilo jak v dotazníkovém šetření, tak i v četných rozhovorech s pracovníky NZ.

Samotný výzkum měl mimo jiné význam i pro mě samotného, jelikož jsem díky němu mohl navrhnout vlastní opatření, která by zamezila kriminalitě klientů NZ. Všechna svá opatření jsem se snažil navrhnout tak, aby reflektovala potřeby a soukromí klientů i pracovníků. Některá z nich už jsou využívána v obměněných podobách v praxi, a to s úspěchem. Také si myslím, že není potřeba, aby byla tato opatření do jednotlivých zařízení přijata jako celek, i když tak by byla jejich účinnost nejefektivnější, ale lze si vybrat i jednotlivé dílky z nich a ty aplikovat. Případně je aplikovat postupně a sledovat jejich průběžný efekt a upravovat si je dle potřeby. Pevně věřím, že tato preventivní opatření mohou zabránit jak trestné činnosti klientů v samotných nízkoprahových zařízeních, tak i jejich trestné činnosti vůči společnosti mimo tato zařízení. A myslím, že pokud by tento způsob prevence, i kdyby jen malou část klientů od kriminality odradil, tak ji má smysl dělat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČESKO. fragment #f3918382 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – znění od 1. 2. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2022 [cit. 9. 5. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#f3918382>
- [2] ČESKO. fragment #f1326778 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2022 [cit. 9. 5. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-250/zneni-20170701>
- [3] ČESKO. § 53 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p53-1>
- [4] ČESKO. § 27 vyhlášky č. 505/2006 Sb., vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 18. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#p27>
- [5] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [6] HERZOG, Aleš. *Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM)*. Praha: Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku „ÉTHUM“, 2003, s. 82–83
- [7] JANOTOVÁ, Marcela. *Analýza poskytovaných služeb občanskými sdruženími v sociální oblasti v ČR*. Praha, 2013. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra studií občanské společnosti. Vedoucí práce Dohnalová, Marie.
- [8] JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-731-2038-0.
- [9] JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
- [10] KRATCOSKI, Peter Christopher a Lucille Dunn KRATCOSKI. *Juvenile Delinquency*. 6. vydání. Anglie: Springer, 2021. ISBN 3030314545.

- [11] KNOTKOVÁ, Simona. *Zhodnocení výsledků aplikace auditů České asociace streetwork v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež*. Brno, 2008 [cit. 2022-04-22]. Diplomová práce.
- [12] KOUDELKOVÁ, Anna. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-718-7022-6.
- [13] JEŽ, R. *Role nízkoprahového zařízení malého města*. 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Richterová, Magdalena.
- [14] MAREK, Jan. *Současná situace Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v Litoměřicích a perspektiva rozvoje*. Brno, 2013 [cit. 2022-04-22]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- [15] MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.
- [16] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- [18] MATOUŠEK, O., P. KODYMOVÁ a J. KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd.2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- [19] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8771-X.
- [20] MICHÁLKOVÁ, Petra. *Kriminalita mládeže*. Brno, 2012 [cit. 2022-04-22]. Diplomová práce.
- [21] PEŠTOVÁ, Iloma a Miroslav ŠAMALÍK. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-6294-4.
- [22] PIVARČ, Jakub. 2015. „Diagnostics of Children’s Conceptions in a Low-threshold Facilities for Children and Youth.“ *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research* 5 (1): 67–70. ISSN 1804-7890.
- [23] Pojmosloví: Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež [online]. Karviná, 2017 [cit. 2022-2-21].

- [24] PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Nízkoprahová zařízení a jejich přínos v prevenci sociálně patologických jevů*. Brno, 2013 [cit. 2022-04-22]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
- [25] ŘEHÁK, Jan; Řeháková, Blanka. *Analýza kategorizovaných dat v sociologii*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1986.
- [26] ŘEHOŘ, Jiří. *Základy kriminologie, doplňkové texty pro posluchače studijního programu „Ochrana obyvatelstva“*, Jihočeská univerzita v českých Budějovicích, České Budějovice, 2007, 41 s
- [27] Streetwork [online]. ČAS, 2006. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/index.php?id=184&option=com_content&task=view
- [28] TOKÁROVÁ, Anna. *Sociální práce*. Akcent print, 2007. ISBN 9788096941988.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [30] ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex, 2004. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-867-9505-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

NZ	Nízkoprahové zařízení.
§	Paragraf
NZDM	Nízkoprahové zařízení dětí a mládeže
WHO	Světová zdravotnická organizace.
APSS	Asociace pracovníků sociálních služeb.
OSPOD	Odbor sociálně právní ochrany dětí.
BESIP	Bezpečnost silničního provozu.
NZMD	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
VŠ	Vysoká škola
RVP	Rámcový vzdělávací program
ČR	Česká republika
OT	Otázka
VOT	Výzkumná otázka
R1 – R8	Respondent 1 – respondent 8
RVP	Rámcový vzdělávací program
PC	Personal Computer
ČT	Česká televize
s.	Stránka
©	Copyright
BBC	British Broadcasting Corporation
NG	National Geographic

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Proces služby (vlastní zpracování)	20
Obrázek 2. Křížovka slečny Marti. Dostupné z: www.rvp.cz	91

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Bariéry ze strany uživatelů služeb (vlastní zpracování)	30
Tabulka 2. Bariéry ze strany poskytovatelů služeb (vlastní zpracování)	30
Tabulka 3. Pravidla v NZ (vlastní zpracování)	82
Tabulka 4. Dobročinná činnost klientů NZ (vlastní zpracování).....	83
Tabulka 5. Seznam dokumentů a filmů zaměřených na prevenci (vlastní zpracování).....	88
Tabulka 6. Hazardní hry – preventivní program – dostupné z: www.rvp.cz	90
Tabulka 7. Principy pro tvorbu preventivních programů (vlastní zpracování)	92

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví klientů (vlastní zpracování).....	49
Graf 2. Věk klientů (vlastní zpracování).....	50
Graf 3. Vzdělání klientů (vlastní zpracování).....	51
Graf 4. Pravidelnost návštěv (vlastní zpracování).....	52
Graf 5. Dny návštěv (vlastní zpracování).	53
Graf 6. Aktivity klientů (vlastní zpracování).....	54
Graf 7. Využívání pedagogicko – psychologických služeb (vlastní zpracování).....	55
Graf 8. Využívání sociálních služeb (vlastní zpracování).....	56
Graf 9. Služby pracovníka v terénu (vlastní zpracování).....	57
Graf 10. Páchání trestné činnosti klientem (vlastní zpracování).....	58
Graf 11. Vnímání trestné činnosti (vlastní zpracování).....	59
Graf 12. Přítomnost u trestného činu (vlastní zpracování).....	60
Graf 13. Trestná činnost v NZ (vlastní zpracování).....	61
Graf 14. Nastavená pravidla v NZ (vlastní zpracování).....	62
Graf 15. Možnost zamezení zvyšování kriminality (vlastní zpracování).....	63
Graf 16. Využívání prevence v NZ (vlastní zpracování).....	64

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Příloha P2 PRAVIDLA   NZ

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO KLIENTY NZ

1. Obecné otázky

Pohlaví

- Muž
- Žena
- Jiné

Věk (Vyberte z příslušné nabídky věkovou kategorii, která Vám náleží.)

- 0–14
- 14–18
- 18–26
- 26 a více

Vzdělání (Vyberte ze seznamu Vaše dosud nejvyšší ukončené vzdělání.)

- Základní
- Vyučen
- Vyučen s maturitou
- Středoškolské
- Vysokoškolské

2. Otázky k nízkoprahovému zařízení

Jak často navštěvujete Nízkoprahová zařízení.?

- Dnes jsem tu poprvé
- Několikrát do roka
- Několikrát do měsíce
- Několikrát do týdne
- Skoro každý den

Které dny nejčastěji navštěvujete nízkoprahová zařízení?

- Pondělí
- Úterý
- Středa
- Čtvrtek
- Pátek
- Sobota/Neděle

Jaké aktivity využíváte v nízkoprahovém zařízení?

- Odpočinek / útočiště před nepříznivým počasím
- PC a internet
- Vzdělávací a doučovací kurzy (přednášky, kurzy)
- Sociální a psychologické poradenství
- Hry a podobné aktivity (sport, vycházky)

Využíváte nějakých pedagogických/ psychologických služeb?

- Ano
- Občas
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

Využíváte sociálních služeb nízkoprahového zařízení?

- Ano
- Občas
- Ne
- Nevím/nechci odpovídat

Využili jste někdy služeb tzv. „streetworkera“ – sociálního pracovníka v terénu?

- Ano
- Rád/a bych, ale žádného zde nemáme
- Ne
- Nevím, co to je /nechci odpovídat

2. Otázky spojené s kriminalitou

Spáchal/a jste někdy trestný čin?

- Ano
- Asi ano, ale nevím to jistě
- Ne
- Myslím si, že ne
- Nevím/nechci odpovídat

Jak vnímáte trestnou činnost?

- Negativně
- Spíše negativně
- Mám neutrální postoj
- Zcela pozitivně
- Spíše pozitivně
- Nevím/nechci odpovídat

Byl/a jste někdy svědkem nějakého trestného činu?

- Ano, sám jsem se na něm podílel
- Ano několikrát
- Ano jednou
- Ne nebyl
- Nevím/nechci odpovídat

PŘÍLOHA P II: PRAVDLA PRO NZ

KRÁDEŽE – krádeže jsou jedním z nejhorších trestných činů, kterého se klienti mohou v zařízení dopustit. Pokud klient okrádá ostatní klienty nízkoprahové zařízení a je u toho přistižen, tak pracovníci zhodnotí, zda je třeba volat policii nebo to budou řešit s klientem v rámci rozhovorů. Měl by být nějakým způsobem sankciován, aby si uvědomil, čeho se dopustil. V případě, že by se tento čin opakoval, může být klient vyloučen ze zařízení.

VANDALISMUS – ničení a znehodnocování majetku zařízení je zakázáno, a to včetně sprejování a kreslení po zdi. V případě, že je klient přistižen u takového činu a lze prokázat, že to dělal záměrně, tak musí zaplatit plnou cenu zničeného majetku, je sankciován a budou s ním zahájeny osobní rozhovory.

OBTĚŽOVÁNÍ – obtěžování ostatních klientů, ať už fyzicky či jinak, je přísně zakázáno. Pokud ani po několika napomenutích klient nereaguje, může toto chování vést až k vyloučení z nízkoprahového zařízení.

UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK – návykové látky jsou přísně zakázány a klient do zařízení s nimi nesmí ani vstoupit. Pokud by byly u něj nalezeny, bude klient tvrdě sankciován a v případě, že se bude jednat o osobu pod 18 let, bude vše sděleno rodičům, případně sociálnímu úřadu. Klientům je vstup po požití omamných látek zakázán.

ALKOHOL – v celém zařízení je zakázáno požívání alkoholu všem osobám, včetně pracovníků. Narozdíl od kouření, pokud klient přijde do zařízení opilý, bude za to sankciován, případně dočasně ze zařízení vyloučen.

KOUŘENÍ V ZAŘÍZENÍ – v celém zařízení je zakázáno kouřit. Mimo budovu NZ je povoleno kouření. U mladistvých pod 15 let je kouření zakázáno i mimo NZ. Pokud se tedy u takového klienta naleznou cigarety, budou zabaveny a předány rodičům nebo zákonnému zástupci. Klient se také tímto vystavuje sankcím a případnému pohovoru s pracovníky NZ.

SEX – je v zařízení zakázán, mimo něj povolen. V případě nedodržení tohoto pravidla budou klienti napomenuti, případně drobně sankciováni.

ŠIKANA – je v zařízení přísně zakázána a také tvrdě trestána. Ať už se jedná o šikanu slovní nebo fyzickou. V případě té fyzické mohou pracovníci NZ kontaktovat i policii.

NEDODRŽOVÁNÍ POKYŇŮ – pokud klient nedodržuje pokyny, například neposlouchá pracovníka při hraní her nebo v nějakých důležitějších situacích, bude s klientem veden individuální pohovor o jeho chování.

NEPOŘÁDEK – klienti si po každé činnosti musí po sobě věci uklidit, případně je vrátit na místo. Pokud tak neučiní, bude jim od pracovníků důrazně vysvětleno, jak se mají v zařízení chovat.

URÁŽENÍ – v celém zařízení je zakázáno používání sprostých slov a urážek ostatních klientů. A to pod podmínkou drobných sankcí, případně vyčínění od pracovníků.

ABSENCE VE ŠKOLE – pokud klient pravidelně chodí za školu a tato informace se dostane k pracovníkům, tak bude klient vyzván k osobnímu pohovoru. Jeho aktivity v zařízení pak budou omezeny jen na to nejnnutnější.

SPOLUPRÁCE – pokud klient dlouhodobě odmítá spolupracovat s pracovníky, neúčastní se plánovaných intervencí a ani sankce nepomáhají, může být po dohodě s ostatními pracovníky z nízkoprahového zařízení vyloučen.